

Najlepszy program praktyk pedagogicznych w Wyższej Szkole Handlowej w Radomiu

Kierunek: Pedagogika

Praktyki są integralną częścią programu studiów na kierunku Pedagogika. Ich odbycie stanowi jeden z koniecznych warunków ukończenia studiów i uzyskania kwalifikacji do pracy w zawodzie pedagoga. Praktyki pedagogiczne są niezbędnym etapem przygotowania studentów do pracy nauczyciela. Ich zadaniem jest jak najlepsze zapoznanie przyszłych pedagogów z realiami panującymi w placówkach oświatowych, umożliwienie im pierwszego sprawdzenia się w pracy dydaktycznej i wychowawczej. Często jest to moment, w którym młodzi ludzie ostatecznie weryfikują swoje decyzje o tym, by po ukończeniu studiów zacząć pracę z dziećmi – utwierdzając się w tym przekonaniu lub też rezygnując z takiej drogi rozwoju zawodowego. Niemniej jednak praktyki są dużą szansą sprawdzenia faktycznych predyspozycji studenta do tego zawodu i zastosowania zdobytej na studiach wiedzy teoretycznej w praktyce. Ich rola informacyjna, diagnostyczna i orientacyjna umożliwia podjęcie bardziej świadomej decyzji o wyborze przyszłej ścieżki kariery zawodowej.¹

Praktyki pedagogiczne są pierwszą weryfikacją rzeczywistego przygotowania i predyspozycji kandydatów na przyszłych pedagogów i dydaktyków do wykonywania tego odpowiedzialnego, trudnego, ale jakże ważnego społecznie, zawodu. Chociaż nikt nie kwestionował znaczenia i rangi odpowiednio realizowanych oraz rzetelnie ewaluowanych praktyk zawodowych w przygotowaniu pedagogicznym przyszłych nauczycieli, od wielu lat można było obserwować niepokojące zjawisko – mimo systematycznie wprowadzanych reform w zakresie organizacji szkolnictwa, podstaw programowych na wszystkich szczeblach nauczania oraz standardów kształcenia w szkolnictwie wyższym, programy praktyk pedagogicznych od lat nie były modernizowane. Mimo że pod względem formalnym kanon i wymiar praktyk organizowanych przez szkoły wyższe odpowiadały wymaganiom

¹ Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK..., s. 5. [data dostępu 02.11.2012]

Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej, w opinii studentów biorących w nich udział, pod względem merytorycznym i metodycznym, nie spełniały one w wystarczającym stopniu stawianych przed nimi wymagań – nie przygotowywały studentów do podjęcia pracy w szkole i profesjonalnego wypełniania zadań zawodowych².

Praktyki pedagogiczne muszą opierać się na ścisłej i wzajemnej współpracy trzech stron (uczelni jako instytucji organizującej praktyki, przedszkola/szkoły, placówki jako miejsca ich przeprowadzania oraz studentów), aby w rezultacie mogły służyć dobru dzieci, wychowanków, którzy objęci są procesem edukacyjnym, wychowawczym prowadzonym w przyszłości przez pedagogów kształconych według tego modelu.³ Niniejszy program zakłada holistyczne podejście do procesu zmian i proponuje działania, którymi objęte będą wszystkie trzy strony zaangażowane w praktyki przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela. Program nakłada nowe obowiązki na uczelnię i koordynatora praktyk, precyzuje zadania nauczyciela-opiekuna i dostarcza mu narzędzi do sprawiedliwej i wieloaspektowej oceny praktykanta.

Praktyki pedagogiczne stanowią niezbędny element studiów, których ukończenie gwarantuje nabycie uprawnień do pracy w zawodzie nauczyciela (na różnych etapach edukacji). Właśnie w trakcie praktyk student może wcielić w życie teorię, w którą wyposażyły go zajęcia na uczelni oraz poznana literatura przedmiotu. Praktyki pozwalają studentowi na zapoznanie się z przyszłym środowiskiem pracy, na wcielenie się w rolę nauczyciela i uczestniczenie we wszystkich jego obowiązkach. Praktyki zapewniają kontakt z dziećmi w różnym wieku, które funkcjonują w rozmaitych sytuacjach psychospołecznych. Możliwość obserwacji zachowania dzieci, a także możliwość kontaktu z nimi wydaje się niezwykle ważna w kontekście zadań nauczyciela. Student może zapoznać się także z ogólnym funkcjonowaniem placówki i sprawdzić posiadane umiejętności, a także nabyć nowe, które rozszerzają zakres jego predyspozycji. Czas praktyk to jednocześnie czas weryfikacji, pozwalający odpowiedzieć na pytanie, czy rzeczywiście praca nauczyciela stanowi realizację marzeń studenta oraz czy posiada on do tej pracy właściwe

² W. Baryluk, *Efektywność pracy nauczyciela*, „Edukacja i Dialog” 2004, nr 2, s. 25–33; M. Łukaszewska, *Teoria i praktyka jakości procesu kształcenia pedagogicznego*, „Szkoła Zawodowa” 1999, nr 2, s. 22–25; Z. Śnieżyński, *Optymalizacja procesu kształcenia studentów*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2002.

³ Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK..., s. 7 [data dostępu 02.11.2012]

kwalifikacje oraz predyspozycje. Młody człowiek zyskuje również informacje i wskazówki dotyczące dalszego kształcenia i poszukiwania pracy w obrębie tego zawodu. Dlatego z praktyk pedagogicznych nie można zrezygnować, gdyż w inny sposób uczelnia nie stworzy studentowi możliwości skonfrontowania się z własnymi praktycznymi umiejętnościami⁴.

Praktyki pedagogiczne odgrywają istotną rolę w procesie kształcenia przyszłych nauczycieli, pedagogów pozwalają, bowiem na wykorzystanie zdobytej wiedzy teoretycznej w realiach funkcjonowania placówki oświatowej, która może stać się miejscem przyszłej pracy absolwentów. Z tego względu tak ważne jest dołożenie starań mających na celu zapewnienie odpowiedniego przebiegu praktyk pedagogicznych, a tym samym wyposażenie przyszłych nauczycieli w niezbędne kompetencje obejmujące zarówno szeroki zasób wiedzy teoretycznej, jak i umiejętności praktycznych. Znaczenie praktyk pedagogicznych podkreślone zostało na szczeblach centralnych poprzez opracowanie odpowiednich rozporządzeń.

- Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz.U. Nr 207, poz. 2110)⁵;
- Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym;
- Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz.U. 2007 Nr 164, poz. 1166);
- Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. z dnia 27 marca 2009 r.);

⁴ K. Duraj-Nowakowa, *Praktyki zawodowe w kształceniu studentów na kierunkach pedagogicznych: przewodnik dla studentów*, Uniwersytet Śląski, Katowice 1979.

⁵ W aneksie do niniejszego programu zaprezentowano Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U.2012.131.), które będzie dotyczyło ostatniego rocznika studentów uczestniczących w projekcie realizowanym przez Akademię Pomorską w Słupsku.

Specjalność: Profilaktyka Społeczna i resocjalizacja

Wybranie przez studenta tej specjalności i odbycie praktyk według poniżej zamieszczonego planu ma za zadanie ukształtować i przygotować merytoryczne i praktyczne przyszłego pedagoga resocjalizacyjnego .

Praktyki pedagogiczne, na 3-letnich licencjackich studiach zawodowych na kierunku Pedagogika (studia stacjonarne) realizowane będą w obowiązkowym wymiarze 200 godzin (8 tygodni) w formie zorganizowanej pracy, w systemie wakacyjnym, śródrocznym i ciągłym. Praktyka w toku studiów niestacjonarnych realizowana będzie w wymiarze 200 godzin (8 tygodni).

Praktyka zawodowa pedagogiczna, zaproponowana studentom Wyższej Szkoły Handlowej na kierunku Pedagogika ze Specjalnością Profilaktyka Społeczna i Resocjalizacja odbywać się będzie wg następującego planu.

Praktyka po pierwszym roku studiów: wychowawcza-opiekuńczo 50 godzin np. w Świetlicy Środowiskowej, Ognisku wychowawczym, Ośrodku Szkolenia i Wychowania, Placówce socjalizacyjnej, Świetlicy socjoterapeutycznej, Rodzinnym Domu Dziecka, Szkole (w tych placówkach których działalność wiąże się ze specyfiką kierunku Pedagogika), następnie po II - roku I-sza praktyka specjalnościowa w wymiarze 70 godzin w placówce o charakterze profilaktyczno-społecznym III roku II – ga praktyka specjalnościowa w wymiarze – 80 godzin, placówce o charakterze resocjalizacyjnym np. Zakład Poprawczy, Schronisko dla nieletnich, Młodzieżowy Ośrodek wychowawczy, Specjalne Ośrodki Szkolno-Wychowawcze, Zakład Karny, Areszt Śledczy w tym minimum 60 godzin zajęć prowadzonych przez studenta dotyczy to zarówno zajęć w szkole jak i przedszkolu, oraz 30 godzin przeznaczonych na pracę z pedagogiem lub psychologiem szkolnym. Należy podkreślić 40% z całości praktyk (ok. 80 godzin) musi zostać odbyte podczas ostatniego roku studiów,. Razem daje to 200 godzin praktyk.

Miejsce praktyk:

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z pedagogiki resocjalizacyjnej Uczelnia proponuje aby praktyki zostały odbyte w obszarze działania placówek edukacyjnych, resocjalizacyjnych i profilaktycznych związanych z obraną przez studenta

specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110): „Praktyki Pedagogiczne Organizowane są w różnych typach szkół i placówek a obowiązkowo w tych, do pracy w których student uzyskuje kwalifikacje.”**

Praktyka wychowawczo- opiekuńcza:

Placówki, w których odbywać się będzie praktyka stanowią instytucje systemu edukacji, opieki zdrowotnej, sektora pracy i polityki społecznej, sektora sprawiedliwości. Szeroki wachlarz propozycji praktyk ma na celu optymalizację jakości procesu edukacji studentów i nawiązuje do zagadnień kształcenia, wychowania, opieki, diagnostyki i terapii pedagogicznej:

- szkoły w systemie ogólnodostępnym, specjalnym i integracyjnym (na stanowisku pedagoga szkolnego, wychowawcy w świetlicy);
- bursy i internaty;
- ośrodki wsparcia społecznego (np. domy pomocy społecznej);
- placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- placówki wsparcia dziennego dla dzieci, młodzieży (świetlice środowiskowe i terapeutyczne, kluby, ośrodki socjoterapeutyczne, ogniska wychowawcze);
- placówki o charakterze profilaktyczno-wychowawczym;
- ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne (na stanowisku pedagoga);
- placówki adopcyjno-opiekuńcze;
- placówki o charakterze rodzinnym (np. rodzinne domy dziecka);
- powiatowe centra pomocy rodzinie;
- placówki o charakterze interwencyjnym (w charakterze wychowawcy, pedagoga);
- placówki socjalizacyjne (na stanowisku pedagoga lub wychowawcy);
- placówki specjalistycznego poradnictwa (specjalistyczne poradnie, w tym poradnie psychologiczno-pedagogiczne);
- na stanowiskach związanych z realizacją działań oświatowych, opiekuńczo-socjalnych (pełnomocnik lub koordynator w środowiskach samorządowych);
- stowarzyszenia, fundacje i inne organizacje pozarządowe, media itp., realizujące programy edukacyjne;
- organizacje dziecięco-młodzieżowe, instytucje kulturalne (w roli animatora);
- placówki opieki zdrowotnej (np. w roli opiekuna na oddziałach dziecięcych w szpitalu),

- zinstytucjonalizowane i domowe (państwowe i prywatne, dzienne i całodobowe) formy opieki (w różnych grupach wiekowych odbiorców).

Praktyki pedagogiczne realizowane będą w placówkach, których charakter związany jest ze specyfiką studiów, w oparciu o porozumienie o prowadzeniu studenckich praktyk zawodowych.

Ogólne cele i zadania praktyki:

1. Przygotowanie przyszłych pedagogów do pracy opiekuńczo-wychowawczej.
2. Właściwa ocena wiedzy, umiejętności i postaw nabytych w trakcie studiów na kierunku Pedagogika, poprzez konfrontację z empiryczną rzeczywistością - ugruntowanie wiedzy i posiadanych sprawności lub ich weryfikacja.
3. Nabycie umiejętności trafnego łączenia wiedzy naukowej z praktyką w zakresie wychowania, kształcenia, opieki, diagnostyki i terapii pedagogicznej.
4. Pogłębianie znajomości metod i form nauczania, wychowania i wsparcia oraz ich praktycznego wykorzystania w ramach profilu kształcenia zawodowego.
5. Kształtowanie wiedzy z zakresu pedeutologii i deontologii pedagogicznej: rozwijanie pozytywnych przekonań studentów dotyczących własnych kompetencji zawodowych i osobowościowych, umacnianie przekonania o trafności wyboru zawodu.
6. Wyrobienie podstawowych nawyków i kompetencji zawodowych - wchodzenie praktykanta w rolę wychowawcy, opiekuna, pedagoga.
7. Wykorzystanie praktyk studenckich jako formuły umożliwiającej przeprowadzenie badań i analiz związanych z tematami prac dyplomowych.
8. Wkomponowanie praktyk studenckich w treści programowe określonych przedmiotów (np. zawierających zagadnienia metodyczne, warsztatowych) i kontynuacja ich zakresów w realnej rzeczywistości opiekuńczej, wychowawczej, diagnostycznej, terapeutycznej, profilaktycznej.
9. Poznanie specyfiki środowiska zawodowego, stanowiącego potencjalne miejsce przyszłej pracy zawodowej.
10. Rozpoznanie ogólnych zasad organizacji i kierowania pracą dydaktyczno-wychowawczą w placówkach szkolnych i pozaszkolnych.
11. Rozwijanie umiejętności efektywnej komunikacji interpersonalnej i autoprezentacji, jak również prawidłowego diagnozowania i konstruktywnego rozwiązywania problemów i konfliktów wychowawczych.

12. Promowanie form wsparcia i opieki w pracy socjalnej i pedagogicznej z jednostkami i grupami środowiskowymi.

Szczegółowe cele i zadania jakie powinien osiągnąć i wykonać student

Student na podstawie Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110), w ramach odbywanych praktyk na kierunku Pedagogika powinien: nabyć umiejętności planowania, prowadzenia i dokumentacji zajęć, nabyć umiejętności analizy pracy nauczyciela i uczniów podczas wspólnego omawiania praktyk przez opiekunów praktyki i studentów, nabyć umiejętności analizowania własnej pracy i jej efektów oraz pracy uczniów. Ponadto student powinien mieć możliwość: obserwacji zajęć, asystowania nauczycielowi prowadzącemu zajęcia, prowadzenia zajęć wspólnie z nauczycielem, samodzielnego prowadzenia zajęć, planowania i prowadzenia zajęć prowadzonych przez siebie i innych nauczycieli i studentów.

Rodzaje odbywanej praktyki:

W czasie 3-letniego toku studiów student będzie zobowiązany do odbycia 8 tygodni praktyk zawodowych:

Rodzaj praktyki	Termin praktyki	Ilość godzin	Ilość tygodni	Forma zaliczenia
praktyka wychowawczo-opiekuńcza	po I roku	50	2	Zaliczenie
I Praktyka Specjalnościowa (praktyka asystencka 20g, hospitacyjna 20g oraz 30g praktyka metodyczna)	po II roku studiów	70	3	Zaliczenie
II Praktyka Specjalnościowa: (praktyka asystencka 20g, hospitacyjna 20g, oraz praktyka metodyczna 40g)	w trakcie III roku studiów 80 godzin		3	Zaliczenie
	Razem	200	8	

1.1. Praktyka wychowawczo-opiekuńcza:

Jej celem jest zapoznanie studentów ze strukturą i organizacją opiekuńczo-wychowawczej i socjalnej pracy instytucji oświatowych i społecznych oraz z funkcjonowaniem wypoczynku letniego dzieci i młodzieży.

Cele szczegółowe praktyki:

- a. zaznajomienie studenta ze specyfiką i strukturą pracy placówek wypoczynku letniego;
- b. zdobycie wiedzy nt. organizacji wypoczynku i życia uczestników kolonii i obozów;
- c. zapoznanie z planami, zadaniami, obowiązkami pracowników wskazanych placówek;
- d. poznanie formalnych i zdrowotnych wymogów stawianych tego typu formom wypoczynku;
- e. poznanie w praktyczny sposób (poprzez uczestnictwo w częściowej ich realizacji) obowiązków wychowawców, instruktorów;
- f. zdobywanie umiejętności pracy w zespole i aktywności opiekuńczo-wychowawczej z wychowankami pochodzącymi z różnych środowisk;
- g. współpraca z organizacjami o charakterze profilaktycznym;
- h. przygotowanie studenta do pełnienia roli zawodowej w placówkach stanowiących w przyszłości ich potencjalne miejsce pracy.

Zadania studenta odbywającego praktykę:

- poznanie celów, funkcji i istoty organizacji placówki,
- poznanie zakresu zadań i obowiązków pracowników placówki (zwłaszcza na stanowisku wychowawcy, opiekuna, pedagoga);
- wdrożenie do pracy w zespole;
- ustanawianie opieki, środowiskowego wsparcia, dozoru i udzielanie pomocy pedagogicznej, socjalnej, postpenitencjarnej jednostkom i grupom środowiskowym;
- aktywne uczestnictwo w realizacji zadań instytucji: prowadzenie różnorodnych zadań w zakresie kontroli i organizowania form zajęć kulturalno-oświatowych, rekreacyjnych i sportowych z osobami podopiecznymi zgodnie z decyzjami opiekuna praktyki;
- rozwijanie umiejętności efektywnej komunikacji interpersonalnej i autoprezentacji, jak również prawidłowego diagnozowania i konstruktywnego rozwiązywania problemów i konfliktów wychowawczych;
- praktyczne poznanie zasad i sposobów prowadzenia badań pedagogicznych (np. w zakresie diagnozy środowisk wychowawczych);

- gromadzenie materiałów empirycznych mających zastosowanie w pracach badawczych;
- rozpoznawanie własnych kompetencji zawodowych i osobowościowych w pracy pedagogicznej.

Organizacja i przebieg praktyki:

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu profilaktyki społecznej i resocjalizacji Uczelnia proponuje, aby praktyki zostały odbyte w obszarze działania placówek ściśle związanych z obraną przez studenta specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110)**.

Praktyka wychowawczo-opiekuńcza realizowana będzie przez studentów po I roku studiów, w wymiarze 50 godzin (2 tygodni), w ramach takich form organizacyjnych jak: kolonia lub półkolonia, zajęcia świetlicowe, internatowe, praca opiekuńcza w hospicjach, w oddziałach dziecięcych w szpitalu, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych oraz placówkach wsparcia i opieki społecznej.

1.2. Pierwsza Praktyka Specjalnościowa w placówkach o z zakresu profilaktyki społecznej lub resocjalizacji

Część Pierwsza

Pierwszej Praktyka Specjalnościowa

Wymiar czasu 20 godzin

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu profilaktyki społecznej i resocjalizacji Uczelnia proponuje aby praktyka ta została odbyta w obszarze działania placówek ściśle związanych z obraną przez studenta specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110)**.

Tego typu praktyka ma na celu przybliżenie studentom struktury organizacyjnej instytucji o charakterze profilaktyczno społecznym lub resocjalizacyjnym oraz innych instytucji opiekuńczych, wychowawczych. Sprzyja poznaniu specyfiki pracy, wychowawcy, nauczyciela we wspomnianych wyżej placówkach, obserwowaniu procesu dydaktyczno-wychowawczego, resocjalizacyjnego i głównych form opieki i pracy nad podopiecznymi.

Cele szczegółowe praktyki:

- a. poznanie całokształtu pracy placówki (celów, funkcji i istoty organizacji) oraz zakresu zadań i obowiązków jej pracowników (szczególny akcent ma zapoznanie obowiązków i specyfiki pracy wychowawcy, pedagoga);
- b. poznanie charakteru pracy zespołowej;
- c. kształtowanie u studentów postawy badawczej - przygotowanie do samodzielnego odkrywania nowej wiedzy, zjawisk i procesów;
- d. zdobycie wiedzy dotyczącej zawodu pedagoga, wychowawcy .

Zadania studenta odbywającego praktykę;

- zapoznanie ze strukturą, zasadami działania i organizacją instytucji i jej środowiska;
- aktywne uczestnictwo w realizacji zadań placówki, zgodnie z wytycznymi opiekuna praktyki;
- rozwijanie umiejętności efektywnej komunikacji interpersonalnej i autoprezentacji, jak również prawidłowego diagnozowania i konstruktywnego rozwiązywania problemów i konfliktów wychowawczych;
- promowanie form wsparcia i opieki w pracy socjalnej i pedagogicznej z jednostkami i grupami środowiskowymi;
- gromadzenie praktycznych empirycznych doświadczeń i tworzenie usystematyzowanego i uporządkowanego systemu wiedzy o procesie kształcenia, wychowania, opieki i terapii wychowawczej;
- rozwijanie postawy nowatorskiej: umiejętności stawiania pytań, samodzielnego określania problemów, aktywizowania intuicji do poszukiwania innowacji pedagogicznych, dydaktycznych, psychologicznych, informatycznych i in.;
- identyfikacja z zawodem pedagoga.

Organizacja i przebieg praktyki:

Pierwsza część tej Praktyki realizowana będzie w wymiarze 20 godzin. Praktykant opracuje pod kierunkiem zakładowego opiekuna praktyk według planu praktyki, ze wskazaniem na metody i sposób realizacji założonych zadań pedagogicznych.

* Ta część praktyki implikuje głównie hospitacyjne formy aktywności praktykanta w zajęciach proponowanych przez opiekuna praktyk. Student odbywać będzie praktykę przede wszystkim

poprzez stosowanie takich metod badań pedagogicznych jak: obserwacja bezpośrednia, uczestnicząca oraz analiza dokumentacji placówki.

1.3. Druga część pierwszej praktyki specjalnościowej

Wymiar czasu 20 godzin

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu profilaktyki społecznej i resocjalizacji uczelnia proponuje aby praktyka została odbyta w obszarze działania placówek ściśle związanych z obroną przez studenta specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110)**.

Ta część praktyki przygotowuje studentów do przyszłego prowadzenia zajęć. Jej podstawowym zadaniem jest umożliwienie studentom zdobycia praktycznych umiejętności pedagogicznych. Studenci przyjmować będą odpowiedzialność za dobór zadań w obrębie własnej edukacji. Współtworzyć będą projekt programu praktyki. Będą uczestniczyć (w formie obserwacji bezpośredniej lub uczestniczącej) w różnorodnych zajęciach szkolnych i pozaszkolnych, dokonywać analizy (i ewentualnie oceny pracy uczniów, nauczycieli, wychowawców).

Cele szczegółowe tego rodzaju praktyki ogniskują się wokół:

- a. planowania procesu dydaktyczno-wychowawczego, opiekuńczego z uwzględnieniem specyfiki wieku podopiecznych;
- b. utrwalania, pogłębiania lub weryfikacji teorii i praktycznych sprawności studentów w działalności opiekuńczej, wychowawczej, dydaktycznej, terapeutycznej oraz diagnostycznej w hospitowanej instytucji;
- c. zdobywania i wzbogacania kompetencji w zakresie formułowania celów, funkcji, form, zadań, metod i czynności wychowawczo-dydaktycznych, ich kontroli i oceny (poprzez ich dogłębne poznanie) oraz organizowania i koordynowania tych działań;
- d. utożsamiania ze specyfiką pracy pedagogicznej.

Zadania studenta odbywającego praktykę;

- zapoznanie ze strukturą, zasadami działania i organizacją instytucji i jej środowiska;
- doskonalenie umiejętności obserwowania hospitowanych zajęć (zajęcia lekcyjne, warsztatowe, terapeutyczne, profilaktyczne) oraz konstruowania sprawozdań;
- doskonalenie umiejętnego planowania i organizowania pracy indywidualnej i pracy zespołowej;

- uczestnictwo w istotnych wydarzeniach i działaniach podejmowanych przez placówkę;
- twórcze inspirowanie podopiecznych do osobistej aktywności i wysiłku;
- nawiązywanie pozytywnej i efektywnej współpracy z osobami pracującymi w hospitowanej instytucji;
- dalsze pogłębianie umiejętności prowadzenia badań naukowych, dokonywania diagnozy wybranych problemów, tworzenia narzędzi diagnostycznych i analizowania wyników uzyskanych w toku ich realizacji;
- identyfikowanie z rolą zawodową pedagoga.

Organizacja i przebieg praktyki:

Ta część praktyki ta będzie realizowana w wymiarze 20 godzin. Praktykant przebywać będzie na terenie instytucji wychowawczej pod opieką opiekuna praktyk. Przygotuje wraz z opiekunem reprezentującym instytucję plan praktyki, ze wskazaniem na metody i sposób realizacji założonych zadań pedagogicznych. Student uczestniczyć będzie w zajęciach szkolnych (lekcyjnych i pozalekcyjnych) oraz pozaszkolnych. Ta część praktyki implikuje głównie hospitacyjne formy aktywności praktykanta w zajęciach proponowanych przez opiekuna praktyk. Student odbywać będzie praktykę przede wszystkim poprzez stosowanie takich metod badań pedagogicznych jak: obserwacja bezpośrednia, uczestnicząca oraz analiza dokumentacji placówki. Dokonywać będzie analizy oraz ewentualnej oceny pracy uczniów i nauczycieli.

1.4. Trzecia część Pierwszej praktyki Specjalnościowej

Wymiar czasu 30 godzin:

Ta część praktyki ma na celu zweryfikowanie zdobytej merytorycznej wiedzy naukowej o charakterze pedagogicznym, psychologicznym, filozoficzno-społecznym, wiadomości i znajomości form organizacji pracy, metod, zasad, środków dydaktycznych w toku aktywności dydaktycznej i wychowawczej, określonej programem nauczania i planowania. Student współuczestniczyć będzie w w/w działaniach organizowanych przez określone instytucje w ramach pracy pedagoga, wychowawcy.

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu edukacji przedszkolnej i Wczesnoszkolnej Uczelnia proponuje aby praktyki zostały odbyte w obszarze działania placówek ściśle związanych z obraną przez studenta specjalnością, co jasno wynika

z Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110).

Cele szczegółowe praktyki:

- a. dogłębne znanstwo i rozumienie sytuacji i procesów dydaktyczno-wychowawczych instytucji;
- b. czynne i twórcze poznanie przez studenta pracy pedagogicznej w toku wielorakich form zajęć;
- c. pomoc w rozważaniu i analizowaniu roli i statusu zawodowego pedagoga, jego cech osobowościowych i kompetencyjnych;
- d. przygotowanie studentów w procesie edukacji do autorefleksji nad wiedzą i doświadczeniem zdobytym w toku studiów i wdrażanie do samokształcenia.

Zadania studenta odbywającego praktykę:

- zapoznanie ze strukturą, zasadami działania i organizacją instytucji i jej środowiska;
- koncentrowanie się na czynnym uczestnictwie w różnorodnych zajęciach pedagogicznych (na ich przygotowaniu i prowadzeniu) - zgodnym z wytycznymi danej placówki i zweryfikowanym przez teoretyczne przygotowanie zawodowe oraz potrzeby wynikające z problematyki własnej pracy dyplomowej;
- prowadzenie zajęć w wymiarze minimum 30 godzin w oparciu o przygotowany zatwierdzony i oceniony przez opiekuna praktyki konspekt lub scenariusz;
- gromadzenie i uzupełnianie materiałów uzyskanych w toku prowadzenia własnych prac badawczych;
- twórcze konfrontowanie i wykorzystywanie zdobytej wiedzy w praktycznym doświadczeniu;
- inspirowanie podopiecznych do osobistej aktywności i wysiłku;
- nabywanie kompetencji w obrębie przyszłych ról zawodowych.

Organizacja i przebieg praktyki:

Studenci będą zobowiązani do odbycia tej części praktyki w wymiarze 30 godzin. Działalność studenta obejmować będzie pracę dydaktyczno-wychowawczą, w zakresie resocjalizacji, opieki, diagnostyki i terapii określonej w programach nauczania lub planowania danej placówki. Praktyka ma charakter czynny. Asystowanie w zajęciach i hospitowanie zajęć powinno stanowić tylko niewielki element praktyki metodycznej.

Praktykant przebywać będzie na terenie instytucji wychowawczej pod opieką opiekuna praktyk. Przygotuje wraz z opiekunem reprezentującym instytucję plan praktyki, ze wskazaniem na metody i sposób realizacji założonych zadań pedagogicznych.

1.5. Druga Praktyka Specjalnościowa w placówkach o z zakresu profilaktyki społecznej lub resocjalizacji

Część Pierwsza

Pierwszej Praktyka Specjalnościowa

Wymiar czasu 20 godzin

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu profilaktyki społecznej i resocjalizacji Uczelnia proponuje aby praktyka ta została odbyta w obszarze działania placówek ściśle związanych z obraną przez studenta specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110)**.

Tego typu praktyka ma na celu przybliżenie studentom struktury organizacyjnej instytucji o charakterze profilaktyczno-społecznym lub resocjalizacyjnym oraz innych instytucji opiekuńczych, wychowawczych. Sprzyja poznaniu specyfiki pracy, wychowawcy, nauczyciela we wspomnianych wyżej placówkach, obserwowaniu procesu dydaktyczno-wychowawczego, resocjalizacyjnego i głównych form opieki i pracy nad podopiecznymi.

Cele szczegółowe praktyki:

- a. poznanie całości kształtu pracy placówki (celów, funkcji i istoty organizacji) oraz zakresu zadań i obowiązków jej pracowników (szczególny akcent ma zapoznanie z obowiązkami i specyfiką pracy wychowawcy, pedagoga);
- b. poznanie charakteru pracy zespołowej;
- c. kształtowanie u studentów postawy badawczej - przygotowanie do samodzielnego odkrywania nowej wiedzy, zjawisk i procesów;
- d. zdobycie wiedzy dotyczącej zawodu pedagoga, wychowawcy.

Zadania studenta odbywającego praktykę;

- zapoznanie ze strukturą, zasadami działania i organizacją instytucji i jej środowiska;
- aktywne uczestnictwo w realizacji zadań placówki, zgodnie z wytycznymi opiekuna praktyki;
- rozwijanie umiejętności efektywnej komunikacji interpersonalnej i autoprezentacji, jak również prawidłowego diagnozowania i konstruktywnego rozwiązywania problemów i konfliktów wychowawczych;

- promowanie form wsparcia i opieki w pracy socjalnej i pedagogicznej z jednostkami i grupami środowiskowymi;
- gromadzenie praktycznych empirycznych doświadczeń i tworzenie usystematyzowanego i uporządkowanego systemu wiedzy o procesie kształcenia, wychowania, opieki i terapii wychowawczej;
- rozwijanie postawy nowatorskiej: umiejętności stawiania pytań, samodzielnego określania problemów, aktywizowania intuicji do poszukiwania innowacji pedagogicznych, dydaktycznych, psychologicznych, informatycznych i in.;
- identyfikacja z zawodem pedagoga.

Organizacja i przebieg praktyki:

Pierwsza część tej Praktyki realizowana będzie w wymiarze 20 godzin. Praktykant opracuje pod kierunkiem zakładowego opiekuna praktyk według planu praktyki, ze wskazaniem na metody i sposób realizacji założonych zadań pedagogicznych.

* Ta część praktyki implikuje głównie hospitacyjne formy aktywności praktykanta w zajęciach proponowanych przez opiekuna praktyk. Student odbywać będzie praktykę przede wszystkim poprzez stosowanie takich metod badań pedagogicznych jak: obserwacja bezpośrednia, uczestnicząca oraz analiza dokumentacji placówki.

1.5. Druga część drugiej praktyki specjalnościowej

Wymiar czasu 20 godzin

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu profilaktyki społecznej i resocjalizacji uczelnia proponuje, aby praktyka została odbyta w obszarze działania placówek ściśle związanych z obroną przez studenta specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110)**.

Ta część praktyki przygotowuje studentów do przyszłego prowadzenia zajęć. Jej podstawowym zadaniem jest umożliwienie studentom zdobycia praktycznych umiejętności pedagogicznych. Studenci przyjmować będą odpowiedzialność za dobór zadań w obrębie własnej edukacji. Współtworzyć będą projekt programu praktyki. Będą uczestniczyć (w formie obserwacji

bezpośredniej lub uczestniczącej) w różnorodnych zajęciach szkolnych i pozaszkolnych, dokonywać analizy (i ewentualnie oceny pracy uczniów, nauczycieli, wychowawców).

Cele szczegółowe tego rodzaju praktyki ogniskują się wokół:

- a. planowania procesu dydaktyczno-wychowawczego, opiekuńczego z uwzględnieniem specyfiki wieku podopiecznych;
- b. utrwalania, pogłębiania lub weryfikacji teorii i praktycznych sprawności studentów w działalności opiekuńczej, wychowawczej, dydaktycznej, terapeutycznej oraz diagnostycznej w hospitowanej instytucji;
- c. zdobywania i wzbogacania kompetencji w zakresie formułowania celów, funkcji, form, zadań, metod i czynności wychowawczo-dydaktycznych, ich kontroli i oceny (poprzez ich dogłębne poznanie) oraz organizowania i koordynowania tych działań;
- d. utożsamiania ze specyfiką pracy pedagogicznej.

Zadania studenta odbywającego praktykę:

- zapoznanie ze strukturą, zasadami działania i organizacją instytucji i jej środowiska;
- doskonalenie umiejętności obserwowania hospitowanych zajęć (zajęcia lekcyjne, warsztatowe, terapeutyczne, profilaktyczne) oraz konstruowania sprawozdań;
- doskonalenie umiejętnego planowania i organizowania pracy indywidualnej i pracy zespołowej;
- uczestnictwo w istotnych wydarzeniach i działaniach podejmowanych przez placówkę;
- twórcze inspirowanie podopiecznych do osobistej aktywności i wysiłku;
- nawiązywanie pozytywnej i efektywnej współpracy z osobami pracującymi w hospitowanej instytucji;
- dalsze pogłębianie umiejętności prowadzenia badań naukowych, dokonywania diagnozy wybranych problemów, tworzenia narzędzi diagnostycznych i analizowania wyników uzyskanych w toku ich realizacji;
- identyfikowanie z rolą zawodową pedagoga.

Organizacja i przebieg praktyki:

Ta część praktyki ta będzie realizowana w wymiarze 20 godzin. Praktykant przebywać będzie na terenie instytucji wychowawczej pod opieką opiekuna praktyk. Przygotuje wraz z opiekunem reprezentującym instytucję plan praktyki, ze wskazaniem na metody i sposób realizacji założonych zadań pedagogicznych. Student uczestniczyć będzie w zajęciach szkolnych (lekcyjnych i pozalekcyjnych) oraz pozaszkolnych. Ta część praktyki implikuje głównie

hospitacyjne formy aktywności praktykanta w zajęciach proponowanych przez opiekuna praktyk. Student odbywać będzie praktykę przede wszystkim poprzez stosowanie takich metod badań pedagogicznych jak: obserwacja bezpośrednia, uczestnicząca oraz analiza dokumentacji placówki. Dokonywać będzie analizy oraz ewentualnej oceny pracy uczniów i nauczycieli.

1.6. Trzecia część Drużej praktyki Specjalnościowej

Wymiar czasu 40 godzin:

Ta część praktyki ma na celu zweryfikowanie zdobytej merytorycznej wiedzy naukowej o charakterze pedagogicznym, psychologicznym, filozoficzno-społecznym, wiadomości i znajomości form organizacji pracy, metod, zasad, środków dydaktycznych w toku aktywności dydaktycznej i wychowawczej, określonej programem nauczania i planowania. Student współuczestniczyć będzie w w/w działaniach organizowanych przez określone instytucje w ramach pracy pedagoga, wychowawcy.

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu edukacji przedszkolnej i Wczesnoszkolnej Uczelnia proponuje aby praktyki zostały odbyte w obszarze działania placówek ściśle związanych z obraną przez studenta specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110).**

Cele szczegółowe praktyki:

- a. dogłębne znawstwo i rozumienie sytuacji i procesów dydaktyczno-wychowawczych instytucji;
- b. czynne i twórcze poznanie przez studenta pracy pedagogicznej w toku wielorakich form zajęć;
- c. pomoc w rozważaniu i analizowaniu roli i statusu zawodowego pedagoga, jego cech osobowościowych i kompetencyjnych;
- d. przygotowanie studentów w procesie edukacji do autorefleksji nad wiedzą i doświadczeniem zdobytym w toku studiów i wdrażanie do samokształcenia.

Zadania studenta odbywającego praktykę:

- zapoznanie ze strukturą, zasadami działania i organizacją instytucji i jej środowiska;
- koncentrowanie się na czynnym uczestnictwie w różnorodnych zajęciach pedagogicznych (na ich przygotowaniu i prowadzeniu) - zgodnym z wytycznymi danej placówki i zweryfikowanym przez teoretyczne przygotowanie zawodowe oraz potrzeby wynikające z problematyki własnej pracy dyplomowej;

- prowadzenie zajęć w wymiarze minimum 30 godzin w oparciu o przygotowany zatwierdzony i oceniony przez opiekuna praktyki konspekt lub scenariusz;
- gromadzenie i uzupełnianie materiałów uzyskanych w toku prowadzenia własnych prac badawczych;
- twórcze konfrontowanie i wykorzystywanie zdobytej wiedzy w praktycznym doświadczeniu;
- inspirowanie podopiecznych do osobistej aktywności i wysiłku;
- nabywanie kompetencji w obrębie przyszłych ról zawodowych.

Organizacja i przebieg praktyki:

Studenci będą zobowiązani do odbycia tej części praktyki w wymiarze 30 godzin. Działalność studenta obejmować będzie pracę dydaktyczno-wychowawczą, w zakresie resocjalizacji, opieki, diagnostyki i terapii określonej w programach nauczania lub planowania danej placówki. Praktyka ma charakter czynny. Asystowanie w zajęciach i hospitowanie zajęć powinno stanowić tylko niewielki element praktyki metodycznej.

Praktykant przebywać będzie na terenie instytucji wychowawczej pod opieką opiekuna praktyk. Przygotuje wraz z opiekunem reprezentującym instytucję plan praktyki, ze wskazaniem na metody i sposób realizacji założonych zadań pedagogicznych.

Przed każdorazowym rozpoczęciem praktyki student powinien odebrać z Uczelni:

1. Porozumienie w sprawie organizacji praktyk zawodowych;
2. Skierowanie na praktykę;
3. Dzienniczek;
4. Plan praktyki dla poszczególnego kierunku studiów.
5. Podpisania oświadczenia potwierdzającego zapoznanie się z regulaminem praktyk WSH i odebranie planu praktyk

W czasie trwania praktyki student jest zobowiązany do:

1. Godnego reprezentowania Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu;
2. Realizacji planu praktyk zawodowych;
3. Przestrzegania przepisów obowiązujących w miejscu odbywania praktyki;
4. Wypełniania dzienniczka praktyk, który jednocześnie jest podstawą późniejszego zaliczenia praktyki

5. Powiadomienia opiekuna praktyki w zakładzie pracy o swojej ewentualnej nieobecności

i jej przyczynach.

6. Uzyskania Oceny z wykonanych praktyk w miejscu odbywania praktyki wg zasad określonych w regulaminie praktyk

Po zakończonej praktyce student zobowiązany jest dostarczyć do działu współpracy z zagranicą i praktyk studenckich niezwłocznie wszystkie dokumenty potwierdzające odbytą przez niego praktykę.

Ramowy program praktyk zawodowych w Wyższej Szkole Handlowej w Radomiu

Kierunek: Pedagogika

Specjalność: Edukacja Przedszkolna i Wczesnoszkolna

Konieczność opracowania programu praktyk pedagogicznych wynika także z realizowanych zmian w systemie oświaty, które na przestrzeni ostatnich lat są dość dynamiczne. Można do nich zaliczyć m.in.⁶:

- Zmianę podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół od roku szkolnego 2009/2010, łączącą się z przekazaniem większej autonomii szkołom – odtąd programy nauczania dopuszczane są przez dyrektora szkoły, a nie ministra właściwego do spraw oświaty⁷. Przeformułowano także rolę edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. W przedszkolach wprowadzono obowiązek działań diagnostycznych, które mają być informacją dla nauczyciela, (aby mógł on opracować indywidualny program wspomagania i korygowania rozwoju dziecka), specjalistów (aby

⁶ Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK ..., s. 12-13. [data dostępu 02.11.2012].

⁷ Na mocy Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz.U. z dnia 10 czerwca 2009 r. Nr 89, poz. 730).

mogli udzielić specjalistycznego wsparcia) oraz rodziców (by wiedzieli, czy ich dziecko jest gotowe rozpocząć naukę w szkole podstawowej). Szkoła podstawowa jest miejscem, w którym uczniom trzeba poświęcić uwagę w celu wykrycia zagrożenia dysleksją oraz określić ich zdolności i predyspozycje.

- Wprowadzenie możliwości odbycia wychowania przedszkolnego nie tylko w przedszkolach czy oddziałach przedszkolnych prowadzonych przy szkołach podstawowych, ale także w zespołach przedszkolnych lub punktach przedszkolnych. Nowe rozwiązania prawne zwiększyły o 20% (w latach 2008–2010) liczbę dzieci w wieku 3–5 lat, które zostały objęte wychowaniem przedszkolnym (z pewnością na ten stan wpłynęło powstanie 790 nowych przedszkoli oraz 1211 małych form przedszkolnych)⁸.
- Konieczność odbycia rocznego wychowania przedszkolnego przez dzieci pięcioletnie, obowiązującą od września 2011 r. (dzieci pięcioletnie od 2009 r. miały prawo odbierać bezpłatne wychowanie przedszkolne, jeśli rodzice wyrażali taką wolę).
- Obowiązek rozpoczęcia przez dzieci sześcioletnie od września 2014 roku nauki w pierwszej klasie szkoły podstawowej.
- Wejście w życie 17 lutego 2012 r. nowych standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, które będą obowiązywać studentów rozpoczynających kształcenie 1 października 2012 r.

Większa autonomia szkół przekładająca się na możliwość podejmowania decyzji, co do organizacji procesu kształcenia, wychowania, daje dyrektorom i wszystkim pracownikom placówki możliwość realizowania własnej wizji edukacji, z drugiej strony łączy się z większą odpowiedzialnością za uzyskiwane efekty i prawidłową realizację podstawy programowej. Szans i obciążeń wiążących się z taką sytuacją muszą być świadomi nauczyciele, a także studenci, którzy się do tego zawodu przygotowują – także przez uczestnictwo w praktykach pedagogicznych. Wszystkie zmiany, o których wspomniano powyżej, skłaniają do opracowywania nowego programu praktyk, który będzie bardziej spójny ze współczesną rzeczywistością edukacyjną i co najważniejsze – jeszcze lepiej przygotowuje studentów do wykonywania w przyszłości zawodu nauczyciela.⁹

⁸ Dane na podstawie: Prezentacja MEN *Edukacja skuteczna, przyjazna i nowoczesna – Działania realizowane w polskiej oświacie* (25.12.2010 r.), <http://www.men.gov.pl/images/pdf/3.pps> [data dostępu: 4.03.2012].

⁹ Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK..., s. 13. [data dostępu 02.11.2012].

Podkreśla się, że rzadko w programach pojawia się informacja na temat tego, że studenci powinni poznać pracę nauczyciela na każdym poziomie kształcenia. Programy praktyk zwykle nie uwzględniają zapoznawania studenta ze ścieżką awansu zawodowego nauczyciela oraz z możliwościami doskonalenia nauczyciela, a także ze sposobami korzystania z technologii informacyjnej i komunikacyjnej w pracy. Równie rzadko programy wspominają o konieczności współpracy praktykanta np. z pedagogiem szkolnym, ze świetlicą szkolną, zapoznawania się z unijnymi programami nauczania itp. W programach brakuje zazwyczaj informacji o autoewaluacji pracy studenta, a wskazówki dla nauczycieli dotyczące sporządzania opinii dla studenta bywają zbyt ogólne, co znacznie utrudnia zadanie opiekunowi praktyk. Opinia zwykle dotyczy obserwowanej pracy studenta, nie zawiera ocen odnośnie jego przydatności do zawodu. Uczelnie nie są chętne, aby nawiązywać bezpośredni kontakt z placówkami, w których studenci praktykują. Programy nie zawierają ponadto wyszczególnionych nauczycielskich kompetencji, które są niezbędne do wykonywania zawodu. Zanalizowane programy nie proponują rozwiązań, które pozwoliłyby studentom wystąpić z własną inicjatywą. Określone w programach ramy godzin są sztywne i nie pozwalają na modyfikacje¹⁰.

Zwraca się uwagę, że studenci zgłaszający się do placówek oświatowych w celu odbycia praktyk pedagogicznych, często nie znają jej programu ani jej podstawowych założeń, nie wiedzą, ile godzin praktyk powinni odbyć, nie dostarczają placówkom właściwej dokumentacji, nie potrafią tworzyć konspektów zajęć. Co gorsza, nie są przygotowani merytorycznie i dydaktycznie do prowadzenia własnych zajęć, a także do tworzenia własnych narzędzi pracy. Studenci nierzadko przypadkowo wybierają dany kierunek studiów, w związku z tym nie wiedzą nic na temat predyspozycji, jakie są im potrzebne do pracy w zawodzie, często nie posiadają wiedzy o poziomie rozwoju dzieci, którymi zajmują się podczas pracy. Studenci zbyt mało zajęć prowadzą samodzielnie, zbyt często są pozostawieni samemu sobie, co sprowadza się w efekcie jedynie do nieukierunkowanej obserwacji dzieci. Taka obserwacja powinna jednak być odpowiednio ukierunkowana, aby przyniosła efekty. Opiekunowie praktyk wymagają od studentów wykazania się wieloma umiejętnościami

¹⁰ Por. K. Skierska-Pięta, D. Świech, *Program praktyk pedagogicznych podnoszących jakość kształcenia w zawodzie nauczyciela*, s. 12-13 <http://www.praktyki-pedagogiczne.pl/o-projekcie/wstpna-wersja-programu-praktyk-pedagogicznych> [data dostępu: 02.11.2012].

(na przykład bezbłędnym prowadzeniem zajęć, dobrą komunikacją z uczniami, rozwiązywaniem problemów wychowawczych), jednak nie zawsze pomagają w ich zdobywaniu. Młodzi ludzie po praktykach często nie potrafią oceniać samych siebie w roli nauczyciela, nie są świadomi własnych błędów. Nauczyciele zauważali również, że studenci praktycznie odeszli już od sprawdzonego sposobu przeprowadzania lekcji podsumowującej na koniec praktyk (ocenianej przez dyrektora).¹¹

Podkreśla się także, że często kontrola uczelni nad praktykami studenckimi właściwie nie istnieje – opiekunowie praktyk ze strony uczelni rzadko pojawiają się na zajęciach bądź kontaktują z placówką oświatową, nie sprawdzają, jak przebiegają praktyki pedagogiczne. Zaangażowanie ze strony uczelni w praktyki powinno być zdecydowanie większe. Uczelnia często nie określa dokładnie harmonogramu praktyk i podaje zbyt ogólne cele praktyk oraz zbyt ogólne zadania praktykanta. Nauczyciele uważają, że nie otrzymują konkretnych wymagań ze strony uczelni. Pedagodzy podejmujący się opieki nad praktykantami przeważnie nie dostają żadnego podziękowania z uczelni oraz wynagrodzenia za swoją dodatkową pracę bądź też wynagrodzenie nie spełnia ich oczekiwań. Kwestia wynagrodzenia nauczycieli oraz podziękowania leży w gestii uczelni. Studenci z kolei oczekują spotkania podsumowującego po praktykach, zorganizowanego przez uczelnię, poświęconego na omówienie odbytych przez nich praktyk i ich efektów. Często praktykanci chcieliby zachować dla siebie dzienniczek praktyk, który stanowi świadectwo ich wkładu pracy na rzecz placówki oświatowej i może okazać się pomocny podczas rozmowy kwalifikacyjnej przy ubieganiu się o pracę – tymczasem do tej pory uczelnie nie dają im takich możliwości¹².

Innowacyjny program praktyk pedagogicznych zaproponuje praktyczne działania, które zmodyfikują dotychczasowy tryb przeprowadzania praktyk. Program będzie dostosowany do specyfiki wczesnej edukacji w oparciu o założenia:¹³

- **konstruktywizmu** jako teorii nauczania – uczenia się; będzie to oznaczało podkreślenie aktywności studenta w procesie zdobywania i rozwijania własnej wiedzy; takie podejście sprawia, że zdobyta wiedza jest trwała, bo uzyskana poprzez własne działanie, a nieprzekazana z zewnątrz¹⁴;

¹¹ Ibidem. s. 13-14.

¹² Ibidem, s. 14.

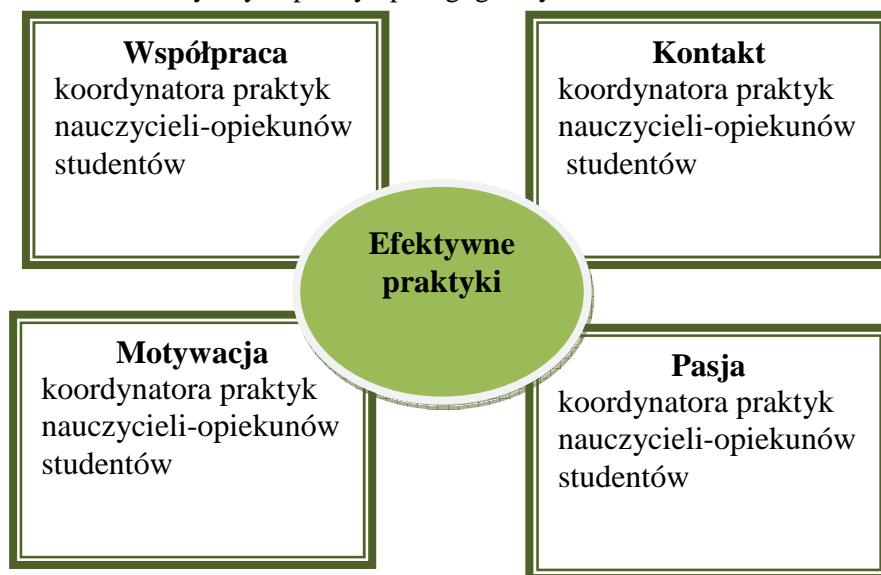
¹³ Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK ..., s. 17. [data dostępu 02.11.2012].

¹⁴ Jak zauważył Jean Piaget, ojciec konstruktywizmu – dziecko, które tylko słucha i zapamiętuje cudzą wiedzę, nie będzie w stanie stworzyć własnej. Ta sama reguła odnosi się do edukacji dorosłych. Czytaj więcej: D. Klus-Stańska, J. Kruk, *Tworzenie warunków dla rozwojowej zmiany poznawczej i konstruowania wiedzy przez dziecko* [w:] *Pedagogika*

- **diagnozy rozumiejącej**, która pozwoli studentom lepiej rozpoznać motywację własnych zachowań oraz dzieci/uczniów, z którymi będą pracować na praktykach, umożliwi to lepszą współpracę w czasie praktyk pomiędzy studentem i opiekunem oraz studentem i uczniami, a także stworzy praktykantom warunki optymalnego rozwoju zawodowego¹⁵.

Niniejszy program ma także sprzyjać połączeniu czterech elementów wpływających na efektywność praktyk.¹⁶

Rysunek 1. Warunki efektywnych praktyk pedagogicznych

W praktyce włączenie tych czterech czynników w realizację projektu będzie oznaczało podjęcie działań dodatkowych (warsztatów edukacyjnych, wykładów ekspertów, wyjazdów seminaryjnych), które mają **motywować** do jeszcze większego zaangażowania się w praktyki, rozwijać wiedzę i kompetencje, aby w efekcie przygotować do zawodu nauczycieli profesjonalnych i pełnych **pasji**. Wszystkie zadania czy obowiązki, o jakich będzie mowa niżej, mają być wypełniane w ścisłej **współpracy** osób zaangażowanych – czy to studenta z nauczycielem-opiekunem, studenta z koordynatorem, czy koordynatora z nauczycielem-opiekunem. Program ma też służyć wypracowaniu dobrych praktyk stałego **kontakt**u i współpracy uczelni z placówkami oświatowymi. Studenci uczestniczący w praktykach będą zapewne mieli różne oczekiwania, doświadczenia, inną otwartość na stawiane przed nimi zadania. Autorzy programu chcą tę różnorodność zaakceptować i w pewnym stopniu zgodzić

wczesnoszkolna – dyskursy, problemy, rozwiązania, D. Klus-Stańska, M. Szczepka-Pustkowska (red.), Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009, s. 484.

¹⁵ E. Małkiewicz, *O diagnozie rozumiejącej*, <http://www.cen.uni.wroc.pl/potrzeby/diagnoza.pdf> [data dostępu: 6.03.2012].

¹⁶ Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwd/.../PROGRAM_PRAKTYK..., s. 18. [data dostępu 02.11.2012].

się na pogłębianie różnic między studentami, (co ma być zrealizowane w praktyce przez indywidualizację przebiegu praktyk dzięki możliwości wyboru zajęć fakultatywnych).¹⁷

Ważną rolę w programie praktyk będzie odgrywać rozwijanie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych¹⁸ studentów (m.in. poprzez próbę diagnozy psychospołecznej wybranego dziecka, zapoznanie się z obowiązkami nauczyciela-wychowawcy czy współpracę z pedagogiem i psychologiem pracującymi w placówce).

Program praktyk będzie kształtował przekonanie o konieczności ustawicznego podnoszenia swoich kompetencji zawodowych, komunikacyjnych, postawy kreatywnej. Będzie zachęcał do prowadzenia zajęć z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnej i zastosowaniem nowoczesnych metod i technik nauczania. Autoewaluacja ma zachęcić studentów do samodzielnego oceniania własnych działań i brania odpowiedzialności za kształtowanie swojej ścieżki rozwoju zawodowego. Program usystematyzuje również dokumentację towarzyszącą praktykom poprzez zaproponowanie wzorów do wykorzystania w trakcie praktyk (w celu dokumentowania ich przebiegu) i po zakończeniu zajęć praktycznych (w celu ich ewaluacji).¹⁹

Często nauczyciele nie zawsze czują się odpowiednio przygotowani do pracy ze studentami, ale zwykle zgadzają się na pełnienie funkcji opiekuna praktyk na prośbę dyrektora lub z chęci pomocy studentom (wskazały na to przede wszystkim badania fokusowe i kwestionariuszowe z udziałem nauczycieli). Pedagodzy często nie wiedzą, jak przekazać studentom wartościowe informacje oraz w jaki sposób podzielić się z nimi doświadczeniem. Nauczycielom brakuje ponadto czasu na właściwe omówienie zajęć prowadzonych przez studentów, udzielenie im informacji zwrotnych, gdyż muszą przeznaczać swój czas w dużej mierze na wypełnianie szkolnej i przedszkolnej dokumentacji, w tym tej związanej z obowiązkami opiekuna praktyk. Opiekunowie nie wiedzą, jak pisać dla studentów opinie, jak oceniać pracę praktykantów oraz nie wierzą, że oceny te i opinie będą miały przełożenie na zaliczenie przez studenta roku oraz na skończenie studiów i specjalizacji nauczycielskiej.²⁰

Tymczasem, każdy nauczyciel musi być profesjonalistą, a więc ekspertem w swojej dziedzinie. Budowa profesjonalizmu rozpoczyna się już podczas studiów, kiedy nauczyciel zdobywa wiedzę teoretyczną, niezbędną do wykonywania wybranego zawodu. Na tym jednak

¹⁷ Por. Ibidem, s. 18.

¹⁸ Zgodnie z wnioskiem wysnutym przez badanych nauczycieli, którzy wskazali kompetencje wychowawcze studentów jako obszar wymagający szczególnego wsparcia.

¹⁹ Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK ..., s. 19. [data dostępu 02.11.2012].

²⁰ Ibidem, s. 15.

nie poprzestaje (a przynajmniej nie powinien poprzestawać) bowiem podczas swojej pracy zdobywa kolejne stopnie na drodze awansu zawodowego. W profesję nauczyciela wpisuje się czteroetapowy system awansu zawodowego, a także doskonalenie zawodowe i podnoszenie kwalifikacji polegające na uczestniczeniu we wszelkiego rodzaju szkoleniach i kursach organizowanych przez ośrodki metodyczne. Podkreśla się zatem konieczność uświadamiania przyszłym pedagogom znaczenia dbałości o stały, dojrzały zaplanowany i konsekwentnie realizowany samorozwój osobowościowy oraz ustawiczne podnoszenie kwalifikacji. Podczas praktyk należy zatem zapoznać studenta z organizacjami wspierającymi doskonalenie zawodowe nauczycieli, instytucjami i organizacjami zawodowymi tego środowiska, a także zadbać o to, by student rozpoczął budowanie pierwszych profesjonalnych kontaktów już na tym etapie kariery.²¹

Bardzo istotna jest także mobilność nauczycieli rozumiana jako nie tylko skłanianie ich do uczestniczenia w zagranicznych szkoleniach i kursach mających na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych, ale również możliwość odbywania zagranicznych staży. Są one źródłem nowych doświadczeń, jak również formą motywacji nauczycieli do dalszego samodoskonalenia się i nieustannego rozwoju zawodowego. Staż odbyty poza granicami kraju wydatnie przyczynia się do wymiany doświadczeń w zakresie metod, technik, form i praktyki nauczania, a także do znacznego poszerzenia horyzontów. Jest to niezwykle ważne, szczególnie w przypadku nauczycieli języków obcych. Dzięki odbyciu tego rodzaju stażu mają oni szansę na doskonalenie znajomości nauczanego języka, a także na podwyższenie kompetencji w zakresie wiedzy o kulturze kraju, w którym dany język obowiązuje. Ponadto nauczyciel, który miał możliwość doksztalcania się poza granicami kraju, nie będzie miał większych trudności z nauczaniem w klasie składającej się z uczniów wielu narodowości.²²

Mobilność zawodu nauczyciela powinna obejmować nie tylko zmiany poruszania się w obrębie Unii Europejskiej i jej państw członkowskich, ale również:

1. Mobilność między poszczególnymi placówkami edukacyjnymi na kolejnych etapach awansu zawodowego;

²¹ Por. K. Czekał, E. K. Organiściak, R. Jaros, P. Krajewski, *Praktyki pedagogiczne drogą do innowacyjnego szkolnictwa*, <http://www.zasobyip2.ore.edu.pl/pl/publications/download/176>, s. 21-22 [data dostępu: 02.11.2012].

²² Por. Ibidem, s. 22-23.

2. Mobilność związaną ze zmianą sektora zatrudnienia, a więc drogę z placówki oświatowej do przedsiębiorstwa i w odwrotnym kierunku;

3. Krótkotrwałą wymianę kadry dydaktycznej ze szkołami krajowymi i zagranicznymi.²³

Mobilność wiąże się również z umiejętnością sprawnego poruszania się pomiędzy różnymi poziomami edukacji, a także z podejmowaniem się różnych obowiązków w ramach pracy w sektorze oświaty. Z racji tego, że rynek pracy ulega nieustannym przeobrażeniom, co związane jest ze zmianami zachodzącymi w strukturze i charakterze społeczeństwa, wymaga od osób aktywnych zawodowo, w tym także nauczycieli, elastyczności w podejściu do wykonywanego zawodu. Należy przez to rozumieć umiejętność szybkiego przekwalifikowania się. Przed nauczycielami mobilnymi i elastycznymi rysują się liczne możliwości zatrudnienia w sektorze edukacyjnym. Dlatego też należy zapoznawać przyszłych nauczycieli z alternatywnymi możliwościami wykonywania zawodu. Sugeruje się zatem wprowadzenie do teoretycznego bloku pedagogicznego zagadnień związanych z wykonywaniem roli zawodowej: dydaktyka medialnego, teletutora (e-mentora – w kształceniu zdalnym i nauczaniu na odległość), mentora multimedialnego, brokera edukacyjnego, eksperta do spraw technologii dydaktycznych.²⁴

Podstawowym i głównym celem praktyk jest przygotowanie młodego człowieka do wykonywania zawodu nauczyciela poprzez zapewnienie mu możliwości nabycia praktycznych umiejętności, poznania przyszłego środowiska pracy oraz sprawdzenia się w działaniu. Student może nawiązywać kontakty z dziećmi, wykazać się twórczym myśleniem, wypróbować swoje siły w pracy dydaktyka i wychowawcy. Podczas praktyk student wykorzystuje wiedzę nabytą w procesie akademickiego kształcenia. W toku zajęć praktycznych student konfrontuje swoją wiedzę z konkretnymi sytuacjami, wymagającymi od niego odpowiedzialnych decyzji i efektywnego działania. Co więcej, działanie to dostosowane jest do dzieci na określonym poziomie rozwoju, o określonej osobowości,

²³ *Strategia rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce do 2020 roku*, <http://www.uczelnie2020.pl>, s. 2 [data dostępu: 23.12.2010].

²⁴ Por. M. Kusiński, *Reorientacja zawodowa nauczycieli w kierunku zawodów przyszłości na przykładzie projektu „Nowa Edukacja”*, <http://www.bfkk.pl/old/files/Reorientacja%20zawodowa%20nauczycieli%20w%20kierunku%20zawodow%20przyszlosci%20na%20przykladzie%20projektu%20nowa%20edukacj.pdf>, s. 7 [data dostępu: 23.12.2010]; A. Smolarz, *Zawody przyszłości*, <http://www.ekonomicznie.pl/strefa.php?strefa=licealicy&art=51> [data dostępu: 05.10.2010]; P. Zadura–Lichota, *Świat pracy w perspektywie najbliższych 10 lat*, <http://www.rynekpracy.pl/arttykul.php/wpis.151> [data dostępu 23.10.2010].

temperamencie, stylu reagowania emocjonalnego, poziomie intelektualnym, zdrowiu, motywacji, sytuacji ekonomicznej itp.²⁵

Praktyki są niezwykle ważne również dlatego że studenci nie uczestniczą w żadnym postępowaniu o charakterze konkursowym przed rozpoczęciem nauki na specjalność, która da im prawo do wykonywania zawodu nauczyciela. Ocena z egzaminów nie powinna bowiem stanowić jedyne kryterium decydującego o tym, czy student będzie dobrym nauczycielem. Młodzi ludzie nie mają szansy wcześniejszego zweryfikowania, czy posiadają predyspozycje do pracy w tym zawodzie. Praktyki powinny zatem stanowić narzędzie weryfikacji studenckich predyspozycji, powinny pomóc w analizie ich kompetencji oraz w określeniu życiowych celów i planów, w procesie dalszego kształcenia i budowania drogi zawodowej.²⁶

Wsparciem dla programu praktyk pedagogicznych realizowanego przez studentów i studentki Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu ma być także szereg **działań dodatkowych** które mają na celu jeszcze efektywniejsze przygotowanie studentów oraz ich opiekunów do uczestnictwa w praktykach pedagogicznych. Należy wśród nich wymienić:

I. Opracowanie skryptu dla opiekunów praktyk: Nowoczesny nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej.

Skrypt będzie niezbędnym wsparciem procesu podniesienia kompetencji i wiedzy kadry nauczycielskiej biorącej udział w szkoleniach w ramach Projektu, zostanie również udostępniony na stronie internetowej Projektu oraz dołączony do publikacji upowszechniającej efekty Projektu.

Zakres tematyczny:

- niezbędnik w zakresie planowania, prowadzenia i dokumentowania zajęć (wraz ze wzorami dokumentacji), autorefleksji i analizowania własnej pracy i jej efektów oraz pracy uczniów,
- metodyka prowadzenia zajęć w sposób niestereotypowy i równościowy, uwzględniająca zapobieganie defaworyzacji ucznia, pozwalająca nauczycielom na włączenie w równym stopniu dziewczynek i chłopców do każdego rodzaju zajęć (m.in. plastyczno-technicznych, motoryczno-ruchowych) zgodnie z obszarem interwencji PO KL z perspektywy równości płci

²⁵ Por. K. Skierska-Pięta, D. Świech, *Program praktyk pedagogicznych podnoszących jakość kształcenia w zawodzie nauczyciela*, s. 30 <http://www.praktyki-pedagogiczne.pl/o-projekcie/wstpna-wersja-programu-praktyk-pedagogicznych> [data dostępu: 02.11.2012].

²⁶ Por. K. Duraj-Nowakowa, *Praktyki zawodowe w kształceniu studentów na kierunkach pedagogicznych: przewodnik dla studentów*, Uniwersytet Śląski, Katowice 1979.

w zakresie zdefiniowanego problemu stereotypowego przekazu w programach nauczania (m.in. wzmocnienia tradycyjnych ról płci),

- zastosowanie nowoczesnych technologii w pracy nauczyciela,
- wykorzystanie materiałów dydaktycznych i pomocy naukowych w pracy nauczyciela
- trening komunikacji werbalnej i niewerbalnej (wskazówki praktyczne)
- trening umiejętności wychowawczych (wskazówki praktyczne).

II. Opracowanie programu szkolenia dla opiekunów praktyk, adekwatnego do celu, zakresu i liczby godzin szkolenia, uwzględniającego przede wszystkim przekazanie niezbędnej wiedzy i doskonalenie umiejętności:

- w zakresie komunikacji werbalnej i niewerbalnej,
- w zakresie umiejętności wychowawczych,
- zapobiegania defaworyzowaniu uczniów oraz prowadzenia niestereotypowych i równościowych zajęć,
- prawidłowego wdrożenia najlepszego programu praktyk pedagogicznych,
- wykorzystania nowoczesnych narzędzi nauczania, w tym narzędzi IT, pomocy dydaktycznych dostosowanych do specyfiki edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej

Zakres szkolenia będzie zawierać działania równościowe polegające na przygotowaniu nauczycieli do prowadzenia zajęć w sposób niestereotypowy i równościowy, co umożliwi włączenie w równym stopniu dziewczynek i chłopców do każdego rodzaju zajęć (m.in. plastyczno-technicznych, motoryczno-ruchowych) – zgodnie z obszarem interwencji PO KL z perspektywy równości płci w zakresie zdefiniowanego problemu stereotypowego przekazu w programach nauczania (m.in. wzmocnienia tradycyjnych ról płci).

Zakres szkolenia musi uwzględniać zawartość skryptu "Nowoczesny nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej"

Program szkolenia:

1. Planowanie, prowadzenie i dokumentowanie zajęć zgodnie z NPPP.
2. Autorefleksja i analiza własnej pracy i jej efektów oraz pracy uczniów.
3. Zasady opracowywania i wdrażania niestereotypowych i równościowych programów zajęć, zapobiegających defaworyzacji ucznia.
4. Zastosowanie nowoczesnych technologii w pracy nauczyciela.

5. Wykorzystanie nowoczesnych materiałów dydaktycznych i pomocy naukowych w pracy nauczyciela.

6. Trening komunikacji werbalnej i niewerbalnej.

7. Trening umiejętności wychowawczych.

Program szkolenia będzie zawierać m.in. materiał z zakresu prawidłowego wdrażania i realizacji NPPP.

III. Szkolenia dla opiekunów praktyk:

Przeprowadzenie czterech dwudniowych szkoleń po 12 godzin dla łącznie 85 nauczycieli pełniących rolę opiekunów praktyk, zgodnie z programem i materiałami szkoleniowymi oraz harmonogramem szkoleń.

Wybranie przez studenta tej specjalności i odbycie praktyk według poniżej zamieszczonego planu ma za zadanie ukształtować i przygotować merytoryczne i praktyczne przyszłego nauczyciela klas początkowych i wychowania przedszkolnego. Student uzyskuje bowiem podstawową wiedzę teoretyczną z zakresu przedmiotów pedagogicznych predysponujących go do realizowania zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych w szkole i przedszkolu.

Praktyki pedagogiczne, na 3-letnich licencjackich studiach zawodowych na kierunku Pedagogika (studia stacjonarne) realizowane będą w obowiązkowym wymiarze 200 godzin (8 tygodni) w formie zorganizowanej pracy, w systemie wakacyjnym, śródrocznym i ciągłym. Praktyka w toku studiów niestacjonarnych realizowana będzie w wymiarze 200 godzin (8 tygodni).

Praktyka zawodowa pedagogiczna, zaproponowana studentom Wyższej Szkoły Handlowej na kierunku Pedagogika ze Specjalnością-Zintegrowana Edukacja Wczesnoszkolna i Przedszkolna odbywać się będzie wg następującego planu.

Praktyka po pierwszym roku studiów: wychowawcza-opiekuńczo 50 godzin np. w Świetlicy Środowiskowej, Ośrodku Szkolenia i Wychowania, Domu Dziecka, Rodzinnym Domu Dziecka, Szkole (w tych placówkach których działalność wiąże się ze specyfiką kierunku Pedagogika), następnie po II - roku I-sza praktyka specjalnościowa w wymiarze 70 godzin w przedszkolu i podczas III roku II-ga praktyka specjalnościowa w wymiarze – 80 godzin, w szkole podstawowej w klasach I-III w tym minimum 60 godzin zajęć prowadzonych przez studenta dotyczy to zarówno zajęć

w szkole jak i przedszkolu, oraz 30 godzin przeznaczonych na pracę z pedagogiem lub psychologiem szkolnym. Jeżeli Pierwsza praktyka specjalnościowa odbyta została w przedszkolu to oznacza to, że druga musi zostać odbyta w szkole w klasach I-III i odwrotnie. Należy podkreślić 40% z całości praktyk (ok. 80 godzin) musi zostać odbyte podczas ostatniego roku studiów. Razem daje to 200 godzin praktyk.

Miejsce praktyk:

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu edukacji przedszkolnej i Wczesnoszkolnej Uczelnia proponuje aby praktyki zostały odbyte w obszarze działania placówek edukacyjnych związanych z obraną przez studenta specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110): „Praktyki Pedagogiczne Organizowane są w różnych typach szkół i placówek a obowiązkowo w tych, do pracy, w których student uzyskuje kwalifikacje.”**

Praktyka wychowawczo-opiekuńcza:

Placówki, w których odbywać się będzie praktyka stanowią instytucje systemu edukacji, opieki zdrowotnej, sektora pracy i polityki społecznej, sektora sprawiedliwości. Szeroki wachlarz propozycji praktyk ma na celu optymalizację jakości procesu edukacji studentów i nawiązuje do zagadnień kształcenia, wychowania, opieki, diagnostyki i terapii pedagogicznej:

- szkoły w systemie ogólnodostępnym, specjalnym i integracyjnym (na stanowisku pedagoga szkolnego, wychowawcy w świetlicy);
- bursy i internaty;
- ośrodki wsparcia społecznego (np. domy pomocy społecznej);
- placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- placówki wsparcia dziennego dla dzieci, młodzieży (świetlice środowiskowe i terapeutyczne, kluby, ośrodki socjoterapeutyczne, ogniska wychowawcze);
- placówki o charakterze profilaktyczno-wychowawczym;
- ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne (na stanowisku pedagoga);
- placówki adopcyjno-opiekuńcze;
- placówki o charakterze rodzinnym (np. rodzinne domy dziecka);

- powiatowe centra pomocy rodzinie;
- placówki o charakterze interwencyjnym (w charakterze wychowawcy, pedagoga);
- placówki socjalizacyjne (na stanowisku pedagoga lub wychowawcy);
- placówki specjalistycznego poradnictwa (specjalistyczne poradnie, w tym poradnie psychologiczno-pedagogiczne);
- na stanowiskach związanych z realizacją działań oświatowych, opiekuńczo-socjalnych (pełnomocnik lub koordynator w środowiskach samorządowych);
- stowarzyszenia, fundacje i inne organizacje pozarządowe, media itp., realizujące programy edukacyjne;
- organizacje dziecięco-młodzieżowe, instytucje kulturalne (w roli animatora);
- placówki opieki zdrowotnej (np. w roli opiekuna na oddziałach dziecięcych w szpitalu),
- zinstytucjonalizowane i domowe (państwowe i prywatne, dzienne i całodobowe) formy opieki (w różnych grupach wiekowych odbiorców).

Praktyki pedagogiczne realizowane będą w placówkach, których charakter związany jest ze specyfiką studiów, w oparciu o porozumienie o prowadzeniu studenckich praktyk zawodowych.

Ogólne cele i zadania praktyki:

1. Przygotowanie przyszłych pedagogów do pracy opiekuńczo-wychowawczej.
2. Właściwa ocena wiedzy, umiejętności i postaw nabytych w trakcie studiów na kierunku Pedagogika, poprzez konfrontację z empiryczną rzeczywistością - ugruntowanie wiedzy i posiadanych sprawności lub ich weryfikacja.
3. Nabycie umiejętności trafnego łączenia wiedzy naukowej z praktyką w zakresie wychowania, kształcenia, opieki, diagnostyki i terapii pedagogicznej.
4. Pogłębianie znajomości metod i form nauczania, wychowania i wsparcia oraz ich praktycznego wykorzystania w ramach profilu kształcenia zawodowego.
5. Kształtowanie wiedzy z zakresu pedeutologii i deontologii pedagogicznej: rozwijanie pozytywnych przekonań studentów dotyczących własnych kompetencji zawodowych i osobowościowych, umacnianie przekonania o trafności wyboru zawodu.
6. Wyrobienie podstawowych nawyków i kompetencji zawodowych - wchodzenie praktykanta w rolę wychowawcy, opiekuna, pedagoga.
7. Wykorzystanie praktyk studenckich jako formuły umożliwiającej przeprowadzenie badań i analiz związanych z tematami prac dyplomowych.

8. Wkomponowanie praktyk studenckich w treści programowe określonych przedmiotów (np. zawierających zagadnienia metodyczne, warsztatowych) i kontynuacja ich zakresów w realnej rzeczywistości opiekuńczej, wychowawczej, diagnostycznej, terapeutycznej, profilaktycznej.
9. Poznanie specyfiki środowiska zawodowego, stanowiącego potencjalne miejsce przyszłej pracy zawodowej.
10. Rozpoznanie ogólnych zasad organizacji i kierowania pracą dydaktyczno-wychowawczą w placówkach szkolnych i pozaszkolnych.
11. Rozwijanie umiejętności efektywnej komunikacji interpersonalnej i autoprezentacji, jak również prawidłowego diagnozowania i konstruktywnego rozwiązywania problemów i konfliktów wychowawczych.
12. Promowanie form wsparcia i opieki w pracy socjalnej i pedagogicznej z jednostkami i grupami środowiskowymi.

Szczegółowe cele i zadania jakie powinien osiągnąć i wykonać student

Student na podstawie Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110), w ramach odbywanych praktyk na kierunku Pedagogika powinien: nabyć umiejętności planowania, prowadzenia i dokumentacji zajęć, nabyć umiejętności analizy pracy nauczyciela i uczniów podczas wspólnego omawiania praktyk przez opiekunów praktyki i studentów, nabyć umiejętności analizowania własnej pracy i jej efektów oraz pracy uczniów. Ponadto student powinien mieć możliwość: obserwacji zajęć, asystowania nauczycielowi prowadzącemu zajęcia, prowadzenia zajęć wspólnie z nauczycielem, samodzielnego prowadzenia zajęć, planowania i prowadzenia zajęć prowadzonych przez siebie i innych nauczycieli i studentów.

Rodzaje odbywanej praktyki:

W czasie 3-letniego toku studiów student będzie zobowiązany do odbycia 8 tygodni praktyk zawodowych:

Rodzaj praktyki	Termin praktyki	Ilość godzin	Ilość tygodni	Forma zaliczenia
praktyka wychowawczo-opiekuńcza	po I roku studiów	50	2	Zaliczenie
I Praktyka Specjalnościowa 20g (praktyka asystencka 20g, hospitacyjna 20g oraz metodyczna 30g)	po II roku studiów	70	3	Zaliczenie
II Praktyka Specjalnościowa: (praktyka asystencka 20g, hospitacyjna 20g, oraz praktyka metodyczna 40g)	w trakcie III roku studiów 80 godzin		3	Zaliczenie
	Razem	200	8	

1.1. Praktyka wychowawczo-opiekuńcza:

Jej celem jest zapoznanie studentów ze strukturą i organizacją opiekuńczo - wychowawczej i socjalnej pracy instytucji oświatowych i społecznych oraz z funkcjonowaniem wypoczynku letniego dzieci i młodzieży.

Cele szczegółowe praktyki:

- a. zaznajomienie studenta ze specyfiką i strukturą pracy placówek wypoczynku letniego;
- b. zdobycie wiedzy nt. organizacji wypoczynku i życia uczestników kolonii i obozów;
- c. zapoznanie z planami, zadaniami, obowiązkami pracowników wskazanych placówek;
- d. poznanie formalnych i zdrowotnych wymogów stawianych tego typu formom wypoczynku;
- e. poznanie w praktyczny sposób (poprzez uczestnictwo w częściowej ich realizacji) obowiązków wychowawców, instruktorów;
- f. zdobywanie umiejętności pracy w zespole i aktywności opiekuńczo-wychowawczej z wychowankami pochodzącymi z różnych środowisk;
- g. współpraca z organizacjami o charakterze profilaktycznym;

h. przygotowanie studenta do pełnienia roli zawodowej w placówkach stanowiących w przyszłości ich potencjalne miejsce pracy.

Zadania studenta odbywającego praktykę:

- poznanie celów, funkcji i istoty organizacji placówki,
- poznanie zakresu zadań i obowiązków pracowników placówki (zwłaszcza na stanowisku wychowawcy, opiekuna, pedagoga);
- wdrożenie do pracy w zespole;
- ustanawianie opieki, środowiskowego wsparcia, dozoru i udzielanie pomocy pedagogicznej, socjalnej, postpenitencjarnej jednostkom i grupom środowiskowym;
- aktywne uczestnictwo w realizacji zadań instytucji: prowadzenie różnorodnych zadań w zakresie kontroli i organizowania form zajęć kulturalno-oświatowych, rekreacyjnych i sportowych z osobami podopiecznymi zgodnie z decyzjami opiekuna praktyki;
- rozwijanie umiejętności efektywnej komunikacji interpersonalnej i autoprezentacji, jak również prawidłowego diagnozowania i konstruktywnego rozwiązywania problemów i konfliktów wychowawczych;
- praktyczne poznanie zasad i sposobów prowadzenia badań pedagogicznych (np. w zakresie diagnozy środowisk wychowawczych);
- gromadzenie materiałów empirycznych mających zastosowanie w pracach badawczych;
- rozpoznawanie własnych kompetencji zawodowych i osobowościowych w pracy pedagogicznej.

Organizacja i przebieg praktyki:

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu edukacji przedszkolnej i Wczesnoszkolnej Uczelnia proponuje aby praktyki zostały odbyte w obszarze działania placówek edukacyjnych ściśle związanych z obraną przez studenta specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110)**.

Praktyka wychowawczo-opiekuńcza realizowana będzie przez studentów po I roku studiów, w wymiarze 50 godzin (2 tygodni), w ramach takich form organizacyjnych jak: kolonia lub półkolonia, zajęcia świetlicowe, internatowe, praca opiekuńcza w hospicjach, w oddziałach dziecięcych w szpitalu, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych oraz placówkach wsparcia i opieki społecznej.

1.2. Pierwsza Praktyka Specjalnościowa w przedszkolu,

Część Pierwsza

Pierwszej Praktyka Specjalnościowa

Wymiar czasu 20 godzin

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu edukacji przedszkolnej i Wczesnoszkolnej Uczelnia proponuje aby praktyka ta została odbyta w obszarze działania placówek edukacyjnych ściśle związanych z obraną przez studenta specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110)**.

Tego typu praktyka ma na celu przybliżenie studentom struktury organizacyjnej szkoły oraz innych instytucji opiekuńczych, wychowawczych. Sprzyja poznaniu specyfiki pracy pedagoga szkolnego, wychowawcy, nauczyciela w placówkach edukacyjnych, obserwowaniu procesu dydaktyczno-wychowawczego i głównych form opieki nad podopiecznymi

Cele szczegółowe praktyki:

- a. poznanie całości kształtu pracy placówki (celów, funkcji i istoty organizacji) oraz zakresu zadań i obowiązków jej pracowników (szczególny akcent ma zapoznanie z obowiązkami i specyfiką pracy wychowawcy, pedagoga);
- b. poznanie charakteru pracy zespołowej;
- c. kształtowanie u studentów postawy badawczej - przygotowanie do samodzielnego odkrywania nowej wiedzy, zjawisk i procesów;
- d. zdobycie wiedzy dotyczącej zawodu pedagoga.

Zadania studenta odbywającego praktykę;

- zapoznanie ze strukturą, zasadami działania i organizacją instytucji i jej środowiska;
- aktywne uczestnictwo w realizacji zadań placówki, zgodnie z wytycznymi opiekuna praktyki;
- rozwijanie umiejętności efektywnej komunikacji interpersonalnej i autoprezentacji, jak również prawidłowego diagnozowania i konstruktywnego rozwiązywania problemów i konfliktów wychowawczych;
- promowanie form wsparcia i opieki w pracy socjalnej i pedagogicznej z jednostkami i grupami środowiskowymi;

- gromadzenie praktycznych empirycznych doświadczeń i tworzenie usystematyzowanego i uporządkowanego systemu wiedzy o procesie kształcenia, wychowania, opieki i terapii wychowawczej;
- rozwijanie postawy nowatorskiej: umiejętności stawiania pytań, samodzielnego określania problemów, aktywizowania intuicji do poszukiwania innowacji pedagogicznych, dydaktycznych, psychologicznych, informatycznych i in.;
- identyfikacja z zawodem pedagoga.

Organizacja i przebieg praktyki:

Pierwsza część tej Praktyki realizowana będzie w wymiarze 20 godzin. Praktykant opracuje pod kierunkiem zakładowego opiekuna praktyk według planu praktyki, ze wskazaniem na metody i sposób realizacji założonych zadań pedagogicznych.

* Ta część praktyki implikuje głównie hospitacyjne formy aktywności praktykanta w zajęciach proponowanych przez opiekuna praktyk. Student odbywać będzie praktykę przede wszystkim poprzez stosowanie takich metod badań pedagogicznych jak: obserwacja bezpośrednia, uczestnicząca oraz analiza dokumentacji placówki.

1.3. Druga część pierwszej praktyki specjalnościowej

Wymiar czasu 20 godzin

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej uczelnia proponuje, aby praktyka została odbyta w obszarze działania placówek edukacyjnych ściśle związanych z obroną przez studenta specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110)**.

Ta część praktyki przygotowuje studentów do przyszłego prowadzenia zajęć. Jej podstawowym zadaniem jest umożliwienie studentom zdobycia praktycznych umiejętności pedagogicznych. Studenci przyjmować będą odpowiedzialność za dobór zadań w obrębie własnej edukacji. Współtworzyć będą projekt programu praktyki. Będą uczestniczyć (w formie obserwacji bezpośredniej lub uczestniczącej) w różnorodnych zajęciach szkolnych i pozaszkolnych, dokonywać analizy (i ewentualnie oceny pracy uczniów, nauczycieli, wychowawców).

Cele szczegółowe tego rodzaju praktyki ogniskują się wokół:

- a. planowania procesu dydaktyczno-wychowawczego, opiekuńczego z uwzględnieniem specyfiki wieku podopiecznych;
- b. utrwalania, pogłębiania lub weryfikacji teorii i praktycznych sprawności studentów w działalności opiekuńczej, wychowawczej, dydaktycznej, terapeutycznej oraz diagnostycznej w hospitolowanej instytucji;
- c. zdobywania i wzbogacania kompetencji w zakresie formułowania celów, funkcji, form, zadań, metod i czynności wychowawczo-dydaktycznych, ich kontroli i oceny (poprzez ich dogłębne poznanie) oraz organizowania i koordynowania tych działań;
- d. utożsamiania ze specyfiką pracy pedagogicznej.

Zadania studenta odbywającego praktykę:

- zapoznanie ze strukturą, zasadami działania i organizacją instytucji i jej środowiska;
- doskonalenie umiejętności obserwowania hospitolowanych zajęć (zajęcia lekcyjne, warsztatowe, terapeutyczne, profilaktyczne) oraz konstruowania sprawozdań;
- doskonalenie umiejętnego planowania i organizowania pracy indywidualnej i pracy zespołowej;
- uczestnictwo w istotnych wydarzeniach i działaniach podejmowanych przez placówkę;
- twórcze inspirowanie podopiecznych do osobistej aktywności i wysiłku;
- nawiązywanie pozytywnej i efektywnej współpracy z osobami pracującymi w hospitolowanej instytucji;
- dalsze pogłębianie umiejętności prowadzenia badań naukowych, dokonywania diagnozy wybranych problemów, tworzenia narzędzi diagnostycznych i analizowania wyników uzyskanych w toku ich realizacji;
- identyfikowanie z rolą zawodową pedagoga.

Organizacja i przebieg praktyki:

Ta część praktyki ta będzie realizowana w wymiarze 20 godzin. Praktykant przebywać będzie na terenie instytucji wychowawczej pod opieką opiekuna praktyk. Przygotuje wraz z opiekunem reprezentującym instytucję plan praktyki, ze wskazaniem na metody i sposób realizacji założonych zadań pedagogicznych. Student uczestniczyć będzie w zajęciach szkolnych (lekcyjnych i pozalekcyjnych) oraz pozaszkolnych. Ta część praktyki implikuje głównie hospitalcyjne formy aktywności praktykanta w zajęciach proponowanych przez opiekuna praktyk. Student odbywać będzie praktykę przede wszystkim poprzez stosowanie takich metod badań

pedagogicznych jak: obserwacja bezpośrednia, uczestnicząca oraz analiza dokumentacji placówki. Dokonywać będzie analizy oraz ewentualnej oceny pracy uczniów i nauczycieli.

1.4. Trzecia część Pierwszej praktyki Specjalnościowej

Wymiar czasu 30 godzin:

Ta część praktyki ma na celu zweryfikowanie zdobytej merytorycznej wiedzy naukowej o charakterze pedagogicznym, psychologicznym, filozoficzno-społecznym, wiadomości i znajomości form organizacji pracy, metod, zasad, środków dydaktycznych w toku aktywności dydaktycznej i wychowawczej, określonej programem nauczania i planowania. Student współuczestniczyć będzie w w/w działaniach organizowanych przez określone instytucje w ramach pracy pedagoga.

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu edukacji przedszkolnej i Wczesnoszkolnej Uczelnia proponuje aby praktyki zostały odbyte w obszarze działania placówek resortu oświaty ściśle związanych z obraną przez studenta specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110)**.

Cele szczegółowe praktyki:

- a. dogłębne znawstwo i rozumienie sytuacji i procesów dydaktyczno-wychowawczych instytucji;
- b. czynne i twórcze poznanie przez studenta pracy pedagogicznej w toku wielorakich form zajęć;
- c. pomoc w rozważaniu i analizowaniu roli i statusu zawodowego pedagoga, jego cech osobowościowych i kompetencyjnych;
- d. przygotowanie studentów w procesie edukacji do autorefleksji nad wiedzą i doświadczeniem zdobytym w toku studiów i wdrażanie do samokształcenia.

Zadania studenta odbywającego praktykę:

- zapoznanie ze strukturą, zasadami działania i organizacją instytucji i jej środowiska;
- koncentrowanie się na czynnym uczestnictwie w różnorodnych zajęciach pedagogicznych (na ich przygotowaniu i prowadzeniu) - zgodnym z wytycznymi danej placówki i zweryfikowanym przez teoretyczne przygotowanie zawodowe oraz potrzeby wynikające z problematyki własnej pracy dyplomowej;
- prowadzenie zajęć w wymiarze minimum 30 godzin w oparciu o przygotowany zatwierdzony i oceniony przez opiekuna praktyki konspekt lub scenariusz;

- gromadzenie i uzupełnianie materiałów uzyskanych w toku prowadzenia własnych prac badawczych;
- twórcze konfrontowanie i wykorzystywanie zdobytej wiedzy w praktycznym doświadczeniu;
- inspirowanie podopiecznych do osobistej aktywności i wysiłku;
- nabywanie kompetencji w obrębie przyszłych ról zawodowych.

Organizacja i przebieg praktyki:

Studenci będą zobowiązani do odbycia tej części praktyki w wymiarze 30 godzin. Działalność studenta obejmować będzie pracę dydaktyczno-wychowawczą, w zakresie opieki, diagnostyki i terapii określonej w programach nauczania lub planowania danej placówki. Praktyka ma charakter czynny. Asystowanie w zajęciach i hospitowanie zajęć powinno stanowić tylko niewielki element praktyki metodycznej.

Praktykant przebywać będzie na terenie instytucji wychowawczej pod opieką opiekuna praktyk. Przygotuje wraz z opiekunem reprezentującym instytucję plan praktyki, ze wskazaniem na metody i sposób realizacji założonych zadań pedagogicznych.

1.2. Druga Praktyka Specjalnościowa w szkole w klasach I-III

Część Pierwsza

Drugiej Praktyka Specjalnościowa

Wymiar czasu 20 godzin

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu edukacji przedszkolnej i Wczesnoszkolnej Uczelnia proponuje, aby praktyka ta została odbyta w obszarze działania placówek edukacyjnych ściśle związanych z obroną przez studenta specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110)**.

Tego typu praktyka ma na celu przybliżenie studentom struktury organizacyjnej szkoły oraz innych instytucji opiekuńczych, wychowawczych. Sprzyja poznaniu specyfiki pracy pedagoga szkolnego, wychowawcy, nauczyciela w placówkach edukacyjnych, obserwowaniu procesu dydaktyczno-wychowawczego i głównych form opieki nad podopiecznymi

Cele szczegółowe praktyki:

- a. poznanie całokształtu pracy placówki (celów, funkcji i istoty organizacji) oraz zakresu zadań i obowiązków jej pracowników (szczególny akcent ma zapoznanie obowiązków i specyfiki pracy wychowawcy, pedagoga);
- b. poznanie charakteru pracy zespołowej;
- c. kształtowanie u studentów postawy badawczej - przygotowanie do samodzielnego odkrywania nowej wiedzy, zjawisk i procesów;
- d. zdobycie wiedzy dotyczącej zawodu pedagoga.

Zadania studenta odbywającego praktykę;

- zapoznanie ze strukturą, zasadami działania i organizacją instytucji i jej środowiska;
- aktywne uczestnictwo w realizacji zadań placówki, zgodnie z wytycznymi opiekuna praktyki;
- rozwijanie umiejętności efektywnej komunikacji interpersonalnej i autoprezentacji, jak również prawidłowego diagnozowania i konstruktywnego rozwiązywania problemów i konfliktów wychowawczych;
- promowanie form wsparcia i opieki w pracy socjalnej i pedagogicznej z jednostkami i grupami środowiskowymi;
- gromadzenie praktycznych empirycznych doświadczeń i tworzenie usystematyzowanego i uporządkowanego systemu wiedzy o procesie kształcenia, wychowania, opieki i terapii wychowawczej;
- rozwijanie postawy nowatorskiej: umiejętności stawiania pytań, samodzielnego określania problemów, aktywizowania intuicji do poszukiwania innowacji pedagogicznych, dydaktycznych, psychologicznych, informatycznych i in.;
- identyfikacja z zawodem pedagoga.

Organizacja i przebieg praktyki:

Pierwsza część tej Praktyki realizowana będzie w wymiarze 20 godzin. Praktykant opracuje pod kierunkiem zakładowego opiekuna praktyk według planu praktyki, ze wskazaniem na metody i sposób realizacji założonych zadań pedagogicznych.

* Ta część praktyki implikuje głównie hospitacyjne formy aktywności praktykanta w zajęciach proponowanych przez opiekuna praktyk. Student odbywać będzie praktykę przede wszystkim

poprzez stosowanie takich metod badań pedagogicznych jak: obserwacja bezpośrednia, uczestnicząca oraz analiza dokumentacji placówki.

1.3. Druga część Drugiej praktyki specjalnościowej

Wymiar czasu 20 godzin

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej uczelnia proponuje aby praktyka została odbyta w obszarze działania placówek edukacyjnych ściśle związanych z obroną przez studenta specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110)**.

Ta część praktyki przygotowuje studentów do przyszłego prowadzenia zajęć. Jej podstawowym zadaniem jest umożliwienie studentom zdobycia praktycznych umiejętności pedagogicznych. Studenci przyjmować będą odpowiedzialność za dobór zadań w obrębie własnej edukacji. Współtworzyć będą projekt programu praktyki. Będą uczestniczyć (w formie obserwacji bezpośredniej lub uczestniczącej) w różnorodnych zajęciach szkolnych i pozaszkolnych, dokonywać analizy (i ewentualnie oceny pracy uczniów, nauczycieli, wychowawców).

Cele szczegółowe tego rodzaju praktyki ogniskują się wokół:

- a. planowania procesu dydaktyczno-wychowawczego, opiekuńczego z uwzględnieniem specyfiki wieku podopiecznych;
- b. utrwalania, pogłębiania lub weryfikacji teorii i praktycznych sprawności studentów w działalności opiekuńczej, wychowawczej, dydaktycznej, terapeutycznej oraz diagnostycznej w hospitowanej instytucji;
- c. zdobywania i wzbogacania kompetencji w zakresie formułowania celów, funkcji, form, zadań, metod i czynności wychowawczo-dydaktycznych, ich kontroli i oceny (poprzez ich dogłębne poznanie) oraz organizowania i koordynowania tych działań;
- d. utożsamiania ze specyfiką pracy pedagogicznej.

Zadania studenta odbywającego praktykę;

- zapoznanie ze strukturą, zasadami działania i organizacją instytucji i jej środowiska;
- doskonalenie umiejętności obserwowania hospitowanych zajęć (zajęcia lekcyjne, warsztatowe, terapeutyczne, profilaktyczne) oraz konstruowania sprawozdań;
- doskonalenie umiejętnego planowania i organizowania pracy indywidualnej i pracy zespołowej;

- uczestnictwo w istotnych wydarzeniach i działaniach podejmowanych przez placówkę;
- twórcze inspirowanie podopiecznych do osobistej aktywności i wysiłku;
- nawiązywanie pozytywnej i efektywnej współpracy z osobami pracującymi w hospитowanej instytucji;
- dalsze pogłębianie umiejętności prowadzenia badań naukowych, dokonywania diagnozy wybranych problemów, tworzenia narzędzi diagnostycznych i analizowania wyników uzyskanych w toku ich realizacji;
- identyfikowanie z rolą zawodową pedagoga.

Organizacja i przebieg praktyki:

Ta część praktyki będzie realizowana w wymiarze 20 godzin. Praktykant przebywać będzie na terenie instytucji wychowawczej pod opieką opiekuna praktyk. Przygotuje wraz z opiekunem reprezentującym instytucję plan praktyki, ze wskazaniem na metody i sposób realizacji założonych zadań pedagogicznych. Student uczestniczyć będzie w zajęciach szkolnych (lekcyjnych i pozalekcyjnych) oraz pozaszkolnych. Ta część praktyki implikuje głównie hospitacyjne formy aktywności praktykanta w zajęciach proponowanych przez opiekuna praktyk. Student odbywać będzie praktykę przede wszystkim poprzez stosowanie takich metod badań pedagogicznych jak: obserwacja bezpośrednia, uczestnicząca oraz analiza dokumentacji placówki. Dokonywać będzie analizy oraz ewentualnej oceny pracy uczniów i nauczycieli.

1.4. Trzecia część Drugiej praktyki Specjalizacyjnej

Wymiar czasu 40 godzin:

Ta część praktyki ma na celu zweryfikowanie zdobytej merytorycznej wiedzy naukowej o charakterze pedagogicznym, psychologicznym, filozoficzno-społecznym, wiadomości i znajomości form organizacji pracy, metod, zasad, środków dydaktycznych w toku aktywności dydaktycznej i wychowawczej, określonej programem nauczania i planowania. Student współuczestniczyć będzie w w/w działaniach organizowanych przez określone instytucje w ramach pracy pedagoga.

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu edukacji przedszkolnej i Wczesnoszkolnej Uczelnia proponuje aby praktyki zostały odbyte w obszarze działania placówek resortu oświaty ściśle związanych z obroną przez studenta specjalnością, co jasno wynika z **Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 roku w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110).**

Cele szczegółowe praktyki:

- a. dogłębne znanstwo i rozumienie sytuacji i procesów dydaktyczno-wychowawczych instytucji;
- b. czynne i twórcze poznanie przez studenta pracy pedagogicznej w toku wielorakich form zajęć;
- c. pomoc w rozważaniu i analizowaniu roli i statusu zawodowego pedagoga, jego cech osobowościowych i kompetencyjnych;
- d. przygotowanie studentów w procesie edukacji do autorefleksji nad wiedzą i doświadczeniem zdobytym w toku studiów i wdrażanie do samokształcenia.

Zadania studenta odbywającego praktykę:

- zapoznanie ze strukturą, zasadami działania i organizacją instytucji i jej środowiska;
- koncentrowanie się na czynnym uczestnictwie w różnorodnych zajęciach pedagogicznych (na ich przygotowaniu i prowadzeniu) - zgodnym z wytycznymi danej placówki i zweryfikowanym przez teoretyczne przygotowanie zawodowe oraz potrzeby wynikające z problematyki własnej pracy dyplomowej;
- prowadzenie zajęć w wymiarze minimum 30 godzin w oparciu o przygotowany zatwierdzony i oceniony przez opiekuna praktyki konspekt lub scenariusz;
- gromadzenie i uzupełnianie materiałów uzyskanych w toku prowadzenia własnych prac badawczych;
- twórcze konfrontowanie i wykorzystywanie zdobytej wiedzy w praktycznym doświadczeniu;
- inspirowanie podopiecznych do osobistej aktywności i wysiłku;
- nabywanie kompetencji w obrębie przyszłych ról zawodowych.

Organizacja i przebieg praktyki:

Studenci będą zobowiązani do odbycia tej części praktyki w wymiarze 40 godzin. Działalność studenta obejmować będzie pracę dydaktyczno-wychowawczą, w zakresie opieki, diagnostyki i terapii określonej w programach nauczania lub planowania danej placówki. Praktyka ma charakter czynny. Asystowanie w zajęciach i hospitowanie zajęć powinno stanowić tylko niewielki element praktyki metodycznej.

Praktykant przebywać będzie na terenie instytucji wychowawczej pod opieką opiekuna praktyk. Przygotuje wraz z opiekunem reprezentującym instytucję plan praktyki, ze wskazaniem na metody i sposób realizacji założonych zadań pedagogicznych.

Przed każdorazowym rozpoczęciem praktyki student powinien odebrać z Uczelni:

1. Porozumienie w sprawie organizacji praktyk zawodowych;
2. Skierowanie na praktykę;
3. Dzienniczek;
4. Plan praktyki dla poszczególnego kierunku studiów.
5. Podpisania oświadczenia potwierdzającego zapoznanie się z regulaminem praktyk WSH i odebranie planu praktyk.

W czasie trwania praktyki student jest zobowiązany do:

1. Godnego reprezentowania Wyższej Szkoły Handlowej w Radomiu;
2. Realizacji planu praktyk zawodowych;
3. Przestrzegania przepisów obowiązujących w miejscu odbywania praktyki;
4. Wypełniania dzienniczka praktyk, który jednocześnie jest podstawą późniejszego zaliczenia praktyki
5. Powiadomienia opiekuna praktyki w zakładzie pracy o swojej ewentualnej nieobecności i jej przyczynach.
6. Uzyskania Oceny z wykonanych praktyk w miejscu odbywania praktyki wg zasad określonych w regulaminie praktyk

Po zakończonej praktyce student zobowiązany jest dostarczyć do działu współpracy z zagranicą i praktyk studenckich niezwłocznie wszystkie dokumenty potwierdzające odbyłą przez niego praktykę.

Sylwetka współczesnego nauczyciela

Polska, jako członek Unii Europejskiej, musi dostosowywać się do standardów wspólnoty także jeśli chodzi o oświatę. Państwa Unii uznają, że kluczowymi celami uczenia się i wychowania jest **zdobywanie wiedzy** (by rozumieć otaczającą rzeczywistość), **działanie** (także rozwiązywanie sytuacji trudnych i problemów), **życie z ludźmi** (oraz komunikowanie się ze światem), **bycie** (czyli kształtowanie i rozwijanie własnej osobowości)²⁷. Każdy cel edukacji ma swe źródło w tych czterech fundamentalnych założeniach, co sprawia, że na nauczycielach ciąży duża odpowiedzialność. Jakie kompetencje wymagane od pedagogów

²⁷ Edukacja – jest w niej ukryty skarb, Raport UNESCO Międzynarodowej Komisji do spraw Edukacji dla XXI wieku pod przewodnictwem J. Delorsa, Stowarzyszenie Oświatowców Polskich – UNESCO, Warszawa 1998.

podkreśla, więc Unia w swoich dokumentach programowych i strategicznych? Dotyczą one zarówno procesu nauczania (tutaj wymienić można m.in. umiejętności współdziałania z rodzicami i środowiskiem uczniów, wspierania i motywowania uczniów do rozwoju, opracowywania autorskich programów nauczania, rozwiązywania sytuacji problemowych), jak i pożądaných postaw i motywacji, które uczniowie mają nabyć (m.in. postawy przedsiębiorczej, umiejętności otwartej komunikacji i zdolności do współdziałania z innymi, umiejętnego korzystania z zasobów informacyjnych)²⁸. Współczesny nauczyciel musi realizować postulat **kształcenia ustawicznego**²⁹ (ang. *lifelong learning*), czyli być nastawionym na ciągle podnoszenie swoich kwalifikacji, doksztalcanie się, ale także rozwijanie osobistych pasji i zainteresowań – by być osobą wszechstronną i móc zaszcześcić uczniom swoją postawę. Dzieci zyskują najlepszą motywację, aby uczyć się, jeśli widzą doskonalących się rodziców i nauczycieli. Unia Europejska mówi także o **mobilności**³⁰ jako ważnym atrybucie współczesnego pedagoga. Aby zrealizować ten postulat, trzeba znać w stopniu biegłym, co najmniej jeden język obcy. Ta kompetencja umożliwia korzystanie z możliwości doskonalenia się poza granicami kraju, poszukiwanie tam zatrudnienia, jak i nauczanie cudzoziemców w swojej ojczyźnie, nawiązywanie kontaktów między placówkami edukacyjnymi³¹ z różnych państw. Mobilność współczesnego pedagoga będzie wyrażała się także gotowością do zmiany sektora zatrudnienia (przejściem z placówek oświatowych do przedsiębiorstw lub odwrotnie) czy podjęcia się nowych ról zawodowych, takich jak: dydaktyk medialny, teletutor (e-mentor w kształceniu zdalnym i na odległość), mentor multimedialny, broker edukacyjny, ekspert do spraw technologii edukacyjnych³². Wymienione role zawodowe rozwinęły się dzięki technologii informacyjno-komunikacyjnej.

²⁸ Sielatycki M., *Kompetencje nauczyciela w Unii Europejskiej, TRENDY uczenie w XXI wieku*, internetowy magazyn „CODN” 2005, nr 3, <http://www.cen.uni.wroc.pl/Pliki/13.pdf> [data dostępu: 5.03.2012].

²⁹ Zob. na ten temat więcej: J. Półturzycki: *Edukacja ustawiczna a rozwój i przemiany dydaktyki*, „Rocznik Andragogiczny” Akademickie Towarzystwo Andragogiczne, Warszawa-Toruń 2000.

³⁰ *Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie mobilności transnarodowej we Wspólnocie w celach edukacji i szkolenia: Europejska Karta na rzecz Jakości Mobilności*, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriSe-rv.do?uri=OJ:L:2006:394:0005:0009:PL:PDF> [data dostępu: 5.03.2012].

³¹ Temu celowi służą następujące programy edukacyjne: Socrates (w skład którego wchodzi: Erasmus, Comenius, Grundtvig, Minerva, Lingua, Arion, Naric, Eurydyce), Leonardo da Vinci, Młodzież.

³² Więcej na ten temat piszą: M. Kusiński, *Reorientacja zawodowa nauczycieli w kierunku zawodów przyszłości na przykładzie projektu „Nowa Edukacja”*, http://www.bfkk.pl/old/_files/Reorientacja%20zawodowa%20nauczycieli%20w%20kierunku%20zawodow%20przyszlosci%20na%20przykladzie%20projektu%20nowa%20edukacja.pdf, s. 7 [data dostępu: 6.03.2012]; A. Smolarz, *Zawody przyszłości*, <http://www.ekonomicznie.pl/strefa.php?strefa=licealisy&art=51> [data dostępu: 7.03.2012];

Nauczyciel powinien posiadać określone cechy osobowości i określone umiejętności m.in. takie jak:³³

- autonomia i niezależność,
- wysoka samoocena, równowaga,
- samoświadomość, realistyczna ocena siebie samego połączona ze zrozumieniem istoty swojej roli zawodowej,
- kreatywność, unikanie posługiwania się schematami,
- otwartość, komunikatywność,
- tolerancja, unikanie stereotypowego myślenia i działania,
- entuzjazm i aktywność,
- optymizm i poczucie humoru,
- takt i dyskrecja,
- dojrzałość emocjonalna, empatia, wrażliwość, zdolność rozumienia problemów uczniów,
- zdolność motywowania uczniów i oddziaływania na nich,
- odporność na stres i umiejętność radzenia sobie z nim,
- twórcze myślenie i rozwiązywanie problemów,
- zaufanie do innych osób,
- autentyzm w zachowaniu,
- cierpliwość i opanowanie,
- elastyczność,
- życzliwość,
- samodyscyplina,
- umiejętność diagnozowania,
- umiejętność czytania ze zrozumieniem,
- wysoka inteligencja i kultura języka,
- zgodność działania z własnym światopoglądem,
- samodzielność w działaniu i myśleniu,

P. Zadura-Lichota, *Świat pracy w perspektywie najbliższych 10 lat*, <http://www.rynekpracy.pl/artukul.php/wpis.151> [data dostępu: 5.03.2012].

³³ Cz. Banach, *Nauczyciel wobec reformy systemu edukacji* [w:] Muchacka B., Kogut W. (red.), *Kształcenie nauczycieli przyszłej szkoły*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2006; J. Kuźma, *Kształcenie praktyczne przyszłych nauczycieli nowoczesnej szkoły*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2002.

- demokratyczny styl kierowania grupą,
- sprawiedliwość,
- konsekwencja w wymaganiach.

Nauczyciel powinien także posiadać określone kwalifikacje takie jak³⁴:

- kwalifikacje **społeczno-moralne** - dzięki kwalifikacjom tym nauczyciel może realizować tak ważne zadanie jak uczenie poznawania oraz rozumienia świata. Proces ten toczy się od momentu przyjścia dziecka na świat, każdy etap rozwojowy wymaga jednak, dla osiągnięcia sukcesu, uwzględnienia preferencji i możliwości dziecka w tym zakresie. Mówi o tym między innymi teoria poznawczo-rozwojowa człowieka, którą skonstruował Jean Piaget. Według Piageta, na każdym etapie rozwoju człowiek uczy się innych rzeczy i w inny sposób dokonuje operacji umysłowych, a uczenie się to zarówno przyswajanie sobie nowych informacji, jak i udoskonalanie tego, czego dowiedzieliśmy się wcześniej, zatem to także dążenie systemu poznawczego do zrównoważenia starego i nowego materiału. Według Piageta dzieci w wieku przedszkolnym znajdują się na etapie przedoperacyjnym, dzieci w klasach I–III szkoły podstawowej na etapie operacji konkretnych – kształcenie dostosowane do etapu rozwoju dziecka jest możliwe między innymi dzięki nauczaniu zintegrowanemu, nauczaniu blokowemu – młody człowiek poznaje w ten sposób różne dziedziny rzeczywistości i potrafi powiązać je ze sobą, połączyć je w całościową wiedzę o człowieku i wszechświecie³⁵.

O kompetencjach moralnych nauczyciela wspomina również Wojciech Dreżdżon. Podkreśla on, że obowiązkiem nauczyciela staje się tworzenie wyobraźni moralnej uczniów. Dzieci są w stanie ją wytworzyć poprzez opowiadanie się za pewnymi wartościami, ich głębsze poznawanie i jednoczesne utrwalanie. Nie będzie to możliwe, jeżeli nauczyciel nie będzie wskazywał (na własnym przykładzie) właściwych zasad moralnych i przestrzegał zasad etyki zawodowej³⁶.

Poziomy rozwoju moralności zdefiniował Lawrence Kohlberg. Dzieci uczą się zasad moralnych na kolejnych etapach rozwoju. Na etapie przedkonwencjonalnym dzieci najpierw kierują się tym, co dla nich samych jest przyjemne, następnie zaczynają unikać pewnych

³⁴ Por. Cz. Banach, *Nauczyciel wobec reformy systemu edukacji* [w:] Muchacka B., Kogut W. (red.), *Kształcenie nauczycieli przyszłej szkoły*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2006.

³⁵ B. J. Wadsworth, *Teoria Piageta: poznawczy i emocjonalny rozwój dziecka*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1998.

³⁶ W. Dreżdżon, *Etyczno-deontologiczne kompetencje nauczyciela-wychowawcy* [w:] „Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość”, t. 4, 2007.

czynności i wykonywać inne ze strachu przed konsekwencjami lub po to, aby osiągnąć swój cel. Na kolejnym, konwencjonalnym etapie rozwoju, dzieci stosują pewne zasady dlatego że kierują się nimi osoby im bliskie lub autorytety. Później dzieci zaczynają uznawać pewne normy z tego powodu, że wyznacza je grupa społeczna lub społeczeństwo. Na samym końcu tego procesu (etap postkonwencjonalny) jednostka zdolna jest do uwewnętrznienia norm powszechnie stosowanych i do kierowania się własnymi zasadami etycznymi. Nauczyciel uczestniczy w kształtowaniu moralności na różnych etapach. Jako osoba bliska dziecku, a jednocześnie autorytet, ma prawo wskazać normy postępowania oraz uzasadnić, dlaczego normy te obowiązują, jakie korzyści z nich płyną. Nauczyciel pomaga uczniom utożsamić się z tymi normami i uznać je za własne. W wieku przedszkolnym oraz w młodszym wieku szkolnym (na przedkonwencjonalnym etapie rozwoju dziecka) nauczyciel przede wszystkim jednak pokazuje skutki, jakie wiąże ze sobą określone postępowanie i na tej podstawie dzieci przyswajają sobie pewne zasady³⁷.

- kwalifikacje **fizyczne i zdrowotne** - dotyczą zdrowia i sprawności nauczyciela. Stan zdrowia osoby i jej sprawność fizyczna musi pozwalać na prowadzenie zajęć z młodzieżą i dziećmi oraz na uczestniczenie we wszystkich obowiązkach nauczyciela, na dyżurowanie w trakcie przerw szkolnych, prowadzenie zebrań z rodzicami itp. Może to mieć znaczenie w przypadku nauczycieli z określonym stopniem niepełnosprawności, z różnego rodzaju dysfunkcjami, wadami wymowy itp.³⁸

- kwalifikacje **zawodowe** - są związane z wykonywaniem zawodowych czynności, stanowią połączenie wiedzy, zainteresowań i umiejętności nauczyciela z motywacją do pracy w placówce oświatowej oraz z organizacją pracy, z zarządzaniem czasem pracy itp. Sama wiedza nie wystarczy bowiem do dobrego zaplanowania zajęć i przeprowadzenia ich, a ponadto do zmotywowania dzieci do aktywnego udziału w proponowanej aktywności. Samo zaangażowanie nauczyciela, nieoparte konkretnymi umiejętnościami, nie przyczyni się do osiągnięcia przez dzieci wyższego poziomu rozwoju³⁹.

W. Strykowski dzieli kompetencje nauczycieli na⁴⁰:

- **merytoryczne** (związane z wiedzą nauczyciela);

³⁷ R. Vasta, M. M. Haith, S. A. Miller, *Psychologia dziecka*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2001.

³⁸ K. Skierska-Pięta, D. Świech, *Program praktyk pedagogicznych podnoszących jakość kształcenia w zawodzie nauczyciela*, s. 18-19 <http://www.praktyki-pedagogiczne.pl/o-projekcie/wstpna-wersja-programu-praktyk-pedagogicznych> [data dostępu: 02.11.2012].

³⁹ Ibidem, s. 19.

⁴⁰ W. Strykowski, *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*, Poznań 2003.

- **dydaktyczno-metodyczne** (związane z przekazywaniem wiedzy i umiejętności, stawianiem sobie celów i ich realizacją oraz doбором środków i metod do treści kształcenia itp.);
- **wychowawcze** (związane z kształtowaniem właściwych postaw u dzieci, z konsekwentnym uczeniem reguł, z rozwiązywaniem trudności wychowawczych).

K. Denek wśród kompetencji zawodowych, które muszą posiadać nauczyciele klas początkowych, wymienia:

- **interpretacyjne** (polegające na ustawicznej aktualizacji, doskonaleniu i konstruktywnej krytyce wiedzy ogólnej – zarówno przedmiotowej, jak i profesjonalnej; nauczyciela cechować ma bowiem nowatorstwo);
- **autokreacyjne** (przedstawiające nauczyciela jako twórcę własnej wiedzy pedagogicznej, który angażuje się w badania naukowe doskonalące własną aktywność edukacyjną);
- **realizacyjne** (czynności rzutujące na realizowane przez nauczyciela cele i wartości edukacyjne sprowadzają się do podmiotu i przedmiotu, których dotyczą, czyli pojedynczego ucznia, zespołu uczniów, klasy, całej szkoły)⁴¹.

R. Kwaśnica⁴² w odniesieniu do zawodu nauczyciela wyróżnia dwojaki rodzaj kompetencji: praktyczno-moralne i techniczne. Na pierwsze składają się kompetencje interpretacyjne, moralne i komunikacyjne. Na drugą natomiast kompetencje normatywne (postulacyjne), metodyczne i realizacyjne.

- **Kompetencje interpretacyjne** umożliwiają zrozumienie świata na bazie posiadanych wartości, wiedzy i umiejętności. Dzięki nim nadajemy sens naszemu doświadczeniu, formułujemy cele i szukamy skutecznych metod ich osiągnięcia, postrzegając siebie i otoczenie jako system możliwości lub ograniczeń.
- **Kompetencje moralne** dotyczą zdolności prowadzenia refleksji moralnej, która polega na ciągłym stawianiu pytań o moralność naszego działania. Można je sprowadzić do pytania o to, jaki powinien być nauczyciel i jak powinien działać, by być wiernym samemu sobie i jednocześnie nie ograniczać wychowanków, ich wewnętrznej wolności i prawa do wyboru własnej ścieżki.

⁴¹ K. Denek, *Kształcenie i doskonalenie nauczyciela w kontekście rozwoju jego twórczości* [w:] *Twórczy rozwój nauczyciela*, S. Juszczyk (red.), Kraków 1996, s. 36.

⁴² R. Kwaśnica, *Ku pytaniom o psychopedagogiczne kształcenie nauczycieli* [w:] *Ku pedagogii pogranicza*, Z. Kwieciński, L. Witkowski (red.), Toruń, 1990, s. 296.

- **Kompetencje komunikacyjne** wyrażają się w zdolności do dialogicznego bycia w świecie, czyli rozmowy z sobą i innymi, która ma prowadzić do odnalezienia sensu.
- **Kompetencje normatywne** dotyczą umiejętności opowiadania się za instrumentalnie rozumianymi celami. Cele te mogą być jednak odtwarzane lub (na wyższym etapie nauczycielskiego rozwoju) świadomie wybierane albo też nawet samodzielnie stanowione.
- **Kompetencje metodyczne** oznaczają działanie zgodne z regułami opisującymi porządek danych czynności. Ich realizacja zależy od poziomu rozwoju zawodowego nauczycieli i w zależności od niego mogą one być efektem bezrefleksyjnej aplikacji, świadomego wyboru czy też oryginalnym pomysłem metodycznym.
- **Kompetencje realizacyjne** zasadzają się na umiejętnym doborze środków i tworzeniu takich warunków, które będą sprzyjać osiągnięciu celów. Muszą one być odniesione do metody, którą przyjął nauczyciel, gdyż każda metoda stawia określone wymagania realizacyjne, od których zależy jej skuteczność.

Zapoczątkowana 1 września 1999 roku reforma systemu edukacyjnego w Polsce postawiła nauczycieli przed nowymi wyzwaniami. Dla wcześniejszych wymagań programowych najważniejsza była niemalże techniczna sprawność nauczyciela w realizacji założeń i zadań ściśle zaprojektowanych w podstawie programowej, konkretnie sformułowanych i podzielonych na wyznaczone odcinki czasowe. Nauczyciel odgrywał rolę rzetelnego realizatora procesu nauczania oraz organizatora sytuacji wychowawczych. Dotychczasowa szkoła wraz z rozbudowywanymi systemami kształcenia kierunkowała cały wysiłek nauczycieli na „przerobienie materiału nauczania” oraz system mierzalnych ocen, którym często towarzyszyło porównywanie i etykietowanie uczniów.⁴³

Nowa rzeczywistość edukacyjna była związana nie tylko ze zmianami programowymi i strukturalnymi, ale także z założeniami ideowymi, które wyznaczyły inne kierunki i cele działalności wychowawczej. Wprowadzenie reformy przewartościowało dotychczasowy sposób myślenia o dziecku, szkole i roli nauczyciela w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Pojawiła się konieczność zdobywania nowej wiedzy teoretycznej, ukierunkowanej na samodzielne poszukiwanie praktycznych rozwiązań problemów oraz na

⁴³ Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK ..., s. 22. [data dostępu 02.11.2012]

nabywanie bądź doskonalenie umiejętności praktycznych związanych z pracą z komputerem i korzystaniem z Internetu. Najbardziej znacząca zmiana dotyczyła jednak uczenia się nowego typu komunikacji opartej na relacji dwupodmiotowej: nauczyciel – uczeń. Współczesna szkoła wymaga zhumanizowania i jednocześnie potrzebuje uwolnienia się od strachu, przymusu, systemu kar i upokorzeń, nudy, braku powiązania z życiem, niedostatecznego dostosowania do wieku rozwojowego wychowanków, powierzchownego werbalizmu, pasywności i innych wypaczeń. Niemożliwe jest jednak przewyciężenie błędów i wad szkoły tradycyjnej samą reformą systemu edukacyjnego. Musi jej równolegle towarzyszyć twórcze podejście do zadań całego stanu nauczycielskiego⁴⁴.

Pojęcie **kompetencji** jest jednym z ważniejszych pojęć pedagogicznych, któremu trudno jest przypisać jeden konkretny zakres znaczeniowy z powodu silnie osadzonych w myśleniu o edukacji potocznych skojarzeń. Termin ten w Polsce zaczerpnięto z pedagogiki amerykańskiej, w której stanowi bazę efektywnej pracy nauczyciela. W literaturze przedmiotu spotykamy się z różnymi definicjami pojęcia „kompetencja”. Dlatego też w tym miejscu przedstawiony zostanie przegląd różnych stanowisk.⁴⁵

Etymologia tego pojęcia pochodzi od łacińskiego czasownika *competere* – „nadawać się”, „zajmować określoną pozycję”. Samo słowo „kompetencja” (łac. *competentia* – „odpowiedzialność”, „zgodność”) i oznacza pewien obszar umiejętności, odpowiedzialności i władzy, na podstawie którego jednostka jest uprawniona, by wykonywać określoną czynność. Tak więc w skład kompetencji będą wchodzić określone umiejętności, wiedza oraz cechy osobowościowe. Ich nabywanie odbywa się na początkowym etapie edukacji wczesnoszkolnej.

Encyklopedia organizacji i zarządzania określa kompetencje jako uprawnienia, obowiązki i odpowiedzialności pracownika przynależące jego stanowisku organizacyjnemu⁴⁶. Zdaniem W. Okonia kompetencja w pedagogice stanowi podstawowy warunek wychowania i oznacza zdolność, uprawnienie do osobistej samorealizacji oraz wykonywania określonych

⁴⁴ A. Ratuś, *Kompetencje nauczycieli w zakresie wspierania rozwoju i kształcenia charakteru uczniów* [w:] *Kompetencje nauczyciela wychowawcy*, K. Ferencz, E. Kozioł (red.), Zielona Góra 2002, s. 45–47.

⁴⁵ Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK..., s. 23. [data dostępu 02.11.2012]

⁴⁶ J. Hanisz, *Program wczesnoszkolnej zintegrowanej edukacji XXI wieku*, Warszawa 1999, s. 29.

zadań⁴⁷. *Słownik pedagogiki pracy* definiuje to pojęcie jako zakres pełnomocnictw, uprawnień, wiedzy, odpowiedzialności oraz umiejętności⁴⁸. E. Goźlińska i F. Szlosek w szeroki sposób patrzą na ten termin, łącząc go z przygotowaniem zawodowym, wiedzą, odpowiedzialnością i umiejętnościami koniecznymi do realizacji określonych zadań.

Powyższe definicje dowodzą, że specyficzna cecha kompetencji wyraża się w tym, że jest ona zawsze związana z właściwością konkretnej osoby. Dlatego też może zostać określona jako kategoria podmiotowa. Choć związana jest z formą aktywności człowieka, a szczególnie z jego umiejętnościami, to nie można utożsamiać jej tylko ze sprawnością⁴⁹. Szczególnym atrybutem kompetencji jest dynamika ujawniająca się w działaniu, w relacji człowieka z rzeczywistością. B. Gołębnik wzbogaciła zakres kompetencji jako refleksyjnego, szeroko uzasadnionego i „przepełnionego wiedzą” działania komponentami w postaci zdolności, umiejętności, sprawności, wiedzy przedmiotowej, postaw i gotowości do współpracy z innymi profesjonalistami. Ponadto kompetencja jest „integracją myślenia i krytycznej refleksji, która determinuje konkretne ustosunkowanie się do kontekstu działania, świadomość moralną i profesjonalny osąd”⁵⁰.

W literaturze pojawia się również pojęcie **kompetencji zawodowych**, które oznacza umiejętność wykonywania czynności zgodnie z wymaganymi w danym zawodzie standardami. Pojęcie to oznacza także dostosowywanie wiedzy i umiejętności do sytuacji nowych, wpisujących się zarówno w obszar zawodowy, jak i poza niego wykraczających. Kompetencje zawodowe w praktyce oznaczają zatem zdobywanie potrzebnych umiejętności, rozwijanie wiedzy, kształtowanie właściwych postaw i gromadzenie doświadczeń służących wypełnianiu funkcji zawodowych⁵¹.

Dla E. Goźlińskiej i F. Szloska kompetencje nauczycielskie to struktura poznawcza złożona z: umiejętności, wiedzy, dyspozycji i postaw nauczycielskich, które są niezbędne do skutecznej realizacji zadań⁵².

⁴⁷ W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa 2004, s. 185.

⁴⁸ *Słownik pedagogiki pracy*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1986, s. 123.

⁴⁹ A. Szkolak, *Kompetencje pedagogiczne nauczycieli – relacja z badań własnych* [w:] *Nauczyciel wczesnej edukacji. Oczekiwania społeczne i praktyka edukacyjna*, J. Bonar (red.), Łódź 2011, s. 92.

⁵⁰ B. Gołębnik, *Zmiany edukacji nauczycieli: wiedza – biegłość – refleksyjność*, Toruń-Poznań 1998, s. 145.

⁵¹ W. Goźlińska, F. Szlosek, *Podręczny słownik nauczyciela kształcenia zawodowego*, Radom 1997, s. 52.

⁵² E. Goźlińska, F. Szlosek, *Podręczny słownik...*, s. 52.

Piotr Kowolik mówi o trzech grupach kompetencji zawodowych nauczyciela. Są to kompetencje:

- **specjalistyczne** (oznaczające posiadanie wiedzy i niezbędnych umiejętności w zakresie nauczania początkowego), kompetencje te wymagają ciągłego doskonalenia poprzez doksztalcanie się, szkolenia, udział w konferencjach, samokształcenie własne (zapoznawanie się z najnowszą literaturą i czasopismami) i kierowanie;
- **dydaktyczne** (oznaczające wiedzę i umiejętności pedagogiczne, których nauczyciel nabywa w trakcie studiów pedagogicznych);
- **psychologiczne** (dzięki którym nauczyciel inspiruje, motywuje uczniów do nauki, integruje klasę, umie pozytywnie nastawić do siebie dzieci, ich rodziców, innych nauczycieli, umie uniknąć najczęstszych zakłóceń w komunikacji z innymi; potrafi nawiązywać bliski kontakt z uczniami, kontroluje własne emocje)⁵³.

Tak oto P. Kowolik przedstawia konkretne rodzaje profesjonalnych kompetencji nowoczesnego nauczyciela. Kompetencje **naukowo-specjalistyczne** będą dotyczyć merytorycznej wiedzy nauczyciela klas I–III; która zdobywana jest poprzez kształcenie na studiach, doksztalcanie w formach zorganizowanych oraz samokształcenie.

Kompetencje **komunikacyjne** dotyczą umiejętności empatycznego wsłuchiwanie się w potrzeby ucznia, pełnej akceptacji drugiego człowieka, niepoddawania się stereotypom i etykietkom, traktowania ucznia w sposób podmiotowy, prezentowania postawy niedyrektywnej.

Kompetencje **naukowo-pedagogiczne** określają poziom przygotowania nauczyciela w zakresie pedagogiki, psychologii, socjologii, filozofii, dydaktyki, profesjonalnego nauczania – uczenia się zarówno w szkole, jak i w środowisku pozaszkolnym.

Kompetencje **interpretacyjne** łączą się z zadawaniem pytań o sens wydarzeń dziejących się wokół, jak i zmian, którym podlegamy. Dzięki nim można formułować cele, obmyślać metody ich realizacji. Te kompetencje sprzyjają kreatywnemu wychowaniu.

Kompetencje **interakcyjne** oznaczają szeroką znajomość specyfiki relacji interpersonalnych między uczniem a nauczycielem.

⁵³ P. Kowolik, *Kompetencje zawodowe nauczycieli nauczania początkowego w zreformowanej szkole podstawowej (szkic teoretyczny)* [w:] *Kompetencje nauczycieli w zreformowanej szkole*, M.T. Michalewska (red.), Katowice 2000, s. 22–23.

Kompetencje **realizacyjne** wyrażają się w umiejętnym doborze środków i tworzeniu warunków, które będą sprzyjały realizacji celu. W ich zakres będą wchodzić umiejętności dotyczące planowania edukacyjnego, kontroli oraz oceny wyników nauczania – uczenia się.

Kompetencje **opiekuńcze** służą zapewnieniu podstawowych potrzeb wychowanków oraz umiejętnemu stawianiu diagnozy psychospołecznej.

Kompetencje **postulacyjne** umożliwiają opowiadanie się za wytyczonymi celami i identyfikowanie się z nimi.

Kompetencje **asertywne** dotyczą respektowania zarówno praw własnych, jak i cudzych.

Kompetencje **facylitatorskie** dotyczą kształcenia skoncentrowanego na osobie ucznia, działań pobudzających jego procesy rozwojowe, co ma służyć przekraczaniu dotychczasowego stanu.

Kompetencje **moralne** nie są jedynie wiedzą o normach moralnych, ale także zdolnością prowadzenia refleksji moralnej. Dzięki kompetencjom moralnym możliwa jest natomiast autorefleksja dotycząca tego, jaki powinien być nauczyciel i jakie postępowanie jest dla niego właściwe.

Kompetencje **transgresyjne** wyrażają się w pobudzaniu i podtrzymywaniu twórczej aktywności wychowanków w klimacie pozbawionym stresu czy lęku, a z poszanowaniem ich godności.

Kompetencje **kooperacyjne** wyrażają się w organizowaniu pracy uczniów, a także współdziałaniu z podopiecznymi, ich rodzicami, innymi pedagogami i najbliższym środowiskiem.

Kompetencje **autokreacyjne** odnoszą się do budowania własnej tożsamości towarzyszącej rozwojowi jednostki.

Kompetencje **poznawcze** łączą wiedzę, umiejętności, rozumienie sensu, określają poziom intelektualny i moralny nauczyciela, który wiąże się z otwartością na informacje o samym sobie i otaczającym świecie.

Kompetencje **organizatorskie** dotyczą projektowania i otwartości na zmianę elementów w edukacyjnej przestrzeni. Łączą się z podejmowaniem samodzielnych decyzji i braniem odpowiedzialności za wykonane zadania.

Kompetencje **metodyczne** łączą wiedzę i umiejętność oddziaływania pedagoga na podopiecznych, co umożliwi im indywidualne działania. Dzięki temu uczniowie doświadczają

poczucia współpodmiotowości, uczestnicząc w procesie dydaktyczno-wychowawczym (np. w planowaniu programów klasowych, projektowaniu zajęć)⁵⁴.

Kompetencje **dydaktyczne** wyrażają się w wielu umiejętnościach związanych z m.in.:

- respektowaniem specyfiki rozwoju dzieci;
- właściwym projektowaniem i planowaniem modułów zintegrowanych jednostek tematycznych zgodnych z cyklem uczenia się – zaczynaniem od konkretnego przeżycia, problemu, doświadczenia, przez obserwację oraz refleksję sprzyjającą uogólnieniu i aktywnemu eksperymentowaniu;
- respektowaniem przez nauczyciela sposobu, w jaki dzieci się uczą;
- technikami motywowania dzieci do różnorodnych aktywności;
- diagnozowaniem dzieci i ich aktualnego etapu rozwoju.⁵⁵

Kompetencje **negocjacyjne** wiążą się z umiejętnością podejmowania dialogu negocjacyjnego z podopiecznymi i ich rodzicami.

Kompetencje **autorefleksyjne** dotyczą autonomicznego wydawania sądów, samodzielności oraz obiektywnego oceniania własnych działań.

Kompetencje **informatyczno-medialne** umożliwiają sprawne korzystanie z najnowszych źródeł informacji, wykorzystanie technologii informatycznej w celu tworzenia programów edukacyjnych i wspierania procesu nauczania – uczenia się (własnego oraz uczniów).

Kompetencje **prakseologiczne** umożliwiają nauczycielowi skuteczne planowanie, organizowanie, motywowanie, kontrolę i ocenę procesów edukacyjnych.

Kompetencje **współdziałania** wyrażają się w zachowaniach prospołecznych i integracyjnych pedagogów, np. podczas rozwiązywania konfliktów w klasie.

Kompetencje **twórczo-autorskie** polegają na opracowywaniu autorskich programów nauczania.

Kompetencje aksjologiczne obejmują wiele komponentów: wiedzę, umiejętności, predyspozycje, talenty oraz postawy i powinności. Rozum, doświadczenie oraz intuicja dostarczają wiedzy o wartościach, o człowieku, o sobie samym, a także relacjach

⁵⁴ J. Kujawiński, *Poszukiwanie optymalnego paradygmatu podstawowych inności uczniów i nauczyciela*, „Życie Szkoły” 1999, nr 3.

⁵⁵ P. Kowolik, *Kompetencje zawodowe nauczycieli...*, s. 24–26.

międzyludzkich. Empiryczne doświadczanie wsparte na rozumieniu pozwala rozpoznawać wartości. Natomiast akceptowanie i respektowanie wartości wymaga emocjonalnych i wolicjonalnych dyspozycji.⁵⁶

Nauczycielowi szczególnie potrzebna jest wiedza o wartościach niezmiennych (nadestetycznych), takich jak: dobro, prawda, piękno, a także o wartościach moralnych (np. odpowiedzialność, szacunek, godność), artystycznych (np. mistrzostwo wykonania, oryginalność, twórcza inwencja) i estetycznych (np. piękno, liryzm, komizm). Podstawową umiejętnością wychowawcy powinna być zdolność przekazywania uczniom wiedzy o wartościach, sposobach ich rozpoznawania, rozumienia, hierarchizowania. Bardzo ważne jest również wskazywanie dzieciom właściwych celów, do których mogłyby dążyć. Warto, żeby nauczyciel pomagał uczniom odnajdować wartości w życiu codziennym, w przyrodzie, kulturze czy przedmiocie nauczania. Powinien także dążyć do kształtowania wyobraźni moralnej własnej i swoich podopiecznych, która wyraża się w przewidywaniu następstw aktualnie podejmowanych działań i brania za nie pełnej odpowiedzialności.⁵⁷

Ze względu na niezwykle ważne zadanie wychowania młodych ludzi na nauczycielu spoczywa odpowiedzialność moralna. Jego kompetencje moralne zależą od: samokontroli, zdyscyplinowania, konsekwencji wobec norm⁵⁸. „Wartości aktualizowane w człowieku są bytowo jeszcze bardziej kruche niż ich podmiot i nigdy nie można z całą pewnością stwierdzić, czy zakorzeniły się w nim już na zawsze”⁵⁹.

Wskazując na podmiotowy wymiar edukacji nauczyciel wciąż staje wobec problemu samodoskonalenia. Ideałem jest to, aby nauczyciel potrafił motywować wychowanków do pracy nad sobą, m.in.: uczyć dobroci własnym przykładem oraz uczyć odróżniania rzeczy ważnych od nieważnych⁶⁰. Kazimierz Denek zauważa, że do kompetencji nauczycielskich należy dodać nowy profil. Trzeba pomóc nauczycielom, tak aby „byli oni badaczami

⁵⁶ P. Kowolik, *Kompetencje zawodowe nauczycieli...*, s. 24–26.

⁵⁷ Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK..., s. 28-29. [data dostępu 02.11.2012]

⁵⁸ P. Kowolik, *Kompetencje zawodowe nauczycieli...*, s. , s. 37.

⁵⁹ W. Stróżewski, M. Dudzikowa, *Autorytet (nauczyciela) jako problem pedagogiczny z perspektywy końca wieku* [w:] *Edukacja nauczycielska w perspektywie wymagań zmieniającego się świata*, A. Siemak-Tylikowska, H. Kwiatkowska, S.M. Kwiatkowski (red.), Warszawa 1998, s. 41.

⁶⁰ E. Kobyłecka, *O kompetencjach aksjologicznych nauczyciela-wychowawcy* [w:] *Kompetencje nauczyciela wychowawcy*, K. Ferencz, E. Koziół (red.), Zielona Góra 2002, s. 35–37.

rzeczywistości szkolnej, poszukującymi odpowiedzi na pytania, co robię jako nauczyciel, co osiągam, co mogę lub powinienem zmienić w swoim praktycznym postępowaniu?”⁶¹.

Obowiązków zawodowych nie można oddzielić od powinności moralnych, stąd samodoskonalenie nauczyciela musi dotyczyć obu aspektów jego pracy. Docieranie do odkrycia prawdy o sobie samym staje się wówczas wartością najbardziej pożądaną. Rozpoznanie jej umożliwia dokonywane wartościowania swoich dotychczasowych poczynań, wyrażenia sądów o własnej działalności, czyli nabywania kompetencji samooceny⁶².

Pasja rozwoju jest „jedną z największych pasji ludzkich, a może pasją naczelną od momentu uchwycenia tego, co nowe, co wyższe, co stanowi nową rzecz pod słońcem, co rozstrzyga o konkretnym ideale osobowości wyłaniającym się (...) w kierunku coraz wyższych hierarchii wartości”⁶³.

Współczesny nauczyciel musi radzić także sobie z problematyką stresu oraz wypaleniem zawodowym. Na **wypalenie zawodowe** składa się emocjonalne wyczerpanie, poczucie braku satysfakcji z wykonywanej pracy. Zwykle jest ono skutkiem długotrwałego oddziaływania czynników stresogennych oraz braku kompetencji zaradczych⁶⁴ (czyli umiejętności radzenia sobie ze stresem), które wpływają z kolei na poczucie własnej skuteczności.

Stres związany z pracą w przedszkolu/szkole wywołują zachowania oraz cechy dzieci/uczniów, które nie są zgodne z oczekiwaniami nauczyciela (niechęć do nauki, trudności w uczeniu się, zaburzenia emocjonalne, przejawy agresji itp.). Kolejną płaszczyzną, która może negatywnie oddziaływać na kondycję psychiczną nauczyciela, są trudności w relacjach z rodzicami, a także innymi pedagogami – kolegami z pracy. Do tego czynnikiem stresogennym, który stale oddziałuje w miejscu pracy pedagogów, jest hałas. Nauczyciele wskazują także na niski prestiż społeczny zawodu, nieadekwatne do włożonego wysiłku

⁶¹ K. Denek, *Aksjologiczne aspekty edukacji szkolnej*, Toruń 1999, s. 152.

⁶² Z. Kuczyńska, *Samoocena nauczyciela czynnikiem wzrostu jego kompetencji* [w:] *Kompetencje nauczycieli: stan, potrzeby i kierunki zmian*, E. Kozioł, E. Kobyłecka, Zielona Góra 2002, s. 38.

⁶³ K. Dąbrowski, *Elementy filozofii rozwoju*, Warszawa 1989, s. 25.

⁶⁴ Na podstawie: H. Sęk, *Wypalenie zawodowe u nauczycieli – przyczyny, uwarunkowania i możliwości zapobiegania* [w:] *Psychologia rozwiązywania problemów szkolnych*, J. Mikulska (red.), Poznań 2001, s. 271.

zarobki, ciągłe zmiany programów nauczania jako elementy niekorzystnie wpływające na ich zadowolenie z pracy⁶⁵.

Grupą najbardziej narażoną na wypalenie zawodowe są ci pedagodzy, którzy traktują stres jako zagrożenie i próbują radzić sobie z nim poprzez unikanie trudności oraz depersonalizowanie uczniów. Często są to nauczyciele o najkrótszym stażu pracy, dlatego na etapie praktyk należy studentów uczyć, że dużo lepszym sposobem na radzenie sobie ze stresem niż unikanie go jest przeciwdziałanie poprzez aktywne zmierzenie się z trudnościami, nastawienie na rozwiązywanie problemów. Bardzo ważne jest też rozwijanie kompetencji zaradczych – umiejętności pracy z klasą (w tym z uczniami trudnymi), zdolności komunikowania się, radzenia sobie z agresją. Poczucie kompetencji zawodowej przeciwdziała wypaleniu zawodowemu, zaś z wyczerpaniem należy radzić sobie poprzez angażowanie się w pozazawodowe hobby, aktywny wypoczynek, twórcze wykorzystanie czasu wolnego. Istotną rzeczą jest także wiedza o sobie samym i specyfice zawodu – ta świadomość pozwala nie dopuścić lub zaradzić wypaleniu zawodowemu na jego wczesnym etapie. Przedstawione w niniejszym rozdziale kompetencje należy kształtować łącznie, ponieważ głównym założeniem współczesnej edukacji dla modelu nowoczesnego nauczyciela jest zintegrowanie ich na bardzo wysokim poziomie.⁶⁶

Edukacja ma wiele perspektyw, nie można jednak zaistnieć w pełnym tego słowa znaczeniu bez osobistego spotkania dwóch osób. Najwyższym i ostatecznym postulatem wychowania jest człowieczeństwo, a praca wychowawcy jest najwyższą formą życia osobowego. Między nauczycielem a wychowankiem pojawia się bowiem specyficzna więź, dzięki której obaj chcą i mogą ze sobą współdziałać. Sensem nauczycielskiej działalności jest to, aby człowiek z osoby, jaką jest przez swoją naturę, stawał się jak najpełniej osobowością, czyli dochodził do pełnego rozwoju swoich władz duchowych i fizycznych. A im bardziej człowiek jest osobowością, tym bardziej jest człowiekiem⁶⁷.

⁶⁵ Z. Marten, *Stres w zawodzie nauczyciela*, <http://www.sbc.org.pl/Content/9862/marten.pdf> [data dostępu: 3.03.2012].

⁶⁶ Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK..., s. 30. [data dostępu 02.11.2012]

⁶⁷ E. Kobyłecka, *O kompetencjach aksjologicznych...*, s. 36.

Założenia edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej

Program praktyk pedagogicznych powinien przewidywać realizację zadań, które pozwolą studentom przyswoić wiedzę z zakresu tworzenia dzieciom warunków sprzyjających kształtowaniu określonych umiejętności. Z tego względu istotne jest przytoczenie informacji na temat celów, jakim służy wychowanie przedszkolne i wczesnoszkolne. Rozpatrywane zagadnienie zostało uwzględnione w *Podstawie programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego*⁶⁸ oraz *Podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych*⁶⁹.

Wychowanie przedszkolne zakłada następujące cele:

- kształtowanie wśród dzieci postawy patriotycznej oraz poczucia przynależności do takich grup społecznych jak rodzina, rówieśnicy czy naród;
- wspieranie dzieci w rozwijaniu ich uzdolnień i umiejętności intelektualnych niezbędnych w procesie dalszej socjalizacji;
- wspieranie samodzielności aktywności i ciekawości dzieci;
- kształtowanie systemu wartości dzieci w taki sposób, aby rozwinąć umiejętność odróżniania dobra od zła;
- rozwijanie sprawności fizycznej oraz troszczenie się o zdrowie dzieci poprzez organizowanie gier i zabaw sportowych;
- kształtowanie umiejętności społecznych, wykorzystywanych w relacjach interpersonalnych;
- wzmocnianie odporności emocjonalnej dzieci, skutkujące rozwojem umiejętności radzenia sobie ze stresem i przezwyciężania sytuacji trudnych bądź nieznanymi;
- uświadomienie dzieciom wartości estetycznych, np. poprzez kształtowanie zdolności wyrażania siebie za pośrednictwem muzyki czy form teatralnych;
- zapewnienie warunków umożliwiających dzieciom wspólną i rozwijającą zabawę;
- rozwijanie umiejętności dzieci w zakresie zrozumiałego wyrażania własnych przemyśleń;
- wspieranie rozwoju wiedzy dzieci odnoszącej się do świata technicznego, przyrodniczego i społecznego.

⁶⁸ Dostępna na: http://bip.men.gov.pl/men_bip/akty_prawne/rozporzadzenie_20081223_zal_1.pdf [data dostępu: 10.03.2012].

⁶⁹ Dostępna na: <http://www.men.gov.pl/images/stories/pdf/Reforma/1c.pdf> [data dostępu: 10.03.2012].

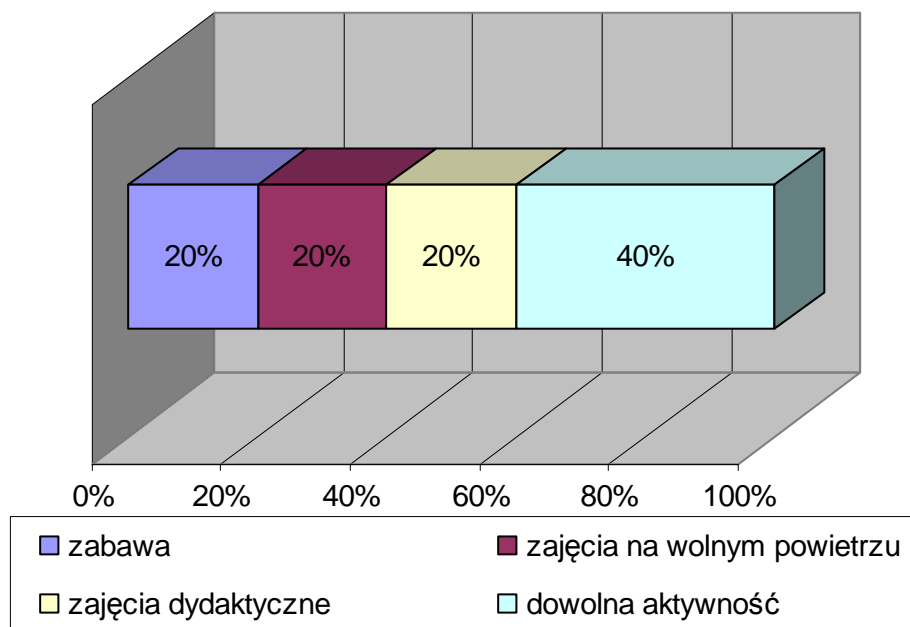
Rozpatrywana podstawa programowa nie tylko określa przytoczone powyżej cele wychowania przedszkolnego, ale także wskazuje obszary, które należy rozwijać u dzieci, aby cele te osiągnąć⁷⁰:

- kompetencje społeczne, odnoszące się do funkcjonowania dziecka w kontaktach z rówieśnikami oraz osobami dorosłymi;
- nawyki higieniczne i samoobsługowe, odnoszące się do kształtowania nawyków utrzymywania porządku;
- kompetencje werbalne, odnoszące się m.in. do umiejętności poprawnego formułowania wypowiedzi ustnych;
- kompetencje intelektualne – odnoszące się m.in. do rozumienia siebie i otoczenia;
- zdrowie i sprawność fizyczną;
- troskę o bezpieczeństwo (własne i innych);
- kompetencje kulturowe, poprzez kontakt ze sztuką (m.in. poprzez odgrywanie ról, pełnienie funkcji widza, tańczenie, śpiewanie, uczestnictwo w aktywnościach plastycznych);
- kompetencje umysłowe, rozwijane np. za pomocą zabaw konstrukcyjnych;
- wiedzę z zakresu specyfiki zjawisk atmosferycznych oraz unikania zagrożeń;
- poszanowanie dla zwierząt i roślin;
- kompetencje z zakresu pisania i czytania;
- kompetencje patriotyczne, obywatelskie i rodzinne.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego sugeruje także proporcje dotyczące zagospodarowania czasu, jaki dzieci spędzają w przedszkolu. Wspomniane proporcje ilustruje poniższy rysunek.

⁷⁰ Ibidem.

Rysunek 2. Tygodniowe zagospodarowanie czasu w trakcie wychowania przedszkolnego

Źródło: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 grudnia 2008 r., *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego* (Dziennik Ustaw z dnia 15 stycznia 2009 r. Nr 4, poz. 17).

Na podstawie zamieszczonych danych należy zauważyć, że 20% tygodniowego czasu spędzanego w przedszkolu należy przeznaczyć na swobodną zabawę dzieci, z uwzględnieniem minimalnego wpływu opiekuna/nauczyciela. Taki sam czas należy zagospodarować tak, aby dzieci angażować w aktywności podejmowane na wolnym powietrzu, np. prace ogrodnicze, zabawy na boisku. Kolejne 20% czasu powinny obejmować zajęcia dydaktyczne, uwzględniające wytyczne zawarte w podstawie programowej. Pozostały czas, czyli około 40% tygodniowego czasu spędzanego w przedszkolu, nauczyciel powinien zagospodarować w dowolnie wybrany przez siebie sposób. W tym okresie należy jednak uwzględnić m.in. czynności organizacyjne, opiekuńcze czy samoobsługowe⁷¹.

Kształcenie ogólne odbywające się w szkole podstawowej ma służyć harmonijnemu rozwojowi dziecka na płaszczyźnie intelektualnej, etycznej, emocjonalnej, społecznej i fizycznej. Do celów I etapu edukacyjnego, obejmującego klasy I–III, zalicza się zatem:

⁷¹ Ibidem.

- wspieranie rozwoju dziecka (predyspozycji, zdolności) i jego aktywności poznawczej;
- zdobycie przez dziecko umiejętności porozumiewania się, czytania i pisania; sprawności matematycznej;
- kształtowanie osobowości dziecka, by mogło aktywnie i etycznie uczestniczyć w życiu społecznym;
- umożliwienie korzystania z różnych źródeł informacji, które gwarantuje dziecku rozbudzenie ciekawości i zdobywanie wiedzy niezbędnej do rozumienia świata;
- zapewnienie dziecku przyjaznych, bezpiecznych warunków nauki i zabawy.⁷²

Edukacja wczesnoszkolna realizowana jest w formie kształcenia zintegrowanego, w którego skład wchodzi:⁷³

- edukacja polonistyczna – służąca nauce komunikatywnego porozumiewania się przez dzieci w mowie i piśmie językiem ojczystym, rozwijaniu zamiłowania do czytelnictwa;
- edukacja matematyczna – umożliwiająca dokonywanie obliczeń i operacji umysłowych;
- nauczanie nowożytnego języka obcego – umożliwia funkcjonowanie w społeczeństwie wielokulturowym; zaleca się także organizację pozalekcyjnych form nauki języka (np. seanse filmowe w świetlicy, spotkania w bibliotece szkolnej);
- edukacja muzyczna – służąca przygotowaniu dziecka do odbioru muzyki, jej tworzenia dzięki śpiewaniu, muzykowaniu, słuchaniu, rozumieniu;
- edukacja plastyczna – służąca wyrażaniu uczuć i myśli w różnych formach plastycznych, a także umożliwiająca kontakt z architekturą, malarstwem czy rzeźbą;
- edukacja społeczna – jej celem jest przygotowanie dziecka do harmonijnego współżycia z rówieśnikami oraz osobami dorosłymi, kształtowanie umiejętności współpracy;
- edukacja przyrodnicza – służąca wykształceniu postawy szacunku wobec przyrody ożywionej i nieożywionej; ten obszar znacznie łączy się z treściami wychowawczymi (czyli zachęceniem dzieci do dbania o zdrowie własne i innych, podejmowania działań na rzecz ochrony przyrody); wiedza przyrodnicza powinna być zdobywana nie tylko w szkole, ale także w naturalnym środowisku;

⁷² Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK ..., s. 35. [data dostępu 02.11.2012]

⁷³ Por. Ibidem, s. 35-36.

- zajęcia komputerowe – przygotowujące dzieci do bezpiecznego korzystania z komputera w określonym celu (m.in. wyszukiwanie informacji, posługiwanie się programami i grami edukacyjnymi);
- zajęcia techniczne – kształtujące działalność konstrukcyjną dzieci, poznawanie i obsługiwanie różnorodnych urządzeń;
- wychowanie fizyczne – kształtujące sprawność fizyczną dzieci i realizujące edukację zdrowotną;
- etyka – służąca przyswojeniu przez dzieci wartości etycznych.

W *Podstawie programowej* zwraca się uwagę na to, że w klasach I–III nauczane treści powinny być przekazywane w układzie spiralnym, tj. w każdym kolejnym roku nauki zagadnienia powinny być powtarzane, pogłębiane i rozszerzane, co jest najbardziej zgodne z rozwojem umysłowym dzieci w tym wieku.

Studenci odbywający praktyki w placówkach oświatowych powinni szczegółowo zapoznać się z podstawą programową zarówno dla przedszkoli, jak i szkół podstawowych, aby wyraźniej uświadomić sobie ciągłość kształcenia obowiązującą na tym etapie edukacji i odpowiednio projektować własne działania dydaktyczno-wychowawcze.

Cele praktyk pedagogicznych⁷⁴

Rzetelnie odbyte praktyki mogą być cennym źródłem doświadczenia, wiedzy i zaowocować mniej stresującym wejściem młodego nauczyciela w szkolne realia, po zdobyciu przez niego faktycznego już zatrudnienia. Warto, więc stale podnosić poziom praktyk pedagogicznych i dbać o to, by nie były czasem mało efektywnym. Dobrze zorganizowane praktyki stawiają studenta wobec jak najszerzego wachlarza sytuacji dydaktycznych i problemów edukacyjnych.

Celem głównym praktyk jest, więc przygotowanie studentów do pracy nauczyciela, w tym konkretnym przypadku w przedszkolu i klasach I–III szkoły podstawowej.

Cel główny może być zrealizowany dzięki następującym **celom szczegółowym**:

⁷⁴ Opracowany na podstawie: Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK ..., s. 37-38. [data dostępu 02.11.2012]

- zapoznanie studentów z działalnością przedszkola/szkoły jako instytucji dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych odgrywających rolę społeczno-kulturalną w środowisku lokalnym;
- zapoznanie studentów z dokumentacją zapewniającą prawidłowe funkcjonowanie i organizację pracy przedszkola/szkoły (w tym m.in. z: podstawą programową, statutem szkoły, Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania, programem nauczania, planami wynikowymi, dziennikami zajęć, planami wychowawczymi, zeszytami nauczania indywidualnego, kartami ocen, arkuszami obserwacji, miesięcznymi planami pracy w przedszkolu);
- poznanie przez studenta pracy pedagoga i psychologa przedszkola/szkoły;
- rozwinięcie umiejętności zastosowania posiadanej wiedzy teoretycznej w praktyce;
- poznanie pracy różnych jednostek funkcjonujących w przedszkolu/szkole (biblioteki, świetlicy, kół naukowych itp.);
- zdobycie przez studentów umiejętności obserwowania i analizy zajęć nauczyciela oraz włączanie się we wszystkie jego obowiązki;
- zdobycie umiejętności planowania zajęć własnych, a następnie ich realizacji, analizy i oceny oraz dokumentowania;
- poznanie ścieżki awansu zawodowego nauczyciela;
- poznanie możliwości doskonalenia zawodowego;
- przygotowanie do pracy wychowawcy;
- kształtowanie prawidłowych postaw pedagogicznych;
- przygotowanie do współpracy z rodzicami dzieci/uczniów;
- nabycie umiejętności indywidualizacji procesu dydaktycznego;
- poznanie sposobów wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnej w nauczaniu i uczeniu się;
- rozwinięcie własnych zainteresowań;
- przyjrzenie się sposobom radzenia sobie ze stresem i wypaleniem zawodowym w zawodzie nauczyciela;
- pobudzenie studentów do refleksyjnego przyjrzenia się osobistej wizji bycia nauczycielem, możliwości projektowania własnego rozwoju zawodowego.

Powyższe cele wyznaczają działania, do których zobligowany będzie praktykant, dyrektor placówki, nauczyciel-opiekun oraz koordynator praktyk.

Zadania uczelni i koordynatora praktyk⁷⁵

Na uczelni spoczywa ciężar zorganizowania praktyk pedagogicznych. Dokumentem, z którym student udaje się do placówki oświatowej, jest **skierowanie na praktyki**. Z ramienia uczelni zostaje wyznaczony **koordynator praktyk**, który jest odpowiedzialny za przedstawienie studentom listy placówek, do których mogą udać się na praktyki. Wyższa Szkoła Handlowa w Radomiu zarekomenduje studentom szkoły i placówki przedszkoli jako miejsce realizacji praktyk.

W trakcie praktyk uczelnia wspiera studentów poprzez hospitacje koordynatora praktyk. Koordynator będzie monitorował przebieg praktyk, ich zgodność z nowym programem praktyk pedagogicznych, oceniał pracę studenta i nauczyciela-opiekuna. Głównym zadaniem uczelni jest merytoryczne przygotowanie studentów do realizowanych na praktykach w przedszkolu/szkole zadań, a w rezultacie – ułatwienie im startu zawodowego po podjęciu faktycznego zatrudnienia.

Dobre praktyki współpracy uczelni z nauczycielami-opiekunami / placówkami, w których będą odbywać się praktyki, mają polegać na poinformowaniu ich o oczekiwaniach uczelni względem celów, które mają być osiągnięte dzięki praktykom i z drugiej strony – umożliwieniu nauczycielom wypowiedzenia się na temat problemów, jakich oni sami doświadczają w związku z praktykami. Dlatego zasadne jest zorganizowanie wspólnego spotkania koordynatora praktyk oraz dyrektorów placówek wraz z nauczycielami-opiekunami przed rozpoczęciem praktyk.

Kontakt uczelni z placówkami oświatowymi powinien być stale podtrzymywany, gdyż tylko owocna współpraca może podnieść jakość praktyk pedagogicznych i przełożyć się na lepsze przygotowanie młodych ludzi do zawodu nauczyciela. Współpraca taka może przybrać formę np. organizowanych konferencji, na które zapraszani będą nauczyciele.

⁷⁵ Opracowany na podstawie: Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK ..., s. 41-42. [data dostępu 02.11.2012].

Po zakończeniu praktyk rekomenduje się zorganizowanie ponownego **spotkania podsumowującego** w celu wymiany opinii i doświadczeń, aby jeszcze lepiej przygotowywać studentów do pracy w szkole. Zebrane w ten sposób doświadczenia mogą służyć także ulepszaniu i zwiększaniu efektywności kolejnych edycji programu praktyk pedagogicznych.

Uczelnia może stworzyć bazę danych nauczycieli – opiekunów praktyk i poświadczać ich pracę odpowiednimi certyfikatami, co może być przydatne do ich awansu zawodowego, oraz każdorazowo wystawiać **pisemne podziękowanie** za objęcie opieką studenta przebywającego w przedszkolu/szkole na praktykach.

Zadania placówki (dyrektora i opiekuna praktyk), w której odbywają się praktyki⁷⁶

Nad prawidłową realizacją praktyk będzie czuwał dyrektor placówki (przedszkola, szkoły). Po zakończeniu każdego bloku praktyk dyrektor zatwierdza dziennik praktyk studenta i opinię o pobycie studenta w placówce (przygotowywaną przez nauczyciela-opiekuna), która przekazywana jest koordynatorowi praktyk. Dyrektor umożliwia nauczycielowi-opiekunowi wykonywanie dodatkowych zajęć związanych z opieką nad praktykantem.

Rola nauczyciela, który otacza opieką i nadzorem studenta-praktykanta, jest niezwykle ważna, jednak prawo oświatowe nie opisuje w szczegółach, jak ta funkcja powinna być pełniona.

Opiekunami praktyk z ramienia szkoły powinni być pedagodzy, którzy posiadają stopień, co najmniej nauczyciela mianowanego. Opiekun ułatwia praktykantowi zapoznanie się z wszelką dokumentacją obowiązującą w przedszkolu/szkole oraz nawiązywanie kontaktów z innymi pracownikami placówki. Jego rolą jest także przedstawienie studenta dzieciom/uczniom i pomoc we wzajemnym zaakceptowaniu się i życzliwym przyjęciu.

Jest to taka relacja między opiekunami a studentami, w której zachowania obu stron są czytelne, pozytywne i pozwalają na odniesienie korzyści ze wzajemnych relacji zarówno studentowi, jak i jego opiekunowi. Jest to możliwe dzięki akceptacji mocnych i słabych stron praktykantów i poszanowaniu ich indywidualności, co z kolei przekłada się na akceptację

⁷⁶ Opracowany na podstawie: Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK ..., s. 43-44. [data dostępu 02.11.2012].

przez studentów nauczyciela w roli opiekuna praktyk. Taka sytuacja kreuje bezpieczne środowisko wspólnej pracy, sprzyjającej rozwiązywaniu problemów czy konfliktów. Jednocześnie zapewnia pełną efektywność na płaszczyźnie edukacyjnej, indywidualnej (rozwój osobisty pedagoga i praktykanta), grupowej (dzięki powstaniu efektywnie działającego zespołu w dobrym klimacie).

Na początku praktyk nauczyciel jest dla studenta wzorem – praktykant obserwuje jego działania, przygotowując się do prowadzenia zajęć samodzielnych. Opiekun stopniowo wprowadza praktykanta we wszelkie obowiązki związane z pracą w przedszkolu/szkole. Nauczyciel-opiekun ustala z praktykantem tematy zajęć/lekcji, dba o to, aby przeprowadzone były one z użyciem różnorodnych metod, technologii informacyjno-komunikacyjnej, akceptuje konspekty zajęć studenta (umieszczając na nich swój podpis). Ułatwia praktykantowi korzystanie z wszelkich pomocy dydaktycznych znajdujących się w placówce oświatowej.

Zgodnie z założeniami konstruktywizmu praktyki pedagogiczne odbywają się na zasadzie współpracy nauczyciela-opiekuna z praktykantem. Wyraża się to w możliwości konstruowania własnej ścieżki zajęć fakultatywnych, które praktykant ustala wraz z opiekunem. Nauczyciel zachęca studenta do stawiania pytań, stale dostarcza mu informacji na temat zauważonych dobrych stron jego pracy oraz tych, nad którymi trzeba pracować.

Nauczyciel-opiekun jest zobowiązany w trakcie praktyk do obserwowania rozwoju studenta. Na zakończenie praktyk rozmawia ze studentem o jego mocnych stronach, które zauważył, i wskazuje możliwości rozwinięcia obszarów słabszych. Nauczyciel przygotowuje ocenę opisową praktyk, (którą przedkłada koordynatorowi) oraz proponuje notę zaliczającą. Przed rozpoczęciem praktyk bierze udział we wspólnym spotkaniu z koordynatorem, a po ich zakończeniu – w spotkaniu podsumowującym. Wymienia się refleksjami i spostrzeżeniami z obserwacji pracy praktykanta podczas hospitacji koordynatora w przedszkolu/szkole.

Zadania studenta-praktykanta⁷⁷

Z celu głównego praktyk pedagogicznych oraz celów szczegółowych wynikają następujące działania obowiązkowe praktykanta:

- hospitowanie zajęć nauczyciela – opiekuna praktyk (bądź innego nauczyciela), a następnie ich omówienie i szczegółowa analiza;
- zaplanowanie, realizacja, omówienie zajęć własnych, ważne jest zastosowanie nowoczesnych metod nauczania oraz wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnej w trakcie zajęć;
- indywidualizowanie procesu nauczania pod kątem uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych;
- włączanie się (w charakterze obserwatora lub asystenta) we wszystkie obowiązki nauczyciela – nie tylko dydaktyczne, ale także opiekuńcze i wychowawcze (współpracę z rodzicami, świetlicą, biblioteką, instytucjami pozaszkolnymi, pełnienie dyżurów);
- rozwiązywanie trudności wychowawczych;
- diagnozowanie potrzeb grupy/klasy i stymulowanie jej integracji;
- motywowanie dzieci/uczniów do nauki, aktywizowanie, wykształcanie postawy otwartości, akceptacji, tolerancji;
- dokumentowanie przebiegu praktyk (stworzenie portfolio praktykanta):
- arkusze obserwacji lekcji hospitowanych,
- konspekty zajęć samodzielnie przeprowadzonych,
- dzienniczek praktyk,

Nowa podstawa programowa podkreśla konieczność posiadania przez nauczycieli umiejętności diagnostycznych, dlatego studenci przebywający na praktykach będą mieli za zadanie dokonanie próby **diagnozy psychospołecznej** wybranego dziecka. Powinna ona być poprzedzona wnikliwą obserwacją, rozmowami z dzieckiem, jego rodzicami, psychologiem i pedagogiem szkolnym, nauczycielem.

⁷⁷ Opracowany na podstawie: Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK ..., s. 44-45. [data dostępu 02.11.2012].

Studium przypadku wybranego dziecka może przyjąć poniższą formę:⁷⁸

1. Dane dziecka (imię i nazwisko, wiek, klasa, szkoła)	
2. Stan zdrowia dziecka	
3. Sposób zachowania się ucznia podczas zajęć (aktywność, motywacja)	
4. Zainteresowania, pasje, sposób spędzania wolnego czasu	
5. Zaobserwowane postępy w nauce/rozwoju	
6. Wnioski z analizy wytworów dziecka (np. plac plastycznych)	
7. Umiejętność nawiązywania kontaktów z rówieśnikami, pozycja w klasie/grupie	
8. Spostrzeżenia nauczyciela na temat dziecka	
9. Spostrzeżenia rodziców/opiekunów na temat dziecka	
10. Spostrzeżenia psychologa/pedagoga szkolnego na temat dziecka	
11. Spostrzeżenia wynikające z własnego kontaktu z dzieckiem	
12. Zaobserwowane trudności, kłopoty dziecka	
13. Sugerowany kierunek pracy z dzieckiem (np. uczestnictwo w zajęciach wyrównawczych, kompensacyjnych, propozycje indywidualnej pracy w domu)	

Dodatkowo student może podjąć **działania fakultatywne**, indywidualnie kierując swoim pobytom na praktykach oraz gromadzonymi w tym czasie doświadczeniami i doskonalonymi umiejętnościami. Mogą w nie wchodzić aktywności studenta spośród poniżej zaproponowanych:

⁷⁸ Opracowany na podstawie: Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK ..., s. 45-46. [data dostępu 02.11.2012].

- obserwowanie rad pedagogicznych (jeśli dyrektor placówki wyrazi na to zgodę);
- wizyty w placówkach współpracujących ze szkołą (np. poradni psychologiczno-pedagogicznej) czy w domach uczniów (np. podczas nauczania indywidualnego);
- opracowanie pisemnej analizy współpracy przedszkola/szkoły z poradnią psychologiczno-pedagogiczną;
- uczestnictwo w zebraniach z rodzicami, zebraniach komitetu rodzicielskiego;
- udział w zajęciach kół zainteresowań;
- udział w konferencjach metodycznych;
- przeprowadzenie zajęć w świetlicy szkolnej;
- organizowanie konkursów dla uczniów;
- organizowanie imprez szkolnych i klasowych (np. urodziny dzieci, mikołajki, andrzejki, wigilia klasowa);
- organizowanie wycieczek, wyjść do kina/teatru/muzeum;
- przeprowadzanie akcji społecznych (np. zbiórka koców dla schroniska dla zwierząt);
- przygotowywanie wystaw tematycznych;
- organizacja zawodów sportowych;
- angażowanie się w redakcję gazetki szkolnej itp.⁷⁹

Ponadto student może samodzielnie wyjść z propozycją zagospodarowania godzin fakultatywnych, układając harmonogram aktywności według własnych potrzeb i obszarów zainteresowań. Ważne jednak jest, aby aktywności zaproponowane przez studenta możliwe były do realizacji w danej placówce oświatowej, pod kontrolą i za zgodą opiekuna praktyk.

Po odbyciu praktyk **student powinien umieć** przeanalizować własny start zawodowy i zaplanować samodzielną drogę rozwoju. Te informacje wraz z refleksjami z pobytu w przedszkolu/szkole student zapisze w dzienniczku doświadczeń. Jest to ważny element programu praktyk pedagogicznych, realizujący podejście konstruktywistyczne do procesu nauczania-uczenia się oraz diagnozy rozumiejącej. W procesie ewaluacji student wypełnia także *Ankiętę autoewaluacyjną* – jedyny dokument, który nie jest przekazywany

⁷⁹ Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK ..., s. 46-47. [data dostępu 02.11.2012].

koordynatorowi. Ma ona służyć własnej ocenie praktyk przez studenta oraz pomóc mu w podjęciu ostatecznej decyzji, co do wyboru zawodu nauczyciela.

Ewaluacja praktyk pedagogicznych

Ewaluację rozumie się jako „ocenie tego, czy osiągnęliśmy postawione sobie cele”⁸⁰. Proces kształcenia zawsze wiąże się z zaplanowanymi celami, założonymi do osiągnięcia efektami, które poddawane są potem ocenie, co do stopnia ich realizacji. Ewaluacja praktyk pedagogicznych w niniejszym programie zakłada poddanie ocenie nie tylko zakresu realizacji przez studenta celów wskazanych dla jego pracy w przedszkolach i szkołach, ale także całej jego sytuacji edukacyjnej. Jej zadaniem jest dostarczanie informacji zwrotnej pozwalającej na doskonalenie przebiegu praktyk oraz podnoszenie jakości uzyskiwanych efektów kształcenia przyszłych nauczycieli.

Ewaluacja może mieć miejsce po zakończeniu jakiegoś działania – jest to tzw. **ewaluacja reaktywna**. Zdobyte dzięki niej informacje nie służą poprawie, lecz wyjaśnieniu, dlaczego osiągnięto właśnie takie rezultaty. Druga odmiana ewaluacji – **proaktywna**⁸¹ jest bieżącą analizą przeprowadzanych działań, co może przynieść bardziej konstruktywne efekty, gdyż daje możliwość wprowadzania korekt zaraz po stwierdzeniu niekorzystnych sytuacji. Niniejszy program zakłada połączenie tych modeli oceny, tak, aby wykorzystać zalety ich obu.

Ewaluacja może wzbudzać lęk, jeśli nie jest przeprowadzana na bieżąco, gdyż łączy się z poczuciem dużej niewiadomej u tych osób, które będą poddawane ocenie. Kolejnym aspektem, który może wzbudzać niechęć, jest sytuacja, w której osoby poddawane ewaluacji traktują ją bardzo osobiście i odnoszą ją do siebie (a nie np. do prowadzonego przez siebie procesu dydaktycznego). Ogólna postawa negatywna prezentowana wobec świata może sprawić, że ewaluację odbiera się jako próbę wyłapywania błędów i szukania winnych jakichś niekorzystnych sytuacji. Brak wiedzy o zasadach, stosowanych kryteriach itd. może wywoływać całkiem naturalny lęk przed nieznanym i poczucie zagrożenia. Aby tych sytuacji uniknąć, rzetelna procedura ewaluacji wymaga określenia tego, kiedy i kto jej dokonuje, jakich obszarów dotyczy, jakie są kryteria analizy, jak przebiega cały jej proces (czy jest to

⁸⁰ J.D. Hawkins, B. Nederhood, *Podręcznik ewaluacji programów profilaktycznych*, Olsztyn 1994, s. 13.

⁸¹ Definicja za: A. Brzezińska, J. Brzeziński, *Ewaluacja procesu kształcenia w szkole wyższej*, Poznań 2000, s. 95–96.

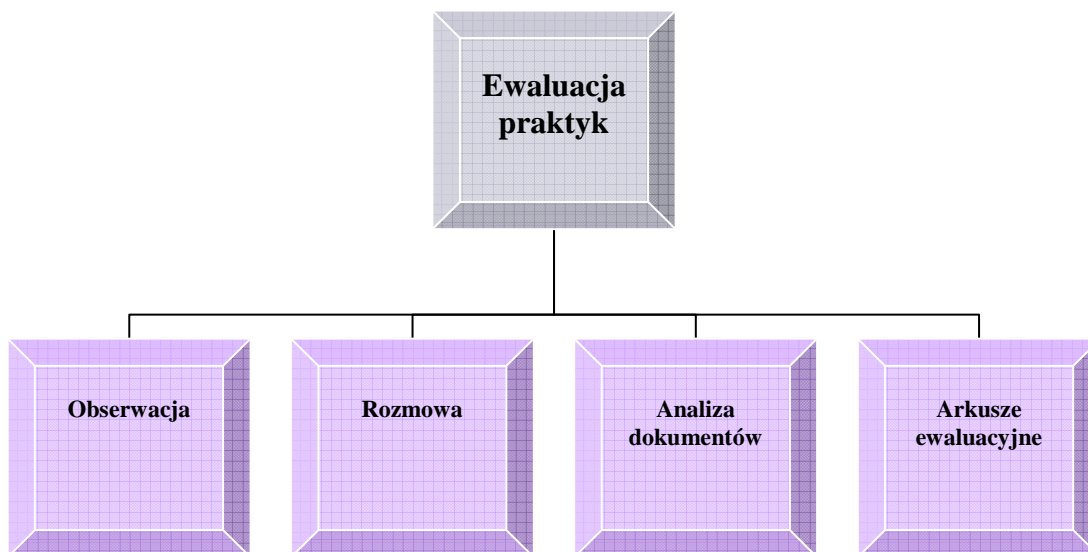
np. analiza dokumentów, stosowanie specjalnych ankiet, arkuszy), jak ujawniane będą jej wyniki i w jakim celu⁸².

Ewaluacja proponowana w niniejszym programie ma pełnić trzy poniższe funkcje, zastępujące funkcję czysto administracyjną (dominującą zwykle w programach praktyk)⁸³:

- **formatywną** – służącą wprowadzaniu zmian na lepsze; opiekun, obserwując zajęcia prowadzone przez studenta, na bieżąco i systematycznie dostarcza informacji zwrotnej o popełnianych przez niego błędach; musi jednak pamiętać, aby unikać zarzutów czy pouczania, lecz w postawie otwartości słuchać aktywnie, zadawać pytania i najlepiej wspólnie wypracowywać sposoby doskonalenia warsztatu zawodowego praktykanta;
- **konkluzywną** – czyli skupiającą się na efektach działań; ta funkcja ewaluacji będzie spełniona dzięki dokumentom monitorującym bieżący przebieg praktyk oraz podsumowującym je; dokumenty sporządzone będą przez koordynatora praktyk, nauczyciela-opiekuna i studenta, dzięki czemu będzie można uzyskać całościowe spojrzenie na przebieg praktyk;
- **psychologiczną** – czyli służącą zdobyciu samowiedzy przez studenta odnośnie jego kompetencji, słabych, mocnych stron, jego roli w życiu placówki oświatowej, wizji siebie jako przyszłego dydaktyka i wychowawcy; spełnieniu tej funkcji będą pomagać wszelkie dokumenty autoewaluacyjne studenta-praktykanta.

⁸² Ibidem, s. 97–98.

⁸³ I. Górka, *Ewaluacja w zreformowanej szkole*, http://www.wychowawca.pl/miesiecznik_nowy/2005/02-2005/09.htm [data dostępu: 5.03.2012].

Rysunek 3. Źródła danych w procesie ewaluacji

Źródło: A. Brzezińska, J. Brzeziński, *Ewaluacja procesu kształcenia w szkole wyższej*, Poznań 2000, s. 118.

Powyższy rysunek ukazuje sposób zdobywania informacji wykorzystywanych w procesie ewaluacji praktyk. Pierwszym krokiem będzie obserwacja zajęć studenta przez nauczyciela – opiekuna praktyk, a także przez koordynatora z ramienia uczelni, który także będzie odbywał hospitacje w placówce edukacyjnej. Efektem obserwacji będzie rozmowa na temat zaobserwowanych mocnych i słabych stron studenta i jego sposobu prowadzenia zajęć, a także całokształtu działań podjętych na praktykach. Całościowe omówienie praktyk odbędzie się na spotkaniu podsumowującym po ich zakończeniu, kiedy swoimi wrażeniami i wnioskami będą mogli podzielić się zarówno studenci, nauczyciele, jak i koordynator praktyk oraz dyrektorzy placówek edukacyjnych. Zaleca się także, aby przygotowując opinię praktykantowi i proponując ocenę jego praktyk, nauczyciel-opiekun przeprowadził wywiad z innymi osobami, które miały kontakt ze studentem (m.in. innymi nauczycielami, osobami pracującymi w bibliotece, świetlicy, psychologiem, pedagogiem). W procesie ewaluacji praktyk zakłada się także analizę dokumentów składających się na **portfolio praktykanta** oraz dokumentację ewaluacyjną (w jej skład wchodzi ocena opisowa pracy studenta

sporządzona przez nauczyciela-opiekuna, ocena pracy koordynatora praktyk, ocena nauczyciela-opiekuna).⁸⁴

Ewaluacja praktyk⁸⁵ dotyczy głównie pracy studenta, ale ocenie podlegają również działania nauczyciela-opiekuna i koordynatora z ramienia uczelni. Przykładowe arkusze ewaluacyjne, które wypełnia student, zaprezentowano poniżej:

Ocena pracy koordynatora praktyk

Obszar oceny	Odpowiedź studenta
Dostępność informacji o programie praktyk	
Informacja o wymaganiach i warunkach zaliczenia	
Przepływ informacji	
Dostępność koordynatora podczas konsultacji na platformie e-learningowej	
Pomoc ze strony koordynatora	
Inne uwagi	
Data i podpis studenta	

Ocena pracy nauczyciela – opiekuna praktyk

Obszar oceny	Odpowiedź studenta
Przygotowanie nauczyciela do roli opiekuna na praktykach	
Jasne i czytelne formułowanie oczekiwań	
Zachęcanie do wyrażania opinii, zadawania pytań	
Budzenie ciekawości, zainteresowania,	

⁸⁴ Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK..., s. 50. [data dostępu 02.11.2012].

⁸⁵ Opracowany na podstawie: Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK..., s. 50-51. [data dostępu 02.11.2012].

zaangażowania	
Pomaganie w sytuacjach trudnych	
Udzielanie wyjaśnień, dodatkowych informacji	
Postawa otwartości, życzliwości	
Dodatkowe uwagi	
Data i podpis studenta	

Autoewaluacja studenta⁸⁶

Autoewaluacja pracy i osiągnięć studenta zajmuje ważne miejsce w procesie praktyk pedagogicznych. Buduje ona samoświadomość oraz uczy postawy odpowiedzialności, dojrzałego spojrzenia na siebie i swoje działania. Autoewaluacja ma pomóc studentowi w samodzielnym określeniu, czy faktycznie widzi swoją przyszłość zawodową w roli nauczyciela przedszkolnego/szkolnego, co powinno wynikać z jakości kontaktu, który udało mu się nawiązać z dziećmi/uczniemi, oraz efektywności własnych działań dydaktyczno-wychowawczych. Ma też skłonić praktykanta do samodzielnej odpowiedzi na pytanie, co było dobre w jego pobycie w przedszkolu/szkole, a nad czym warto jeszcze popracować i co udoskonalić.

Autoewaluacja studenta wymaga:

- analizy własnych działań,
- umiejętności stosowania kryteriów oceny,
- refleksyjnego podejścia do własnej osoby i samopoznania,
- formułowania oceny co do przebiegu własnych działań w kontekście założonego modelu.

Dokonując autoewaluacji student powinien przyjrzeć się korelacji między zakładanymi celami praktyk pedagogicznych, zadaniami przedszkola/szkoły a ich stopniem realizacji poprzez działania własne. Powinien także odpowiedzieć sobie na pytanie, co było

⁸⁶ Opracowany na podstawie: Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK ..., s. 51-53. [data dostępu 02.11.2012].

dla niego ważne na praktykach, jaką wiedzę/umiejętności/kompetencje zdobył i jak może je wykorzystać w przyszłości.

Procesowi autoewaluacji ma służyć **ankieta autoewaluacyjna**, którą student samodzielnie wypełnia na zakończenie praktyk. Jest to jedyny dokument, który pozostaje w jego posiadaniu i nie będzie udostępniany ani nauczycielowi-opiekunowi, ani koordynatorowi praktyk. Warto zachęcić praktykantów, aby na wszystkie pytania odpowiedzieli szczerze – tylko taka postawa może posłużyć progresowi w przyszłości.

Ankieta autoewaluacyjna może mieć postać jak poniżej:

Pytanie	Odpowiedź praktykanta
Co powoduje, że odczuwasz pozytywne emocje w trakcie prowadzenia zajęć?	
Co powoduje, że odczuwasz negatywne emocje w trakcie prowadzenia zajęć?	
Oceń swój warsztat pracy	
Jak oceniasz swoje przygotowanie do zajęć?	
Jak oceniasz kontakt, który nawiązałeś z uczniami?	
Jak poradziłeś sobie z problemami wychowawczymi?	
Co sprawiło ci największe trudności w pracy dydaktycznej i wychowawczej i jak je rozwiązałeś?	
Co jest dla ciebie najbardziej interesujące w pracy nauczyciela?	
Jakie cechy własne uważasz za predestynujące cię do zawodu nauczyciela?	
Jak oceniasz stopień przygotowania do zawodu nauczyciela dzięki odbytym praktykom?	
Co chciałbyś w przyszłości poprawić/zmienić?	
Jakie masz zamierzenia na przyszłość w związku z zawodem nauczyciela?	

W jakiego typu placówce oświatowej chciałbyś/ chciałabyś pracować w przyszłości?	
---	--

Co zrobić, jeśli samoocena studenta będzie negatywna? Może to być sygnał do ponownego przemyślenia, czy na pewno zawód nauczyciela jest obszarem, w jakim student powinien realizować swoją karierę. Ewentualnie należy zastanowić się, jakie działania mogą przyczynić się do wzrostu jego wiedzy i umiejętności, które zaowocują lepszym odnalezieniem się w przestrzeni przedszkola czy szkoły. Można zastanowić się nad wzbogaceniem własnego warsztatu pracy, uczestnictwem w zajęciach dotyczących najnowszych metod nauczania, zapoznaniem się z literaturą fachową, czasopismami poświęconymi zagadnieniom związanym z pedagogiką. Być może pomocna okaże się także ścisła współpraca z różnymi pracownikami przedszkola/szkoły. Ważne jest, aby student wykształcił w sobie postawę aktywną wobec zdiagnozowanej sytuacji problemowej i odpowiedzialnie kształtował swoją ścieżkę edukacyjną, a w przyszłości – zawodową, do czego zachęcają autorzy niniejszego programu praktyk.

Zaliczenie praktyk⁸⁷

Warunkiem niezbędnym do zaliczenia praktyk pedagogicznych w placówkach oświatowych wskazanych przez Wyższą Szkołę Handlową w Radomiu jest zrealizowanie ich założonego wymiaru godzinowego.

Ze względu na obciążenie praktykanta dokumentacją autoewaluacyjną zmniejszeniu uległa ilość wymaganych dokumentów poświadczających przebieg praktyk:

- praktykant, aby uzyskać zaliczenie praktyk, zobowiązany jest przygotować konspekty do 50% przeprowadzonych przez siebie zajęć; każdy konspekt musi być opatrzony podpisem nauczyciela-opiekuna, co oznacza jego akceptację; pozostałe zajęcia dydaktyczno-wychowawcze student może przeprowadzić w oparciu o samodzielne plany, chyba że opiekun praktyk zadecyduje inaczej (uzasadnieniem dla konieczności przygotowania konspektów wszystkich zajęć jest

⁸⁷ Opracowany na podstawie: Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK, ..., s. 53. [data dostępu 02.11.2012].

poczyniona przez nauczyciela obserwacja o nieumiejętności przygotowywania konspektów bądź też widoczny negatywny wpływ braku konspektu na jakość przeprowadzanych zajęć);

- student nie jest zobligowany do dokumentowania każdej hospitowanej lekcji, a jedynie do wypełniania arkusza obserwacji.

Ocena praktyk⁸⁸

Niniejszy program praktyk pedagogicznych proponuje określone kryteria oceny, aby cały proces oceniania praktyk był jasny zarówno dla studenta, jak i nauczyciela-opiekuna.

Zakłada się, że ocenianie praktykanta spełni następujące funkcje:

- **informacyjną** – dotyczącą konieczności określenia stopnia realizacji zadań przez praktykanta;
- **stymulującą** – kształtującą stosunek emocjonalny do wykonywanych zadań, jej celem jest wywołanie pozytywnych zmian w przyszłości;
- **korektywną** – ujawniającą niedociągnięcia i braki⁸⁹.

Kryteria oceny	Sposoby realizacji kryteriów
kompetencje społeczne	praca z grupą (budowanie relacji z dziećmi/uczniami, organizowanie i kierowanie pracą) umiejętność budowania własnego autorytetu dostosowywanie języka do poziomu percepcji uczniów empatia i elastyczne reagowanie na zachowania dzieci umiejętność reagowania na sytuacje problemowe, konfliktowe
kompetencje merytoryczne	znajomość psychofizycznych uwarunkowań dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym znajomość zagadnień związanych z psychospołecznym funkcjonowaniem dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym

⁸⁸ Opracowany na podstawie: Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK_..., s. 54-59. [data dostępu 02.11.2012].

⁸⁹ Na podst. E. Marek, *Podstawy teoretyczne samooceny pracy pedagogicznej nauczyciela* [w:] *Praktyki pedagogiczne w Górnoląskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej*, K. Misiótek (red.), Mysłowice 2001.

	znajomość narzędzi służących diagnozie pedagogicznej oraz wiedzy o zasadach i celach terapii pedagogicznej
kompetencje dydaktyczne	integrowanie treści nauczania w celu budowania całościowej wiedzy o świecie u dzieci prawidłowe zastosowanie metod, technik i środków dydaktycznych i dostosowywanie ich do różnych możliwości percepcyjnych i intelektualnych uczniów umiejętność projektowania modułów zintegrowanego nauczania i ich praktycznej realizacji
kompetencje prakseologiczne	stosowanie się do zasad regulujących działalność placówek oświatowych organizowanie własnego warsztatu pracy i dokumentowanie działań dydaktyczno-wychowawczych sumienność w planowaniu i przygotowywaniu zajęć z dziećmi umiejętność oceny efektów nauczania, wychowania, postępów dzieci rozpoznawanie najważniejszych zaburzeń emocjonalnych i psychofizycznych dzieci oraz projektowanie działań wyrównawczych dbałość o bezpieczeństwo środowiska pracy i zabawy dzieci
kompetencje techniczne	wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnej w procesie nauczania i wychowania wykorzystywanie multimedialnych pomocy dydaktycznych, ich samodzielne tworzenie i dostosowanie do wieku dzieci/uczniów

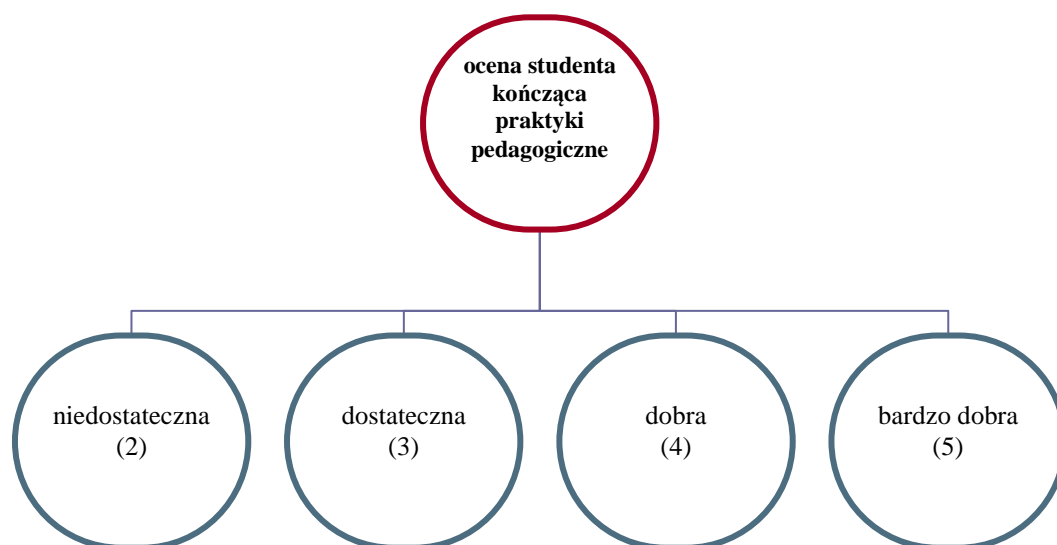
Pierwszą ocenę praktykantowi wystawia jego nauczyciel-opiekun. Ważne jest, by była to **ocena opisowa**, bowiem taka forma dostarcza więcej informacji niż ocena wyrażona samym stopniem. Duży nacisk w tej ocenie powinien zostać położony na opis zaangażowania studenta w proces praktyk, jego aktywność i przede wszystkim umiejętne budowanie sytuacji edukacyjnej, która jest korzystna dla jego podopiecznych. Sama wiedza teoretyczna czy realizacja poszczególnych zadań składających się na program praktyk nie wystarczy. Warto,

aby opiekun zwrócił szczególną uwagę na jakość kontaktu praktykanta z dziećmi oraz cechy osobowości, które mogą (bądź też nie) predysponować go do obrania takiej drogi zawodowej. Może się bowiem zdarzyć, że student wypełni wszystkie obowiązki wynikające z realizacji programu praktyk pedagogicznych, jednak jego cechy osobowości (np. brak cierpliwości, wysoki poziom agresji) pozwolą przewidzieć, że nie będzie on sprawdzał się w pracy z dziećmi. W takim przypadku warto w ocenie opisowej zaznaczyć, iż dany student zrealizował program praktyk pedagogicznych, jednak nie otrzymał ich zaliczenia i należy dokładnie opisać przyczyny takiego stanu rzeczy. Ważne jest również zaobserwowanie, czy student radzi sobie z interpretowaniem zachowań dzieci/uczniów i potrafi elastycznie na nie reagować. Działanie tego typu może w dalszej perspektywie sprawić, że zawód nauczyciela będą wykonywać osoby, które posiadają nie tylko określone kwalifikacje i kompetencje, ale również odpowiednie predyspozycje osobowościowe.

Ocenę opisową nauczyciel kończy **propozycją noty**, którą sugeruje koordynatorowi praktyk jako zaliczenie praktyk studenta (ocena będzie wpisana do indeksu).

Ostatecznego zaliczenia praktyk dokonuje, zatem koordynator z ramienia uczelni, po zapoznaniu się z **oceną** nauczyciela-opiekuna (którą potwierdza dyrektor placówki) oraz **analizie dokumentacji studenta** składającej się na jego portfolio (dzienniczka praktyk, dzienniczka doświadczeń, konspektów zajęć, arkuszy obserwacji).

Rysunek 4. Zestawienie ocen studenta kończących praktyki pedagogiczne

Biorąc pod uwagę wystawioną praktykantowi **ocenę niedostateczną**, należy podkreślić, że jej otrzymanie jest tożsame, z niezaliczeniem praktyk pedagogicznych. Na ocenę taką zasługuje student, który:

- nie realizował zadań uwzględnionych w programie praktyk pedagogicznych;
- nie uczestniczył w zajęciach dydaktycznych;
- nie nawiązał odpowiednich relacji zarówno z dziećmi, jak i z ich rodzicami;
- wywierał negatywny wpływ na zachowania, postawy i motywację uczniów;
- przejawiał nieprawidłowe postawy i zachowania;
- nie wywiązywał się ze stawianych mu obowiązków;
- nie prowadził w należyty sposób dokumentacji (np. dziennik praktyk, konspekty zajęć);
- nie posiadał odpowiedniego przygotowania o charakterze merytorycznym;
- popełniał liczne błędy i nie potrafił rozwiązywać problemów i trudności związanych z codzienną pracą zawodową;
- formułował swoje przemyślenia i polecenia w sposób całkowicie niezrozumiały dla dzieci/uczniów;
- nie wykorzystywał technologii informacyjno-komunikacyjnej podczas zajęć;
- nie wykazywał motywacji do pogłębiania wiedzy;
- nie reagował na uwagi i wskazówki opiekuna praktyk, co świadczy o braku możliwości rozwoju własnych kompetencji wychowawczych i dydaktycznych.

Ocenia niedostateczna równoznaczna jest z tym, że student nie nadaje się do wykonywania zawodu nauczyciela i nie rokuje żadnych nadziei na zmianę tej sytuacji. Dla studenta, który otrzymał taką notę, powinna być to jednoznaczna informacja o konieczności planowania własnej kariery zawodowej poza placówkami oświatowymi.

Ocena dostateczna praktyk pedagogicznych powinna z kolei zostać zastosowana w przypadku gdy student wywiązuje się z powierzonych mu obowiązków, jednak zarówno sposób ich wykonywania, jak i posiadane cechy osobowości mogą budzić pewne zastrzeżenia. Ocena taka znajduje zastosowanie w przypadku studenta, który:

- zrealizował godzinowo program praktyk;
- wykazywał inicjatywę i przygotowanie merytoryczne w stopniu dostatecznym;
- prowadził dokumentację przebiegu praktyk;

- potrafił prawidłowo zastosować co najmniej jedną technikę nauczania;
- był świadomy ról i funkcji pełnionych przez nauczyciela w przedszkolu/szkole;
- miał dość duże problemy z zainteresowaniem uczniów prowadzonymi zajęciami;
- niezbyt chętnie słuchał wskazówek nauczyciela-opiekuna i z trudnością się do nich stosował;
- nie umiał indywidualizować procesu dydaktycznego;
- zbyt rzadko korzystał z technologii informacyjno-komunikacyjnej podczas zajęć;
- nawiązał słaby kontakt z uczniami.

W przypadku oceny przebiegu praktyk na **ocenę dobrą** student powinien spełnić wszystkie wytyczne wskazane w przypadku oceny dostatecznej oraz takie kryteria jak:

- realizacja wszystkich programowych założeń praktyk;
- zaangażowanie w wykonywane obowiązki;
- dobre przygotowanie merytoryczne;
- umiejętność zaktywizowania większości uczniów;
- umiejętność wykorzystania materiałów pomocniczych;
- umiejętność tworzenia atmosfery sprzyjającej nauce;
- posiadanie wiedzy na temat zasad funkcjonowania placówki;
- znajomość technik pozwalających na pracę z dziećmi ze szczególnymi wymaganiami edukacyjnymi;
- wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnej podczas zajęć;
- prowadzenie współpracy z innymi placówkami, np. poradnią psychologiczno-pedagogiczną;
- wykorzystywanie literatury branżowej;
- uwzględnianie uwag opiekuna praktyk i korygowanie swego zachowania;
- nawiązanie dobrego kontaktu z dziećmi i ich rodzicami.

Na **ocenę bardzo dobrą** zasługuje student, który nie tylko wzorcowo wywiązuje się z postawianych mu zadań, ale również chętnie podejmuje działania ponadprogramowe, wykazując się przy tym ponadprzeciętnym poziomem motywacji. W przypadku tej oceny student powinien spełniać kryteria niższych ocen oraz dodatkowo powinien:

- cechować się wysoką kulturą osobistą;
- w pełni angażować się w kwestie związane z funkcjonowaniem placówki;
- wykazywać samodzielność, oryginalność i kreatywność w podejmowanych działaniach;

- posiadać pełne przygotowanie merytoryczne;
 - nawiązywać wzorcowe relacje z dziećmi oraz z ich rodzicami;
 - umieć rozwiązywać trudności i problemy wychowawcze, które może napotkać w trakcie praktyk;
 - wykazywać chęci do opracowywania i wdrażania w życie nowatorskich rozwiązań dydaktycznych;
 - wykorzystywać wiele różnorodnych technik i metod nauczania, ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności dostosowania ich do konkretnej sytuacji w celu optymalizacji procesu nauczania i oddziaływania na podopiecznego;
 - posiadać rozwinięte umiejętności wykorzystywania technologii informacyjno-komunikacyjnej;
 - umieć przeprowadzić diagnozę psychospołeczną dziecka;
 - posiadać umiejętność efektywnego radzenia sobie ze stresem;
 - kształcić u podopiecznych postawę tolerancji i otwartości;
 - uwzględniać wszystkie cele i założenia uwzględnione w programie nauczania i w podstawie programowej;
 - znać metody radzenia sobie ze stresem w pracy nauczyciela i wykorzystywać je w praktyce.
- Praktykant powinien dowiedzieć się, jak przebieg jego praktyk został oceniony, oraz poznać uzasadnienie tej oceny.

**Program praktyk dla studentów,
którzy rozpoczną naukę 1 października 2012 roku,
będą kształceni zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Nauki
i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012
w sprawie standardów kształcenia przygotowującego
do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U.2012.131.).**

Ukończenie studiów I stopnia będzie odtąd umożliwiała podjęcie absolwentom zatrudnienia **wyłącznie w przedszkolach i szkołach podstawowych**. Studia II stopnia oraz jednolite magisterskie będą uprawniały do pracy w zawodzie nauczyciela na wszystkich poziomach kształcenia.

Uczelnie będą przygotowywały do wykonywania zawodu nauczyciela w ramach modułów kształcenia⁹⁰:

Moduł	Komponenty modułu	Godziny
Moduł 1 Przygotowanie w zakresie merytorycznym do nauczania pierwszego przedmiotu (prowadzenia zajęć)	Przygotowanie merytoryczne – zgodne z opisem efektów kształcenia dla realizowanego kierunku studiów	*
Moduł 2 Przygotowanie w zakresie	1. Ogólne przygotowanie psychologiczno-	90

⁹⁰ Rozporządzenie mówi jeszcze o Module 4 – Przygotowaniu do nauczania kolejnego przedmiotu i Module 5 – Przygotowaniu w zakresie pedagogiki specjalnej, ale te moduły nie są przedmiotem zainteresowania niniejszego programu praktyk pedagogicznych.

psychologiczno- pedagogicznym	pedagogiczne	
	2. Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne do nauczania na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych	60
	3. Praktyka	30
Moduł 3 Przygotowanie w zakresie dydaktycznym	1. Podstawy dydaktyki	30
	2. Dydaktyka przedmiotu (rodzaju zajęć) na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych	90
	3. Praktyka	120

* w wymiarze, który zapewni merytoryczne przygotowanie do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć)

I. Praktyka po pierwszym roku studiów: wychowawcza-opiekuńczo 50 godzin np. w Świetlicy Środowiskowej, Ośrodku Szkolenia i Wychowania, Domu Dziecka, Rodzinnym Domu Dziecka, Szkole (w tych placówkach, których działalność wiąże się ze specyfiką kierunku Pedagogika).

II. Praktyka, specjalnościowa, której celem jest gromadzenie doświadczeń związanych z pracą opiekuńczo-wychowawczą z uczniami, zarządzaniem grupą i diagnozowaniem indywidualnych potrzeb uczniów oraz konfrontowanie nabywanej wiedzy psychologiczno-pedagogicznej z rzeczywistością pedagogiczną w działaniu praktycznym. Praktyka zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela odbywa się równoległe z realizacją komponentu 2 modułu 2 pt. Przygotowanie w zakresie psychologiczno-pedagogicznym. Praktyka odbywa się, w zależności od etapu edukacyjnego, którego dotyczy kształcenie osoby przygotowującej się do wykonywania zawodu nauczyciela, w szkole lub placówce realizującej kształcenie

na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych. Praktyka ta realizowana jest w wymiarze 30 godzin.

III. Praktyka specjalnościowa celem, której jest gromadzenie doświadczeń związanych z pracą dydaktyczno–wychowawczą nauczyciela i konfrontowanie nabytej wiedzy z zakresu dydaktyki

szczegółowej (metodyki nauczania) z rzeczywistością pedagogiczną w działaniu praktycznym. Praktyka odbywa się równolegle z realizacją komponentu 2 modułu 3 pt. Przygotowanie w zakresie dydaktycznym. Praktyka odbywa się, w zależności od etapu edukacyjnego, którego dotyczy kształcenie osoby przygotowującej się do wykonywania zawodu nauczyciela, w szkole lub placówce realizującej kształcenie na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych. Praktyka ta realizowana jest w wymiarze 120 godzin.

Miejsce praktyk:

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej Uczelnia proponuje, aby praktyki zostały odbyte w obszarze działania placówek edukacyjnych związanych z obraną przez studenta specjalnością. Praktyki Pedagogiczne Organizowane są w różnych typach szkół i placówek a obowiązkowo w tych, do pracy, w których student uzyskuje kwalifikacje.

Praktyka wychowawczo- opiekuńcza:

Placówki, w których odbywać się będzie praktyka stanowią instytucje systemu edukacji, opieki zdrowotnej, sektora pracy i polityki społecznej, sektora sprawiedliwości. Szeroki wachlarz propozycji praktyk ma na celu optymalizację jakości procesu edukacji studentów i nawiązuje do zagadnień kształcenia, wychowania, opieki, diagnostyki i terapii pedagogicznej:

- szkoły w systemie ogólnodostępnym, specjalnym i integracyjnym (na stanowisku pedagoga szkolnego, wychowawcy w świetlicy);
- bursy i internaty;
- ośrodki wsparcia społecznego (np. domy pomocy społecznej);
- placówki opiekuńczo-wychowawcze;
- placówki wsparcia dziennego dla dzieci, młodzieży (świetlice środowiskowe i terapeutyczne, kluby, ośrodki socjoterapeutyczne, ogniska wychowawcze);
- placówki o charakterze profilaktyczno-wychowawczym;

- ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne (na stanowisku pedagoga);
- placówki adopcyjno-opiekuńcze;
- placówki o charakterze rodzinnym (np. rodzinne domy dziecka);
- powiatowe centra pomocy rodzinie;
- placówki o charakterze interwencyjnym (w charakterze wychowawcy, pedagoga);
- placówki socjalizacyjne (na stanowisku pedagoga lub wychowawcy);
- placówki specjalistycznego poradnictwa (specjalistyczne poradnie, w tym poradnie psychologiczno-pedagogiczne);
- na stanowiskach związanych z realizacją działań oświatowych, opiekuńczo-socjalnych (pełnomocnik lub koordynator w środowiskach samorządowych);
- stowarzyszenia, fundacje i inne organizacje pozarządowe, media itp., realizujące programy edukacyjne;
- organizacje dziecięco-młodzieżowe, instytucje kulturalne (w roli animatora);
- placówki opieki zdrowotnej (np. w roli opiekuna na oddziałach dziecięcych w szpitalu),
- zinstytucjonalizowane i domowe (państwowe i prywatne, dzienne i całodobowe) formy opieki (w różnych grupach wiekowych odbiorców).

Praktyki pedagogiczne realizowane będą w placówkach, których charakter związany jest ze specyfiką studiów, w oparciu o porozumienie o prowadzeniu studenckich praktyk zawodowych.

Ogólne cele i zadania praktyki:

1. Przygotowanie przyszłych pedagogów do pracy opiekuńczo-wychowawczej.
2. Właściwa ocena wiedzy, umiejętności i postaw nabytych w trakcie studiów na kierunku Pedagogika, poprzez konfrontację z empiryczną rzeczywistością - ugruntowanie wiedzy i posiadanych sprawności lub ich weryfikacja.
3. Nabycie umiejętności trafnego łączenia wiedzy naukowej z praktyką w zakresie wychowania, kształcenia, opieki, diagnostyki i terapii pedagogicznej.
4. Pogłębianie znajomości metod i form nauczania, wychowania i wsparcia oraz ich praktycznego wykorzystania w ramach profilu kształcenia zawodowego.
5. Kształtowanie wiedzy z zakresu pedeutologii i deontologii pedagogicznej: rozwijanie pozytywnych przekonań studentów dotyczących własnych kompetencji zawodowych i osobowościowych, umacnianie przekonania o trafności wyboru zawodu.

6. Wyrobienie podstawowych nawyków i kompetencji zawodowych - wchodzenie praktykanta w rolę wychowawcy, opiekuna, pedagoga.
7. Wykorzystanie praktyk studenckich jako formuły umożliwiającej przeprowadzenie badań i analiz związanych z tematami prac dyplomowych.
8. Wkomponowanie praktyk studenckich w treści programowe określonych przedmiotów (np. zawierających zagadnienia metodyczne, warsztatowych) i kontynuacja ich zakresów w realnej rzeczywistości opiekuńczej, wychowawczej, diagnostycznej, terapeutycznej, profilaktycznej.
9. Poznanie specyfiki środowiska zawodowego, stanowiącego potencjalne miejsce przyszłej pracy zawodowej.
10. Rozpoznanie ogólnych zasad organizacji i kierowania pracą dydaktyczno-wychowawczą w placówkach szkolnych i pozaszkolnych.
11. Rozwijanie umiejętności efektywnej komunikacji interpersonalnej i autoprezentacji, jak również prawidłowego diagnozowania i konstruktywnego rozwiązywania problemów i konfliktów wychowawczych.
12. Promowanie form wsparcia i opieki w pracy socjalnej i pedagogicznej z jednostkami i grupami środowiskowymi.

Szczegółowe cele i zadania jakie powinien osiągnąć i wykonać student

Student w ramach odbywanych praktyk na kierunku Pedagogika powinien: nabyć umiejętności planowania, prowadzenia i dokumentacji zajęć, nabyć umiejętności analizy pracy nauczyciela i uczniów podczas wspólnego omawiania praktyk przez opiekunów praktyki i studentów, nabyć umiejętności analizowania własnej pracy i jej efektów oraz pracy uczniów. Ponadto student powinien mieć możliwość: obserwacji zajęć, asystowania nauczycielowi prowadzącemu zajęcia, prowadzenia zajęć wspólnie z nauczycielem, samodzielnego prowadzenia zajęć, planowania i prowadzenia zajęć prowadzonych przez siebie i innych nauczycieli i studentów.

Rodzaje odbywanej praktyki:

W czasie 3-letniego toku studiów student będzie zobowiązany do odbycia 8 tygodni praktyk zawodowych:

Rodzaj praktyki	Termin praktyki	Ilość godzin	Ilość tygodni	Forma zaliczenia
Praktyka wychowawczo - opiekuńcza	po I roku	50	2	Zaliczenie
Praktyka realizowana w trakcie 2 komponentu 2 modułu pt. Przygotowanie w zakresie psychologiczno-pedagogicznym	W trakcie realizacji zajęć z danego modułu	30	2	Zaliczenie
Praktyka realizowana w trakcie 3 komponentu 3 modułu pt. Przygotowanie w zakresie dydaktycznym	W trakcie realizacji zajęć z danego modułu		4	Zaliczenie
	Razem	200	8	

1.1. Praktyka wychowawczo-opiekuńcza:

Jej celem jest zapoznanie studentów ze strukturą i organizacją opiekuńczo-wychowawczej i socjalnej pracy instytucji oświatowych i społecznych oraz z funkcjonowaniem wypoczynku letniego dzieci i młodzieży.

Cele szczegółowe praktyki:

- a. zaznajomienie studenta ze specyfiką i strukturą pracy placówek wypoczynku letniego;
- b. zdobycie wiedzy nt. organizacji wypoczynku i życia uczestników kolonii i obozów;
- c. zapoznanie z planami, zadaniami, obowiązkami pracowników wskazanych placówek;
- d. poznanie formalnych i zdrowotnych wymogów stawianych tego typu formom wypoczynku;
- e. poznanie w praktyczny sposób (poprzez uczestnictwo w częściowej ich realizacji) obowiązków wychowawców, instruktorów;

- f. zdobywanie umiejętności pracy w zespole i aktywności opiekuńczo-wychowawczej z wychowankami pochodzącymi z różnych środowisk;
- g. współpraca z organizacjami o charakterze profilaktycznym;
- h. przygotowanie studenta do pełnienia roli zawodowej w placówkach stanowiących w przyszłości ich potencjalne miejsce pracy.

Zadania studenta odbywającego praktykę:

- poznanie celów, funkcji i istoty organizacji placówki,
- poznanie zakresu zadań i obowiązków pracowników placówki (zwłaszcza na stanowisku wychowawcy, opiekuna, pedagoga);
- wdrożenie do pracy w zespole;
- ustanawianie opieki, środowiskowego wsparcia, dozoru i udzielanie pomocy pedagogicznej, socjalnej, postpenitencjarnej jednostkom i grupom środowiskowym;
- aktywne uczestnictwo w realizacji zadań instytucji: prowadzenie różnorodnych zadań w zakresie kontroli i organizowania form zajęć kulturalno-oświatowych, rekreacyjnych i sportowych z osobami podopiecznymi zgodnie z decyzjami opiekuna praktyki;
- rozwijanie umiejętności efektywnej komunikacji interpersonalnej i autoprezentacji, jak również prawidłowego diagnozowania i konstruktywnego rozwiązywania problemów i konfliktów wychowawczych;
- praktyczne poznanie zasad i sposobów prowadzenia badań pedagogicznych (np. w zakresie diagnozy środowisk wychowawczych);
- gromadzenie materiałów empirycznych mających zastosowanie w pracach badawczych;
- rozpoznawanie własnych kompetencji zawodowych i osobowościowych w pracy pedagogicznej.

Organizacja i przebieg praktyki:

Mając na uwadze pozyskanie przez studenta praktycznych umiejętności z zakresu edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej Uczelnia proponuje, aby praktyki zostały odbyte w obszarze działania placówek edukacyjnych ściśle związanych z obraną przez studenta specjalnością. Praktyka wychowawczo-opiekuńcza realizowana będzie przez studentów po I roku studiów, w wymiarze 50 godzin (2 tygodni), w ramach takich form organizacyjnych jak: kolonia lub półkolonia, zajęcia świetlicowe, internatowe, praca opiekuńcza w hospicjach, w oddziałach dziecięcych w szpitalu, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych oraz placówkach wsparcia i opieki społecznej.

1.2. Praktyka realizowana w trakcie 2 komponentu 2 modułu pt. Przygotowanie w zakresie psychologiczno-pedagogicznym:

W trakcie tej praktyki następuje kształtowanie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych przez:

1) zapoznanie się ze specyfiką przedszkola, szkoły lub placówki, w której praktyka jest odbywana, w szczególności poznanie realizowanych przez nią zadań opiekuńczo-wychowawczych, sposobu funkcjonowania, organizacji pracy, pracowników, uczestników procesów pedagogicznych oraz prowadzonej dokumentacji;

2) obserwowanie:

a) zorganizowanej i podejmowanej spontanicznie aktywności formalnych i nieformalnych grup uczniów,

b) aktywności poszczególnych uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,

c) interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi i młodzieżą (w tym samym i w różnym wieku),

d) procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w grupach wychowawczych, ich prawidłowości i zakłóceń,

e) czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk oraz prowadzonych przez niego zajęć,

f) sposobu integrowania przez opiekuna praktyk różnej działalności, w tym opiekuńczo-wychowawczej, dydaktycznej, pomocowej i terapeutycznej,

g) dynamiki grupy, ról pełnionych przez uczestników grupy, zachowania i postaw dzieci i młodzieży,

h) działań podejmowanych przez opiekuna praktyk na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny w grupie;

3) współdziałanie z opiekunem praktyk w:

a) sprawowaniu opieki i nadzoru nad grupą oraz zapewnianiu bezpieczeństwa,

b) podejmowaniu działań wychowawczych wynikających z zastanych sytuacji,

c) prowadzeniu zorganizowanych zajęć wychowawczych,

d) podejmowaniu działań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;

4) pełnienie roli opiekuna-wychowawcy, w szczególności:

- a) diagnozowanie dynamiki grupy oraz pozycji jednostek w grupie,
 - b) poznawanie uczniów i wychowanków, ich sytuacji społecznej, potrzeb, zainteresowań i zdolności, a także określanie poziomu rozwoju oraz wstępne diagnozowanie dysfunkcji i zaburzeń,
 - c) samodzielne prowadzenie działań opiekuńczo-wychowawczych wobec grupy i poszczególnych uczniów i wychowanków w grupie,
 - d) sprawowanie opieki nad grupą w toku spontanicznej aktywności uczniów i wychowanków,
 - e) organizację i prowadzenie zajęć wychowawczych (w tym zajęć integrujących grupę i działań profilaktycznych) w oparciu o samodzielnie opracowywane scenariusze,
 - f) animowanie aktywności grupy i współdziałania jej uczestników, organizowanie pracy uczniów i wychowanków w grupach zadaniowych,
 - g) podejmowanie indywidualnej pracy z uczniami i wychowankami (w tym uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi),
 - h) podejmowanie działań wychowawczych o charakterze interwencyjnym w sytuacjach konfliktu, zagrożenia bezpieczeństwa, naruszania praw innych lub nieprzestrzegania ustalonych zasad,
 - i) sprawowanie opieki nad uczniami i wychowankami poza terenem przedszkola, szkoły lub placówki;
- 5) analizę i interpretację zaobserwowanych albo doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym:
- a) prowadzenie dokumentacji praktyki,
 - b) konfrontowanie wiedzy teoretycznej z praktyką,
 - c) ocenę własnego funkcjonowania w toku realizowania zadań opiekuńczych i wychowawczych (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron),
 - d) ocenę przebiegu prowadzonych działań oraz realizacji zamierzonych celów,
 - e) konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych sytuacji i przeprowadzanych działań,
 - f) omawianie zgromadzonych doświadczeń w grupie studentów (słuchaczy).

1.3. Praktyka realizowana w trakcie 3 komponentu 3 modułu pt. Przygotowanie w zakresie dydaktycznym:

W trakcie tej praktyki następuje kształtowanie kompetencji dydaktycznych przez:

1) zapoznanie się ze specyfiką szkoły lub placówki, w której praktyka jest odbywana, w szczególności poznanie realizowanych przez nią zadań dydaktycznych, sposobu funkcjonowania, organizacji pracy, pracowników, uczestników procesów pedagogicznych oraz prowadzonej dokumentacji;

2) obserwowanie:

a) czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk w toku prowadzonych przez niego lekcji (zajęć) oraz aktywności uczniów,

b) toku metodycznego lekcji (zajęć), stosowanych przez nauczyciela metod i form pracy oraz wykorzystywanych pomocy dydaktycznych,

c) interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi lub młodzieżą w toku lekcji (zajęć),

d) procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w klasie, ich prawidłowości i zakłóceń,

e) sposobów aktywizowania i dyscyplinowania uczniów oraz różnicowania poziomu aktywności poszczególnych uczniów,

f) sposobu oceniania uczniów,

g) sposobu zadawania i kontrolowania pracy domowej,

h) dynamiki i klimatu społecznego klasy, ról pełnionych przez uczniów, zachowania i postaw uczniów,

i) funkcjonowania i aktywności w czasie lekcji (zajęć) poszczególnych uczniów, z uwzględnieniem uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych,

j) działań podejmowanych przez opiekuna praktyk na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny,

k) organizacji przestrzeni w klasie, sposobu jej zagospodarowania (ustawienie mebli, wyposażenie, dekoracje);

3) współdziałanie z opiekunem praktyk w:

- a) planowaniu i przeprowadzaniu lekcji (zajęć),
 - b) organizowaniu pracy w grupach,
 - c) przygotowywaniu pomocy dydaktycznych,
 - d) wykorzystywaniu środków multimedialnych i technologii informacyjnej w pracy dydaktycznej,
 - e) kontrolowaniu i ocenianiu uczniów,
 - f) podejmowaniu działań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych,
 - g) organizowaniu przestrzeni klasy,
 - h) podejmowaniu działań w zakresie projektowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 4) pełnienie roli nauczyciela, w szczególności:
- a) planowanie lekcji (zajęć), formułowanie celów, dobór metod i form pracy oraz środków dydaktycznych,
 - b) dostosowywanie metod i form pracy do realizowanych treści, etapu edukacyjnego oraz dynamiki grupy uczniowskiej,
 - c) organizację i prowadzenie lekcji (zajęć) w oparciu o samodzielnie opracowywane scenariusze,
 - d) wykorzystywanie w toku lekcji (zajęć) środków multimedialnych i technologii informacyjnej,
 - e) dostosowywanie sposobu komunikacji w toku lekcji (zajęć) do poziomu rozwoju uczniów,
 - f) animowanie aktywności poznawczej i współdziałania uczniów, rozwijanie umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy z wykorzystaniem technologii informacyjnej,
 - g) organizację pracy uczniów w grupach zadaniowych,
 - h) dostosowywanie podejmowanych działań do możliwości i ograniczeń uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
 - i) diagnozowanie poziomu wiedzy i umiejętności uczniów,
 - j) podejmowanie indywidualnej pracy dydaktycznej z uczniami (w tym uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi),

k) podejmowanie działań wychowawczych w toku pracy dydaktycznej, w miarę pojawiających się problemów, w sytuacjach: zagrożenia bezpieczeństwa, naruszania praw innych, nieprzestrzegania ustalonych zasad,

l) podejmowanie współpracy z innymi nauczycielami, wychowawcą klasy, pedagogiem szkolnym, psychologiem szkolnym oraz specjalistami pracującymi z uczniami;

5) analizę i interpretację zaobserwowanych albo doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym:

a) prowadzenie dokumentacji praktyki,

b) konfrontowanie wiedzy teoretycznej z praktyką,

c) ocenę własnego funkcjonowania w toku wypełniania roli nauczyciela (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron),

d) ocenę przebiegu prowadzonych lekcji (zajęć) oraz realizacji zamierzonych celów,

e) konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych i prowadzonych lekcji (zajęć),

f) omawianie zgromadzonych doświadczeń w grupie studentów (słuchaczy).

Razem daje to 200 godzin praktyk.

Wśród ogólnych efektów kształcenia nowe wspomniane rozporządzenie wskazuje na konieczność zdobycia przez studentów wiedzy psychologicznej, pedagogicznej (aby rozumieć proces wychowania, nauczania – uczenia się, rozwoju i socjalizacji), wiedzy dotyczącej dydaktyki i metodyki, która poparta będzie doświadczeniem w praktycznym jej wykorzystywaniu. Wśród umiejętności rozporządzenie wskazuje na zdolność do realizacji zadań dydaktycznych, opiekuńczych i wychowawczych szkoły (w połączeniu z indywidualizacją programów nauczania w celu dostosowania ich do potrzeb uczniów), zdolność komunikowania się z wszystkimi osobami uczestniczącymi i wspierającymi proces dydaktyczno-wychowawczy. Ponadto przyszły pedagog musi charakteryzować się otwartością, empatią, refleksyjnością, wrażliwością etyczną, wykazywać postawy prospołeczne i wysokie poczucie odpowiedzialności. Rozporządzenie nakłada na osoby przygotowujące się do zawodu nauczyciela w klasach I–III szkoły podstawowej obowiązek posiadania umiejętności merytorycznych w zakresie języka polskiego (polegających na tworzeniu tekstów), matematyki (polegających na prowadzeniu rozumowań matematycznych)

i przyrody (ilustrowanie zjawisk przyrody poprzez doświadczenia). Rozporządzenie mówi też o tym, że student musi być praktycznie przygotowany do wykonywania zadań wynikających z roli nauczyciela, a tę funkcję pełnią w procesie edukacyjnym praktyki pedagogiczne. W ramach organizacji praktyk studentowi mają zostać zapewnione następujące aktywności: pobyt w przedszkolach, szkołach, obserwowanie zajęć, asystowanie nauczycielowi, samodzielne prowadzenie zajęć własnych, planowanie i omawianie zajęć własnych, innych studentów, nauczycieli. Na uczelni przygotowujące studentów do zawodu nowe rozporządzenie nakłada obowiązek opracowywania zasad odbywania praktyk, przygotowywania studentów do ich odbycia, możliwość omówienia przebiegu praktyk w trakcie zajęć na uczelni, utrzymywanie systematycznego kontaktu z placówkami, w których praktyki są organizowane.⁹¹

⁹¹ Por. I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK ..., s. 63. [data dostępu 02.11.2012].

Dla studentów kształcących się zgodnie z nowym rozporządzeniem proponuje się następujący wzór dziennika praktyk:⁹²

Moduł	Data/ godzina lekcyjna	Podjęte działanie (obligatoryjne, fakultatywne)	Opis realizacji	Liczba godzin
Moduł 2				
	Łączna liczba godzin			
Moduł 3				
Łączna liczba godzin				120

Studenci kształcący się nowym trybem wybierają obowiązki z tej samej puli, co kształcący się według starego systemu. Zadaniem koordynatora praktyk jest przedstawienie

⁹² Opracowana na podstawie: I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK ..., s. 64. [data dostępu 02.11.2012].

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

radom
siła w precyzji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

studentom tych obowiązków obligatoryjnych i fakultatywnych, które będą realizować w ramach Modułu 2 – przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne oraz Modułu 3 – przygotowanie dydaktyczne.

CZŁOWIEK – NAJLEPSZA INWESTYCJA

Projekt pn. „Najlepsze programy praktyk pedagogicznych kluczem do profesjonalnego kształcenia nauczycieli”
współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Załączniki – Dokumentacja praktyk

Załącznik 1. Dzienniczek praktyk⁹³

Imię i nazwisko praktykanta, rok studiów

Kierunek studiów i specjalność, nazwa uczelni

Nazwa i adres placówki, w której odbywają się praktyki

Imię i nazwisko opiekuna praktyk wraz z podpisem

Podpis dyrektora placówki wraz z pieczęcią

⁹³ Opracowany na podstawie: I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK..., s. 69-75 [data dostępu 02.11.2012].

Harmonogram zajęć fakultatywnych⁹⁶

Lp.	Data	Godz.	Opis realizacji wybranych zajęć fakultatywnych

⁹⁶ Opracowany na podstawie: I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK..., s. 69-75 [data dostępu 02.11.2012].

Załącznik 2. Dziennik doświadczeń⁹⁷

Obszar oceny	Opis refleksji, wniosków, sugestii
Hospitowanie zajęć nauczyciela – opiekuna praktyk	
Prowadzenie zajęć własnych	
Wybór i realizacja zajęć fakultatywnych	
Współpraca z psychologiem/pedagogiem	
Współpraca z rodzicami	
Predyspozycje do wykonywania zawodu nauczyciela	
Słabe strony wymagające doskonalenia	
Odniesione sukcesy w pracy z dziećmi	
Sytuacje trudne, jakie wystąpiły podczas praktyk	
Plan rozwijania umiejętności i dalszego doskonalenia się	
Inne uwagi	
Data i podpis praktykanta	

⁹⁷ Opracowany na podstawie: I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK_..., s. 69-75 [data dostępu 02.11.2012].

Załącznik 3. Arkusz obserwacji zajęć/lekcji hospitowanych⁹⁸

Hospitowany nauczyciel/praktykant

Data, godz. hospitacji

Grupa/klasa

Temat zajęć

Obszar oceny	Zaobserwowane mocne strony	Zaobserwowane słabe strony	Propozycje modyfikacji
Planowanie organizacja, dokumentowanie zajęć			
Wybór i ocena efektywności metod służących realizacji celów dydaktycznych			
Stosowane środki dydaktyczne			
Innowacyjność warsztatu pracy			
Kontakt z grupą – motywowanie, angażowanie podopiecznych, umiejętność budowania autorytetu i utrzymywania dyscypliny			
Atmosfera na zajęciach			
Indywidualizacja pracy na zajęciach/lekcji			
Radzenie sobie ze stresem i trudnymi sytuacjami			
Ocenianie i ewaluacja pracy podopiecznych			
Inne			
Podpis osoby hospitującej			

⁹⁸ Opracowany na podstawie: I. Marczak, *Program praktyk pedagogicznych dla kierunku pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna*, www.apsl.edu.pl/praktykabezwad/.../PROGRAM_PRAKTYK_..., s. 69-75 [data dostępu 02.11.2012].

